T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERİN EVLİLİK TUTUMLARININ ROMANTİK İLİŞKİ EĞİLİMLERİ VE HAYALETLEME-OYALAMA DAVRANIŞLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERYA ÇAKIR

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ BEKİR ÇELİK

ÇANAKKALE – 2025

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERİN EVLİLİK TUTUMLARININ ROMANTİK İLİŞKİ EĞİLİMLERİ VE HAYALETLEME-OYALAMA DAVRANIŞLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERYA ÇAKIR

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ BEKİR ÇELİK

ÇANAKKALE – 2025

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Derya ÇAKIR tarafından Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK yönetiminde hazırlanan ve **25/08/2025** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan **"Genç Yetişkinlerin Evlilik Tutumlarının Romantik İlişki Eğilimleri ve Hayaletleme-Oyalama Davranışları Açısından İncelenmesi"** başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK (Danışman)	……
Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK	……
Dr. Öğr. Üyesi Nizamettin KOÇ	……

Tez No : 10745598
Tez Savunma Tarihi : 25/08/2025

……
Prof. Dr. Melis ULU DOĞRU
Enstitü Müdürü
../../20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Derya ÇAKIR
25/08/2025

TEŞEKKÜR

Bu yolculukta bana her zaman rehberlik eden, cesaret veren ve yardımlarını esirgemeyen hem bir bilim insanı hem de öğretmenim olarak yanımda olan danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK'e sonsuz teşekkür ederim.

Değerlendirmeleri ve katkılarıyla tez jürimde yer alan Sayın Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK'e ve Dr. Öğr. Üyesi Nizamettin KOÇ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Hem lisans hem de lisansüstü eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen, akademik ilerlememe büyük katkılar sağlayan Prof. Dr. Ş. Gonca ZEREN'e ve Arş. Gör. Gülşah YILDIRIM'a ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Bana her zaman güvenen ve yanımda olan değerli aileme minnettarım. Beni her koşulda dinleyen, destekleyen ve dostluklarıyla bana güven veren tüm arkadaşlarıma da gönülden teşekkür ederim.

Derya ÇAKIR

Çanakkale, Ağustos 2025

ÖZET

GENÇ YETİŞKİNLERİN EVLİLİK TUTUMLARININ ROMANTİK İLİŞKİ EĞİLİMLERİ VE HAYALETLEME-OYALAMA DAVRANIŞLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Derya ÇAKIR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK
25/08/2025, 130

Genç yetişkinlik dönemi, bireyler için romantik ilişkiler, yaşam hedefleri ve geleceğe yönelik kararlar açısından önemli bir geçiş sürecini işaret etmektedir. Bu dönemde kişiler arası ilişkilerde yaşanan deneyimler, bireyin uzun vadeli birlikteliklere ve evlilik kurumuna yönelik tutumlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Özellikle günümüzde giderek yaygınlaşan hayaletleme ve oyalama gibi kaçınmacı ilişki stratejileri ile bireylerin romantik ilişki eğilimlerinin evlilik tutumlarına etkisi önem kazanmaktadır. Bu çalışma, genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilere yönelik eğilimleri ve hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, 19-40 yaş aralığında yer alan gönüllü 681 genç yetişkinden (520 kadın, 161 erkek) oluşmaktadır. Veri toplama amacıyla katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Analizler sonucunda, katılımcıların evlilik tutumları, romantik ilişki eğilimleri ve hayaletleme/oyalama davranışlarının bazı demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Evlilik tutumları, romantik ilişki eğilimleri ve hayaletleme-oyalama davranışlarıyla anlamlı ilişkiler göstermiştir. Bulgular, literatür çerçevesinde tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Genç Yetişkinlik, Evlilik Tutumu, Romantik İlişki Eğilimleri, Hayaletleme, Oyalama

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF YOUNG ADULTS' MARRIAGE ATTITUDES IN TERMS OF ROMANTIC RELATIONSHIP TENDENCIES AND GHOSTING-BREADCRUMBING BEHAVIORS

Derya ÇAKIR
Canakkale Onsekiz Mart University
School of Graduate Studies
Master of Science Thesis in Educational Sciences
Advisor: Asst. Prof. Dr. Bekir ÇELİK
25/08/2025, 130

Young adulthood represents a significant transitional period for individuals in terms of romantic relationships, life goals, and future-oriented plans. Experiences in interpersonal relationships during this stage play a critical role in shaping long-term attitudes toward partnerships and the institution of marriage. In particular, the increasing prevalence of avoidant relational strategies, such as ghosting and breadcrumbing has heightened the importance of understanding their influence on marriage attitudes. This study aims to examine the relationship between young adults' attitudes toward marriage, their tendencies regarding romantic relationships, and the dynamics of ghosting and breadcrumbing. A relational survey model was employed to determine the relationships. The study sample comprised 681 voluntary young adults (520 women, 161 men) who completed the Demographic Information Form, the Multidimensional Relationship Questionnaire (MRQ), and the Inonu Marriage Attitude Scale (IMAS) online. The analyses indicated that marriage attitudes, romantic relationship tendencies, and ghosting/breadcrumbing behaviors significantly varied across certain demographic variables. Furthermore, marriage attitudes were significantly associated with both romantic relationship tendencies and ghosting/breadcrumbing behaviors. The findings were interpreted within the framework of the relevant literature, and several recommendations were presented.

Keywords: Young Adults, Marriage Attitudes, Relationship Tendencies, Ghosting, Breadcrumbing

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI……..…….…..... i

ETİK BEYAN ii

TEŞEKKÜR iii

ÖZET iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vi

SİMGELER VE KISALTMALAR ix

TABLOLAR DİZİNİ x

ŞEKİLLER DİZİNİ xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 1

1.2 Araştırmanın Amacı 6

1.3. Araştırmanın Önemi 7

1.4. Sayıltılar 8

1.5. Sınırlılıklar 9

1.6. Tanımlar 9

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Genç Yetişkinlik Dönemi 11

2.2. Genç Yetişkinlikte Romantik İlişkiler 12

2.3. Romantik İlişkilerde Psikolojik Eğilimler 14

2.3.1. Romantik İlişki Eğilimlerini Açıklayan Kuramlar 16

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı 16

Yatırım Modeli 17

Adillik Kuramı 18

Bağlanma Kuramı 20

2.3.2. Romantik İlişki Eğilimleriyle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 21

2.3.3. Romantik İlişki Eğilimleriyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 25
2.4. Evliliğe İlişkin Tutum 27
2.4.1 Evlilik Kavramı 27
2.4.2. Evlilik Tutumları 29
2.4.3. Evliliğe İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 32
2.4.4. Evliliğe İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 35
2.5. Kaçınmacı İlişki Davranışları 37
2.5.1. Hayaletleme (Ghosting) 37
2.5.2. Oyalama (Breadcrumbing) 42
2.5.3. Hayaletleme ve Oyalamayla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 43
2.5.4. Hayaletleme ve Oyalamayla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM
3.1. Araştırma Modeli 48
3.2. Araştırmanın Örneklemi 48
3.3. Veri Toplama Araçları 50
3.3.1. Demografik Bilgi Formu 50
3.3.2. İnönü Evlilik Tutumları Ölçeği 51
3.3.3. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği 51
3.4. Verilerin Toplanması 53
3.5. Verilerin Analizi 54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI
4.1. Psikometrik Ölçümlerin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi 57
4.1.1. Yaş 57
4.1.2. Cinsiyet 58
4.1.3 Yaşanan Yerleşim Birimi 60
4.1.4. Eğitim Düzeyi 61
4.1.5. İlişki Durumu 62
4.1.6 İlişki Sayısı 63
4.2. Hayaletleme-Oyalama Davranışlarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi 66
4.2.1. Hayaletleme 66
4.2.2. Hayaletlemeye Maruz Kalma 68
4.2.3. Oyalama 69
4.2.4. Oyalamaya Maruz Kalma 71
4.2. Evliliğe İlişkin Tutumlar, Romantik İlişki Eğilimleri Alt Boyutları ve Hayaletleme-Oyalama Davranışları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 73
4.3. Regresyon Analizi Bulguları 77

4.3.1. Demografik Değişkenler ile Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının ve ÇBİÖ Alt Boyutlarının Evliliğe İlişkin Tutumu Yordamasına İlişkin Bulgular 77

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma 81
5.1.1. Evliliğe İlişkin Tutumun Demografik Değişkenlere ve Hayaletleme-Oyalama Davranışlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması 81
5.1.2. Romantik İlişki Eğilimleri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre ve Hayaletleme Oyalama Davranışlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması 85
5.1.3. Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması 89
5.1.4. Evliliğe İlişkin Tutumun Romantik İlişki Eğilimlerinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması 93
5.1.5. Demografik Özellikler ve Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının Evliliğe İlişkin Tutumları Yordama Gücüne İlişkin Bulguların Tartışılması 96
5.1.6. Romantik İlişki Eğilimlerinin Evliliğe İlişkin Tutumları Yordama Gücüne İlişkin Bulguların Tartışılması 100

5.2. Sonuç 103

5.3. Öneriler 105
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler 105
5.3.2. Gelecekte Planlanan Araştırmalar İçin Öneriler 106

KAYNAKÇA 108

EKLER I

EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU I

EK 2. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU II

EK 3. İNÖNÜ EVLİLİK TUTUMLARI ÖLÇEĞİ III

EK 4. ÇOK BOYUTLU İLİŞKİ ÖLÇEĞİ IV

EK 5. ÖLÇEK İZİNLERİ VII

SİMGELER VE KISALTMALAR

ÇBİÖ	Çok Boyutlu İlişki Ölçeği
İETÖ	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği
İYDO	İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma
İD	İlişki doyumu
İK/K	İlişki korkusu/kaygısı
İİA	İlişki izlenimi ayarlama
İKG	İlişkide kendine güven
DİK	Dışsal ilişki kontrolü
İG	İlişki girişkenliği
İİK	İçsel ilişki kontrolü
SPSS	Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
ANOVA	Varyans Analizi
N	Frekans
SS	Standart sapma
SH	Standart hata
B	Regresyon katsayısı
df	Serbestlik derecesi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı, yaşamın geçtiği yere dair sosyo-demografik özelliklerinin dağılımına ilişkin bulgular	49
Tablo 2	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) puanlarına ilişkin ortalama, standart sapma ile basıklık ve çarpıklık değerleri	55
Tablo 3	Örneklem grubunun yaş gruplarına göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları	57
Tablo 4	Örneklem grubunun cinsiyete göre ortalama ve standart sapma değerleri ile t-test analizi sonuçları	59
Tablo 5	Örneklem grubunun yaşamın geçtiği yerleşim birimine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları	60
Tablo 6	Örneklem grubunun eğitim düzeyine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları	61
Tablo 7	Örneklem grubunun ilişki durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları	63
Tablo 8	Örneklem grubunun duygusal açıdan önemli ilişki sayısına göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları	65

Tablo 9	Örneklem grubunun hayaletleme davranışlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları	66
Tablo 10	Örneklem grubunun hayaletlemeye maruz kalma durumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları	68
Tablo 11	Örneklem grubunun oyalama davranışlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları	70
Tablo 12	Örneklem grubunun oyalamaya maruz kalma durumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları	71
Tablo 13	İETÖ ile ÇBİÖ alt boyut puanları arasındaki Pearson's korelasyon analizi sonuçları	73
Tablo 14	İETÖ ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkinin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları	74
Tablo 15	ÇBİÖ alt boyutları ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkinin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları	75
Tablo 16	Sosyo-demografik değişkenler ile hayaletleme/oyalama davranışlarının evliliğe ilişkin tutumu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları	78
Tablo 17	İETÖ ile ÇBİÖ alt boyutları arasındaki Pearson's korelasyon analizi sonuçları	79

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Baxter Ayrılık Stratejileri Modeli (Baxter, 1985)	40
Şekil 2	Hayaletleme Yoluyla İlişki Sonlandırma Stratejileri Modeli (LeFebvre vd., 2019)	41

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemleri tanımlanmış, amaçları ve önemi, sayıltıları ve sınırlılıkları ortaya konulmuş, ayrıca araştırmada ele alınan temel kavramlara ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlunun doğasında var olan evlilik, insan neslinin devamı ve bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli bir kurum olarak görülmektedir. Dolayısıyla, evliliğin farklı kültürlerde evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkması da kaçınılmazdır (Özgüven, 2000). Hızla değişen dünyada, geçmiş dönemlere kıyasla evlilik kurumunun yapısı da farklılaşmıştır. Bu nedenle de evlilik ve ailenin yapısında meydana gelen değişim süreci, genç yetişkinlerin evliliğe dair tutumlarını da etkilemektedir. Bu bağlamda evliliğin insan yaşamındaki önemi göz önüne alınacak olursa meydana gelen değişimlerin de incelenmesi gerektiği düşünülmektedir (Bayoğlu ve Atli, 2014).

Kadınlar ve erkekler arasında gerçekleştirilen resmi evlilikler de dahil olmak üzere, çeşitli bağlı ilişki türleri dünyanın hemen her kültüründe görülmektedir (Coontz, 2005). Ancak evlilik doyumu ve evliliğe ilişkin tutumlar ve bununla ilişkili psikolojik faktörlerin incelendiği çalışmalar, büyük ölçüde Batı toplumlarıyla sınırlı kalmıştır (Dion ve Dion, 1993; Bradbury vd., 2000). Oysa evlilik gibi yakın ilişkiler, sadece bireysel değil, toplumsal ve kültürel normlar, gelenekler ve beklentiler çerçevesinde de şekillenen bir yapıdır (Kagitcibasi, 1996; Marshall, 2008; Berscheid ve Reis, 1998; Fiske vd., 1998). Ülkemizde evliliğe ilişkin istatistiksel veriler incelendiğinde; TÜİK verilerine göre 2024 yılında 187 bin 343 çift boşanırken 186 bin 536 çocuk bu boşanmalardan etkilenmiştir ve gerçekleşen boşanmaların yüzde 33,7'si evliliğin ilk 5 yılında meydana gelmiştir. Öte yandan, yıllara göre ortalama ilk evlenme yaşı incelendiğinde, her iki cinsiyette de ilk evlenme yaşının arttığı görülmüştür (TÜİK, 2025). Özellikle evliliğin ilk yıllarında karşılaşılan uyum problemleri, bireylerin evlilikten beklentileri ile evlilikte karşılaşılan gerçek yaşam koşulları arasındaki uyuşmazlığı ortaya koymakta ve bu durum evlilik kurumunun istikrarını zorlayıcı bir faktör haline gelmektedir (Fincham ve Beach, 2010). Boşanma oranlarındaki değişimin,

evlilikle ilgili kaygıyı ön plana çıkarmasıyla evlilik çağındaki bireylerin evliliğe ilişkin olumsuz tutumlar geliştirmelerine ve ilişkiler konusunda kaygılar yaşamalarına yol açabilir. Evlilik kaygısı taşıyan ve olumsuz tutumlar taşıyan bireyler evlilikten kaçınabilir ve bu durum da romantik ilişkilerini olumsuz etkileyerek yaşam kalitelerini düşürebilir (Çelik ve Erkilet, 2019).

Evliliğe yönelik tutumların değişimi, evliliğin geleneksel yapısından uzaklaşmasına, değer kaybetmesine ve bireyselliğin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Boşanma sıklığındaki yükseliş, resmî evlilik olmaksızın kurulan yaşam ortaklıkları ve evlilik dışı çocuk sahibi olma gibi durumlar, bu tutum değişikliklerinin başlıca sebepleri olarak gösterilmiştir (Seltzer, 2004; Lauer ve Yodanis, 2010). Amato (2007) ise, genç yetişkinlerin evliliğe karşı tutumlarının şekillenmesinde ekonomik değişikliklerden bahsetmektedir, örneğin kadının çalışma hayatında aktif rol alması, geleneksel aile yapısının sorgulanmasına ve evlilik olgusunun anlamının yeniden inşa edilmesine yol açmaktadır. Ayrıca, evlenme yaşının yükselmesi ve evlilik sayısının azalması gibi değişimlerle, genç yetişkinlerin evliliğe bakışı olumsuz olarak etkilenmekte ve bu durum, evlilik kurumuna ve ailevi değerlere olan inancı zayıflatmaktadır (Carroll vd., 2009). Evlilikle ilgili tutumlardaki bu değişimlerle birlikte, evlilik kurumsal bir yapı olarak işlevselliğini kaybetmeye başlamış ve karmaşık bir yapı haline gelmiştir. Evliliğin toplumun temelini oluşturan bir oluşum olduğu düşünüldüğünde, gençlerin evlilik tutumlarındaki bu değişimlerin önemli bir olgu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Braaten ve Rosen, 1998).

Erikson'un kuramına göre, romantik ilişkilerin önem kazandığı genç yetişkinlik döneminde, yani yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresindeki krizin sağlıklı bir şekilde aşılabilmesi için, bu dönemde kurulan romantik ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi beklenmektedir (Erikson, 1968). Genç yetişkinlik dönemi, romantik ilişkiler açısından büyük bir öneme sahiptir çünkü bu dönemde ilişkiler daha kişisel, uzun vadeli, duygusal ve cinsel açıdan daha derinleşmiş hale gelir. Bu süreçte, romantik ilişkiler yalnızca geçici ya da önemsiz olmaktan çıkarak, bireyin gelecekteki ilişkilerindeki sosyal yapıyı tamamlayan önemli bir parça halini alır (Meier ve Allen, 2009). Ayrıca, ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinin giderek daha uzun bir süreye yayılması, bu dönemin romantik ilişkiler açısından daha da kritik bir rol oynamasına yol açmaktadır. Araştırmacılar, önceki nesillere kıyasla günümüzdeki genç yetişkinler arasında, romantik ilişki kalıpları, romantik ilişkide algılanan

amaçlar ve romantik ilişkiye katılım beklentilerinde önemli değişiklikler olduğunu belirtmektedir (Shulman ve Connolly, 2013; Willoughby ve Hall, 2015).

Genç yetişkinlik dönemi psikolojik açıdan bireylerin cinsellik, aşk, aile, kariyer gelişimi ve yaşam hedeflerine ulaşma gibi alanlarda yüksek yaşam doyumu deneyimledikleri bir evredir. Sosyal açıdan ise, toplumsal rollerin üstlenildiği, aile kurma ve toplumda saygınlık kazanma gibi ilişkisel süreçlerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir (Levinson, 1978). Birey, yaşam içerisindeki yerini çoğunlukla deneme-yanılma yoluyla belirler (Arnett, 2007). Bu bağlamda, romantik ilişkilerin gelişimi de dinamik ve çok boyutlu bir süreç olarak değerlendirilir; ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde edinilen deneyimler, bireylerin ilişkilere yönelik tutum ve davranışlarını şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır (Collins ve Van Dulmen, 2014). Nitekim yaşanan romantik ilişkileri başlatmak ve sürdürebilmek, bireyin toplumsallaşma sürecine katkı sağlamakla birlikte, yaşamın büyük çoğunluğunu oluşturan yetişkinlik dönemini nasıl geçireceğine ilişkin planlamaları ve adımları da belirlemektedir.

Geleneksel evlilik anlayışındaki değişiklikler, genç yetişkinlerin sergilediği yakın ilişki eğilimlerini ve davranışlarını da etkilemektedir. Yakın ilişkilerle ilgili birçok psikolojik değişken tanımlanmıştır (Snell vd., 2002). Bu değişkenler, yakın ilişkilerde psikolojik eğilimler veya romantik ilişki boyutları olarak ifade edilmektedir. Büyükşahin (2005), bu eğilimleri; ilişki saplantısı, ilişki kaygısı, ilişki korkusu, ilişki depresyonu, dışsal ilişki kontrolü, içsel ilişki kontrolü, ilişki farkındalığı, ilişki güdüsü, ilişki girişkenliği, ilişkide kendine güven, ilişki izlenimi ayarlama ve ilişki doyumu olarak ele almıştır.

Yakın ilişkiler, bireyin her gelişim evresinde, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında ve kişiliğinin gelişiminde son derece önemli bir rol üstlenir. Bireyin yaşamı boyunca kurduğu yakın ilişkilerinin niteliği; güven duygusunu, kendini değerli hissedip hissetmediğini ve psikolojik ile fizyolojik sağlığını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir (Hetherington, 2003). Kişinin hayatında önemli bir yer kaplayan romantik ilişkiler, her zaman mutlulukla sonuçlanmayabilir ve bazen bireyi, çözüm bulamayacağı durumlarla karşı karşıya bırakabilir. Birey, yaşamı boyunca çeşitli sebeplerden ötürü sağlıklı ve sürdürülebilir ilişkiler kuramayabilir. İlişkilerin başarılı olup olmamasının ardında birçok etken bulunmaktadır. Romantik yakınlık, insan için temel bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bireylerin algı sisteminin önemli bir öğesi olan psikolojik eğilimler, yakın ilişkilerin çok

boyutlu ve çeşitli değişkenler açısından ele alınmasını sağlamaktadır (Hendrick, 2016). Yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimlerden bazıları, kişilerin romantik ilişkilerinde çeşitli sorunlar yaşamalarına sebep olabilmektedir. Hatta bazıları bireylerin ilişki başlatmasını bile engelleyebilmektedir. Örneğin, ilişki izlenimini ayarlamaya eğilimi olan biri, ilişkilerinin başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğine fazlasıyla önem vererek toplumsal bir kaygı geliştirebilir (Snell vd., 2002). Dolayısıyla kişi, kendi ihtiyaç ve duygularını geri plana atabilir, ilişki doyumu azalır ve otantiklik kaybolabilir. Romantik ilişkilerin, genç yetişkinlerin hayatındaki önemi ve evlilik tutumlarının da romantik ilişkilerdeki rolü düşünüldüğünde, genç yetişkin bireylerin romantik ilişki eğilimlerinin bu kapsamda incelenmesi önemli görünmektedir.

Romantik yakınlığı başlatmak ve sürdürmek, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin önemli gelişim görevlerinden biri olarak görülmektedir (Fincham ve Cui, 2010). Romantik ilişkilerin çevrimiçi ortamlara taşınması, günümüzde bireylerin ilişkiye nasıl ve nerede başladıklarını, bu ilişkilerin nasıl sürdürüldüğünü etkilemekle birlikte, ilişkilerin sonlandırma biçimlerini de etkilemektedir. Günümüz bağlamında ilişkilerin nasıl başladığını ve sona erdiğini anlamak önemli kabul edilmektedir (Kaygas ve Candemir, 2023). Bu doğrultuda, özellikle modern ayrılma biçimleri olarak karşımıza çıkan hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) davranışlarının romantik ilişki eğilimleriyle ve evlilik tutumlarıyla nasıl kesiştiği önemli bir noktadır.

Hayaletleme, ilişkiyi bitiren kişinin, diğer kişiyle çevrimiçi ve çevrimdışı temastan kaçınarak romantik bir ilişkiyi tek taraflı olarak sonlandırılması anlamına gelir (Koessler vd., 2019). Kaçınma yoluyla bir ilişkiyi bitirmek her ne kadar yeni bir olgu olmasa da partnerler arasında çevrimiçi bağlar kurmak ve bu bağları keserek ilişkileri sonlandırmak, bu ayrılık stratejilerini giderek daha yaygın bir hale getirmektedir. Bir diğer kaçınmacı modern ilişki olgusu olarak breadcrumbing (oyalama), romantik bir partnere flörtöz ama bağlılık içermeyen mesajlar gönderme gibi minimum düzeyde bir çaba ile zaman zaman ilişki yolunda küçük kırıntılar bırakarak yüzeysel bir ilişkinin sürdürülmesidir. Daha az bağlılıkla karakterize edilen, kısa süreli ve derinlikten yoksun ilişkilerde kullanılan bir strateji olarak tanımlanmaktadır (Navarro vd., 2020a). İlişkinin nereye gittiği veya hangi aşamada olduğu konusu belirsizdir, gelecekte birlikte olmaya dair ifadelere yer verilse de bunlar gerçek bir niyet içermemekte ve somut eylemlere dönüşmemektedir. Bu stratejiyi

kullanan kişinin, karşı tarafı belirsizlik içinde bırakarak duygusal manipülasyon biçimi olarak da değerlendirilebilir.

Evlilik tutumları, bireylerin romantik ilişkilerdeki eğilimlerinden ve bu ilişkilerin sürdürülmesini engelleyen hayaletleme ve oyalama davranışlarından etkilenebilirken, tersine bu faktörler de evlilik tutumlarını şekillendirebilir. Son yıllarda hayaletleme ve oyalama davranışlarına ilişkin artmakta olan fakat hâlâ sınırlı sayıda araştırmalar (Kıvanç, 2022; Alley ve Jia, 2023; Khattar vd., 2023a; Halli, 2024) bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, kaçınmacı ilişki sonlandırma stratejileri ve bu stratejilerin arkasındaki dinamikleri araştırmak, günümüzde romantik ilişki eğilimlerini anlamak için önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir. Bu çalışma, günümüz romantik ilişkilerindeki psikolojik eğilimleri inceleyerek, evlilik tutumları ve kaçınmacı ayrılık stratejileri arasındaki karmaşık ilişkileri aydınlatmayı hedeflemektedir.

İlgili alanyazın tarandığında, evlilik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği (Güvenç, 2023; Keldal, 2015; Yılgör, 2020; Sönmez, 2022) göze çarpmaktadır. Ancak evlilik tutumları, romantik ilişkilerde psikolojik eğilimler ve hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkiler üzerine yapılan araştırmalar sınırlı kalmıştır. Bu çalışma, genç yetişkinlerin evliliğe yönelik tutumlarını; romantik ilişkilerdeki psikolojik eğilimler ve hayaletleme ile oyalama davranışları bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır.

1.1.2. Araştırma Problemleri

1. Genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumları; demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ilişki durumu ve duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı) ve hayaletleme/oyalama davranışlarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. Genç yetişkinlerin romantik ilişki eğilimlerinin alt boyutları (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği, içsel ilişki kontrolü); demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ilişki durumu ve duygusal açıdan önemli

romantik ilişki sayısı) göre ve hayaletleme/oyalama davranışlarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

3. Genç yetişkinlerin hayaletleme/oyalama davranışları; demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ilişki durumu ve duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı) göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
4. Genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumları, romantik ilişki eğilimlerinin alt boyutlarına (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği, içsel ilişki kontrolü) göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
5. Genç yetişkinlerin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ilişki durumu ve duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı) ve hayaletleme/oyalama davranışları, evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
6. Genç yetişkinlerin romantik ilişki eğilimlerinin alt boyutları (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği, içsel ilişki kontrolü), evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; günümüzde romantik ilişkilerde sıkça karşılaşılan ancak literatürde henüz yeterince açıklığa kavuşmamış olan hayaletleme ve oyalama davranışlarını anlamak ve bu davranışları etkileyen değişkenleri belirlemektir. Aynı zamanda genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin evlilik tutumları ile romantik ilişkilerdeki psikolojik eğilimleri ölçmeyi amaçlayan Çok Boyutlu İlişki Ölçeğindeki sekiz alt boyut ile hayaletleme ve oyalama davranışlarını inceleyerek aralarında nasıl bir ilişki olduğunu, birbirlerine göre değişip değişmediğini ve elde edilen veriler ışığında evlilik tutumlarının diğer değişkenler tarafından yordanıp yordanmadığını incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise; değişkenlerin katılımcılardan elde edilen bazı demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Genç yetişkinlerin romantik ilişki eğilimlerinin, hayaletleme ve oyalama davranışları ile evlilik tutumlarını nasıl şekillendirdiğini veya bu tutumlardan nasıl etkilendiğini ortaya koymak, bu araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır. Son yıllarda hayaletleme ve oyalama davranışları üzerine çalışmalar (Navarro vd., 2021; Alley ve Jia, 2023; Kıvanç, 2022; Helin, 2023) artmış olsa da bu davranışları sergileyen veya bu davranışlara maruz kalan kişilerin evlilik tutumlarının ne yönde olduğu, ilişki kaygısı, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven gibi psikolojik eğilimlerden nasıl etkilendiğiyle ilgili alanyazında boşluklar bulunmaktadır. Genç yetişkinlik, kimlik oluşumunun yanı sıra cinsel ve romantik keşifler açısından da şekillendirici bir dönem olduğundan bu çalışmanın sonuçlarına dikkat etmek ve bunların genç yetişkinlerin geleceği ve romantik ilişkileri üzerindeki etkileri üzerinde düşünmek önemlidir (LeFebvre vd., 2020).

Ülkemizde sınırlı sayıda araştırmanın bulunduğu (Kıvanç, 2022; Halli, 2024) ve henüz literatürde kesin olarak tanımlanmayan hayaletleme ve oyalama davranışlarına etki eden romantik ilişki eğilimlerini ve çeşitli demografik değişkenleri inceleyen bu araştırma, alanyazındaki eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır. Son yıllarda ilişkileri manipüle etme veya sürdürme konusunda kullanılan yeni stratejilere dair hâlâ çok az ampirik kanıt bulunmaktadır (Khattar vd., 2023a). Bununla birlikte, genç yetişkinlerde evlilik tutumları konusunu açıklamak için daha önce beraber incelenmemiş olan romantik ilişkiler için psikolojik eğilimler ile hayaletleme-oyalama davranışlarını inceleyecek yeni ve özgün bir çalışma olarak katkı sunacaktır. Ayrıca bu çalışma, romantik ilişkilerde ortaya çıkan kaçınmacı ilişki stratejilerinin değişen dinamiklerini ele alarak, modern çağın ilişki anlayışını ve evlilik tutumlarına etkileri gibi konularda yeni bakış açıları sunma potansiyeline sahiptir.

Ruh sağlığı açısından bakıldığında, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin ileri yaş gruplarına kıyasla depresyon ve psikolojik stres sorunlarıyla daha sık karşılaştıkları, ayrıca bu sorunların son yıllarda artış gösterdiği vurgulanmaktadır (Twenge vd., 2019). Lopez ve Murray (1998) ile Vos (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar; depresyonun küresel olarak 15-44 yaş aralığındaki bireylerde en yaygın engellilik nedenlerinden biri olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Evans ve diğerleri (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, üniversiteden yeni mezun olan gençlerde depresyon ve kaygı düzeylerinin genel

popülasyona kıyasla altı kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramına göre, bu dönemin temel görevi olan yakın ilişkiler kurabilme ve sürdürebilme becerileri, bireyin psikolojik sağlığı açısından kritik öneme sahiptir. Eğer bu tür ilişkiler kurulamayıp birey çevresinden soyutlanırsa, bu durum dönemin temel krizini oluşturur (Cüceloğlu, 2017). Matthews ve diğerleri (2016) tarafından yapılan bir araştırmada da sosyal yalıtılmışlık ve yalnızlık hislerinin genç yetişkinlerde depresyonla bağlantılı olduğu bulunmuştur. Tüm bu bilgiler bir arada değerlendirildiğinde, genç yetişkinlik döneminin özellikleri ve bu dönemin getirdiği çeşitli zorluklar nedeniyle bireylerin depresyon, kaygı ve psikolojik stres gibi sorunlarla karşılaşabildiği; bu durumun hem bireysel hem de toplumsal sağlık açısından incelenmesinin önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Ayrıca evlilik tutumları ile romantik ilişki eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, bireylerin evlilik kararlarında ve genel yaşam memnuniyetlerinde önemli rol oynayan psikolojik ve sosyal faktörleri ortaya çıkarabilir. Çalışmanın genç yetişkinler ile yapılacak olması; koruyucu, önleyici ve gelişimsel ruh sağlığı hizmetleri açısından da önem arz etmektedir. Hem hayaletleme ve oyalama davranışlarını uygulayan bireyler hem de bu davranışlara maruz kalanlar için uygun psikolojik müdahale ve destek mekanizmalarının geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu çalışma, ruh sağlığı uzmanlarının genç yetişkinlerin dijital çağda değişen romantik ilişki dinamiklerine yönelik stratejiler geliştirmelerine destek olarak, psikoeğitim faaliyetlerine, evlilik ve aile planlamalarına, evlilik öncesi psikolojik danışma hizmetlerine katkı sağlayarak gelecek uygulamalara ve müdahalelere ışık tutacaktır.

1.4. Sayıltılar

Araştırmaya katılan bireylerin İnönü Evlilik Tutumu Ölçeği, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği ve Demografik Bilgi Formunda yer alan sorulara içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıklarından biri, araştırma değişkenlerine yönelik alınan ölçümlerin öz-bildirime dayalı olmasıdır. Bir diğer sınırlılığı ise verilerin çevrimiçi platformda toplanmasıdır. Bu durum, özellikle örneklem çeşitliliği açısından bazı kısıtlamalar doğurabilir. İnternete erişimi olmayan bireylerin araştırmaya dahil edilememesi ve çevrimiçi veri toplama sürecinde katılımcıların dikkat düzeylerinin kontrol edilememesi gibi etkenler, verilerin güvenilirliği ve genellenebilirliği üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir (Wright, 2005).

1.6. Tanımlar

Genç Yetişkinlik: Bireyin gelişim evrelerinden biri olarak kabul edilerek 18-35 yaş aralığını kapsayan dönemdir (Arnett, 2007). Bu yaş aralığındaki kişinin gelişimsel rolü; özerkleşme, yeni sosyal ortamlara girme, meslek seçimi yapma, kendi ailesini kurma gibi durumları kapsar (Havighurst, 1972.)

Evlilik Tutumları: bireyin hem evlilik kurumuna hem de ileride oluşturacağı evlilik ilişkisine dair beklenti, duygu ve düşüncelerini kapsamaktadır (Willoughby, 2010).

Romantik İlişki: Bireylerin kendi iradesiyle başlattığı, karşılıklı güven, duygusal yakınlık ve bağlanma unsurlarını içeren çiftler arası ilişkileri ifade etmektedir (Sternberg, 1986).

Romantik İlişki Boyutları/Eğilimleri: Snell ve diğerleri (2002) tarafından geliştirilen ve Büyükşahin (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Çok Boyutlu İlişki Ölçeği kapsamında, bireylerin yakın ilişkilerinde sergilediği çeşitli psikolojik eğilimleri temsil eden boyutlardır.

İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma: Bireyin dikkatini büyük ölçüde yakın ilişkilerine yönlendirmesi, zihinsel olarak yakın ilişkileriyle meşgul olması ve ilişkilerine yönelik aşırı düşünme veya takıntı geliştirmesi durumudur (Snell vd., 2002).

İlişki Doyumu: Kişinin yakın ilişkilerinden tatmin sağlaması ve ilişki aracılığıyla duygusal yakınlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığını hissetmesidir (Snell vd., 2002).

İlişki Korkusu/Kaygısı: Bireyin, bir başkasıyla duygusal yakınlık veya etkileşim kurarken yaşadığı korkuları ve kaygıları temsil eder (Snell vd., 2002).

İlişki İzlenimi Ayarlama: Bireyin yakın ilişkilerinin başkaları tarafından nasıl algılandığına önem vermesidir, diğer bir deyişle, ilişkilerinin dışarıdan nasıl göründüğüne yönelik hissettiği sosyal kaygı olarak da tanımlanabilir (Snell vd., 2002).

İlişkide Kendine Güven: Kişinin, yakın ilişki kurma ve bu ilişkiyi sürdürme kapasitesine yönelik olumlu inanç ve değerlendirmelerini ifade eder (Snell vd., 2002).

Dışsal İlişki Kontrolü: Bireyin, yakın ilişkilerinin kendi iradesinden çok dışsal koşullar, rastlantılar ile tesadüfi olarak belirlendiğine inanmasıdır (Büyükşahin, 2005).

İlişki Girişkenliği: Bireyin, yaşamındaki yakın ilişkiler konusunda girişken olma eğilimini yansıtmaktadır (Snell vd., 2002).

İçsel İlişki Kontrolü: Bireyin, yakın ilişkilerinin seyri üzerinde kendi davranışlarının etkili olduğuna ve kendi kontrolü altında olduğuna dair inancını temsil eder (Snell vd., 2002).

Hayaletleme: Romantik ilişkide bir partnerin diğer kişiyle iletişimi aniden kesmesi ve ilişkiyi herhangi bir açıklama yapmadan sonlandırmasıdır (LeFebvre, 2017).

Oyalama: Romantik bir partnere flörtöz ama bağlılık içermeyen kısa mesajlar vererek, zaman zaman ilişki yolunda küçük kırıntılar bırakarak yüzeysel ilişkinin sürdürülmesidir (Navarro, 2020a).

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

Kuramsal çerçevenin ele alındığı bu bölümde, araştırmanın kuramsal altyapısını oluşturan temel kavram ve kuramlara yer verilmiştir. Genç yetişkinlik dönemine ilişkin gelişimsel özellikler ve genç yetişkinlikte romantik ilişkiler, romantik ilişkilerde psikolojik eğilimler ve bu eğilimleri açıklayan kuramsal yaklaşımlar, evliliğe ilişkin tutumlar ve hayaletleme-oyalama davranışları literatür ışığında ele alınmıştır. Ayrıca araştırma konusuna ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Genç Yetişkinlik Dönemi

Genç yetişkinlik kavramı, ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecini kapsayan bir dönemdir. Bireylerin hem fiziksel hem de psikososyal olarak büyük değişimler yaşadığı bu sürecin asıl görevi yetişkin dünyasına taşınmak ve yaşamın sorumluluklarına hazırlanmaktır (Levinson, 1978). Çocukluk ve ergenliğin sona erdiği bir geçiş süreci olarak kabul edilen genç yetişkinlik, bağımsızlık kazanma dönemi olarak ele alınabilir. Çünkü bu dönemde birey, yetişkinliğe doğru ilk adımlarını atmaya başlayarak manevi ve maddi açıdan ailesinden ayrılarak kendi yaşamını kurma yoluna gider (Gönül, 2008). Bu dönemde, bireyin gelişimsel rolü; özerkleşme, sosyal çevre edinme, iş veya meslek seçme, kendi ailesini oluşturma gibi görevleri kapsamaktadır (Havighurst, 1972).

Levinson'a (1986) göre, ilk ya da erken yetişkinlik dönemi 17-45 yaş aralığını kapsamakta ve bireylerin kariyerlerinde ilerleme kaydettikleri, yaşam hedeflerine ulaşmaya çalıştıkları ve toplumda saygınlık kazandıkları bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem, bireyler açısından doyum verici deneyimlerin yanı sıra önemli sorumluluklar ve zorlukları da içermektedir. Santrock'a göre, yaşam boyu gelişim süreci sekiz farklı döneme ayrılmaktadır ve 18 ile 20 yaşları arasında başlayıp 30'lu yaşların sonlarına doğru tamamlanan genç yetişkinlik döneminde birey, kişisel özgürlüğünü kazanırken aynı zamanda kariyer seçimi ve eş seçimi gibi hayati kararlarla da karşı karşıya kalmaktadır (Santrock, 2016). Bu bağlamda, bireyler meslek edinme ve ebeveynlik gibi önemli görevlerle yüzleşirken, dönemin getirdiği zengin ilişkiler ve deneyimlere rağmen yoğun bir stresle de başa çıkmak durumunda kalırlar. Ayrıca Levinson (1986), erken yetişkinlik

dönemini, bireyin bir yandan kendi tutkuları ve hırsları, diğer yandan aile, topluluk ve toplumun beklentileri arasında en çok zorlandığı dönem olarak ifade etmektedir. Hem içsel hem de dışsal taleplerin bir arada var olduğu bu dönem, bireyin kişisel ve sosyal gelişimi açısından kritik bir süreç olarak değerlendirilir.

Genç yetişkinlik döneminde sosyal rollerden ve normatif beklentilerden daha çok özerk hareket etme becerisi öne çıkar. Genç yetişkinlik dönemi, bireyin kendini keşfettiği ve dönüşüm yaşadığı bir süreçtir (Arnett, 2007). Bu süreçte, ilk yetişkinlik dönemine adım atan birey, ergenlikte odaklandığı içsel dünyadan uzaklaşarak çevresine ve dış dünyaya daha fazla yönelmeye başlar (Havighurst, 1972). Psikososyal gelişimin ön planda olduğu bu evrede; benlik oluşumu, duygusal olgunlaşma, romantik ilişkiler, evlilik ve aile yaşamı, sosyal bağlar ile iş ve kariyer gibi alanlarda önemli ilerlemeler gözlemlenir (Havighurst, 1972; Akt. Levinson, 1986). Yetişkinlik yaşamının temellerinin atıldığı bu dönem, bireyin gelecekte üstleneceği roller ve sorumluluklar açısından belirleyici bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle, bireyin yaşamının büyük bölümünü kapsayacak olan yetişkinlik sürecine yönelik planlama ve hazırlıklar açısından kritik bir dönem olarak görülmektedir.

Ergenlik döneminin bitiminden başlayan ve orta yaşa kadar süren, genellikle 20–45 yaş aralığını kapsayan bu gelişim dönemi; bireyin kariyerine başlaması, toplum içinde kabul gören bir rol üstlenmesi gibi gelişim görevlerini kapsar. Ayrıca sosyal çevresindeki kişilerle sağlıklı ilişkiler geliştirme ve eş seçimi gibi görevler yer almaktadır (Levinson, 1986; Arnett, 2007; Aydın, 2002). Bu gelişim döneminde, genç yetişkinin üstesinden gelmesi gereken başlıca sorun, yakınlığa karşı yalnızlık ya da yalıtılmışlıktır (Erikson, 1968). Bireyin çevresindeki kişilerle yakın ilişkiler kurmaya hazır olduğu bu dönemde; sevgi ve dostluk kavramı ile cinsiyet ilişkileri önem kazanır. Ergenlik döneminde güçlü bir kendilik duygusu kazanmış olan birey, genç yetişkinlik döneminde de kendi kimliğini bir başkasıyla bütünleştirmeye hazırlanmaktadır (Eryılmaz ve Ercan, 2010).

2.2. Genç Yetişkinlikte Romantik İlişkiler

Yaşamın ilk anlarından itibaren diğer bireylerle yakın ilişkiler kurulmaya başlansa da romantik ilişkiler diğer yakın ilişki türlerinden farklı bir niteliğe sahiptir ve genellikle ergenlik döneminde gelişmeye başlar. Yaşam boyu gelişim kuramcılarından biri olan

Erikson'a (1968) göre romantik ilişkiler ergenlik döneminde özellikle önemli hale gelmektedir. Erikson, bu dönemde bireyin kimlik kazanımı ile yakınlık kurma arasında bir denge kurabilmesinin, sağlıklı psikososyal gelişim açısından kritik olduğunu belirtir. Ergenlik dönemi için belirlenen üç temel gelişim görevi, bireylerin bu dönemin krizlerini başarılı bir şekilde aşabilmeleri açısından kritik görülmektedir. Bu görevler; bağımsız bir kimlik oluşturma, karşı cinsle yakınlık kurma ve cinsel arzularla başa çıkma becerileridir (Feldman ve Gowen, 1998). Benzer şekilde Havighurst (1972), ergenlik döneminde bireyin gelişimsel görevlerinden biri olarak, olgun sosyal ilişkiler kurmayı ve karşı cinsle sağlıklı ilişkiler geliştirmeyi vurgulamaktadır. Bu gelişimsel görevler, bireyin sosyal rollerini tanıması ve toplumsal beklentilere uyum sağlaması açısından önemli bir temel oluşturmaktadır.

Özellikle geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde sosyal ve duygusal gelişimin temel unsurlarından biri olarak kabul edilen romantik ilişkiler, genç yetişkinlerin iç dünyalarını keşfetmelerine ve sevgi, aşk gibi duyguları tatmalarına fırsat vermektedir. Erikson (1968), bireyin tatmin edici bir romantik ilişkiye sahip olmasının ruh sağlığı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve diğer sosyal ilişkilerini de güçlendirdiğini ifade eder. Ergen bireylerin bu dönemde yakın ilişkiler kurması, bu dönemle özdeşleşen rol karmaşası krizine karşı bir başa çıkma yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Genç yetişkinlikte birey, romantik ilişkiler aracılığıyla kendine özgü bir kimlik oluşturma, karşı cinsle yakınlık kurma, cinsel istek ve dürtülerini sağlıklı bir şekilde yönetme gibi gelişim görevlerini yerine getirebilir (Erikson, 1968; Feldman ve Gowen, 1998).

Genç yetişkinlik dönemi eş seçme, yakın romantik ilişki geliştirme ve sürdürme açısından önem taşımaktadır. Bu dönemde deneyimlenen romantik ilişkiler, bireylerin sosyal, cinsel ve kişilik gelişimlerinde önemli bir etkiye sahiptir. Romantik bir ilişkinin varlığı, bireyin düşünce tarzı, duygu durumu ve davranışlarını önemli ölçüde etkileyerek çeşitli değişikliklere yol açabilir (Hatfield, 1988). Bu etkilerle birlikte genç yetişkinlerin romantik ilişki deneyimleri, yetişkinlik döneminde bireylerin ilişkilerini, eş seçimlerini ve romantik ilişkilerden beklentilerini şekillendirmektedir (Furman, 2002).

Diğer önemli bir nokta ise, romantik ilişkilere bakış açısı ve romantik ilişki deneyim süresindeki artıştır (Berscheid ve Reis, 1998). Araştırmacılar, önceki nesillere kıyasla günümüzdeki genç yetişkinler arasında, romantik ilişki kalıpları, romantik ilişkide algılanan

amaçlar ve romantik ilişkiye katılım beklentilerinde önemli değişiklikler olduğunu belirtmişlerdir (Shulman ve Connolly, 2013; Willoughby ve Hall, 2015).

2.3. Romantik İlişkilerde Psikolojik Eğilimler

Cüceloğlu (2017), anlamlı, mutlu ve sağlıklı bir yaşam sürdürmenin en önemli unsurlarını bireylerin kurduğu yakın ilişkiler ve bu ilişkilerin kalitesi olarak görmektedir. Bu ilişkiler, türüne, içerdiği bağlılık düzeyine ve ilişkiye yüklenen anlamlara göre farklılık gösterir (Hendrick, 2016). Yaşamın sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu düşünülen bu yakın ilişkilerin özel bir türü olan romantik ilişkiler, karşılıklı sevgi ve kabulün yanı sıra fiziksel yakınlığı da içeren bir ilişki türü olarak tanımlanır (Furman ve Shaffer, 2003). Her ne kadar romantik ilişkiler için genel bir tanım yapılmış olsa da bu ilişkilerin doğası gereği her birinin kendine özgü olduğu ve dinamiklerini belirleyen çok sayıda faktörün bulunduğu öne sürülmektedir. Moss ve Schwebel (1993), romantik ilişkilerde yer alan beş temel ögeyi şu şekilde sıralamaktadır: duygusal yakınlık, bilişsel yakınlık, fiziksel yakınlık, bağlılık ve karşılıklılık. Bu temel unsurlar, romantik ilişkilerin başlangıcında önemli bir rol oynar. Ancak bu ögelerin varlığının ilişkinin sürdürülebilirliği için yeterli olmadığı; olumlu tutumlar, davranışsal katılım ve aidiyet hissi gibi tamamlayıcı unsurların da ilişkilerin sağlıklı bir biçimde devam etmesinde kritik olduğu ifade edilmektedir (Huston ve Levinger, 1978). Romantik ilişkilerin temel unsurlarının ve tamamlayıcı ögelerinin farklı kombinasyonlarla bir araya geldiği, ancak bu ögelerin romantik ilişkiler için evrensel nitelik taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda, her ilişkinin kendi dinamiklerine göre şekillendiği ve bireysel farklılıkların ilişkinin yapısını etkilediği vurgulanmaktadır.

Snell ve diğerleri (2002) yakın ilişkilerle ilgili 12 romantik ilişki eğilimi belirlemiş ve geliştirdikleri Çok Boyutlu İlişki Ölçeği ile bunları ölçmeyi amaçlamışlardır. Bu eğilimler şunlardır: ilişki doyumu, ilişkiye saplantı, ilişki korkusu, ilişkisel depresyon, dışsal ilişki kontrolü, içsel ilişki kontrolü, ilişki motivasyonu, ilişkide kendine güven, ilişki kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkisel bilinçlilik ve ilişki girişkenliği. Snell ve diğerleri (2002) tarafından oluşturulan Çok Boyutlu İlişki Ölçeği, Büyükşahin (2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, özgün ölçekten farklı olarak ilişki kaygısı ve ilişki korkusu alt boyutları birleştirilerek "ilişki korkusu/kaygısı"; ilişkiye saplantı, ilişki farkındalığı ve ilişki güdüsü alt boyutları birleştirilerek "ilişkiye yüksek düzeyde

odaklanma"; ilişki doyumu ve ilişkisel depresyon alt boyutları ise "ilişki doyumu" adıyla aynı faktör altında toplanmıştır.

Yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimler, bireylerin yakın ilişkilerinde sergiledikleri çeşitli eğilimleri yansıtan boyutlar olarak değerlendirilmektedir. Bu eğilimler şu şekilde sıralanabilir (Büyükşahin, 2005):

a) İlişkide Kendine Güven: Bireyin, yakın ilişki kurma sürecinde kendi yeterliliklerini veya kapasitesini olumlu değerlendirme eğilimidir.
b) İlişkiye Saplantı: Bireyin, yaşamının yakın ilişkiler yönüne aşırı düzeyde odaklanması ve zihinsel olarak bu konuyla sürekli meşgul olmasıdır.
c) İlişki Güdüsü: Bireyin bir yakın ilişki içinde olma isteğidir.
d) İlişki Kaygısı: Bireyin başkalarıyla duygusal bir yakınlık kurmaya ilişkin duyduğu kaygıdır.
e) İlişki Girişkenliği: Bireyin yakın ilişkilere yönelik davranışlarında girişken olma eğilimidir.
f) İlişki Depresyonu: Bireyin yakın ilişkilerine dair, kendini mutsuz, hayal kırıklığına uğramış ve cesaretsiz hissetmesidir.
g) Dışsal İlişki Kontrolü: Bireyin, yakın ilişkilerinin çoğunlukla kendi kontrolü dışında, rastlantısal biçimde geliştiğine ya da kaderin işi olduğuna dair inancıdır.
h) İlişki İzlenimi Ayarlama: Yakın ilişkilerinin başkaları tarafından nasıl algılandığının veya değerlendirildiğinin birey için önemli olmasıdır.
i) İlişki Korkusu: Bireyin, başkasıyla yakın bir ilişki kurmaya ilişkin duyduğu korkudur.
j) İlişki Doyumu: Bireyin, içinde bulunduğu yakın ilişkiden doyum alması veya bu ilişkiden mutluluk duymasıdır.
k) İçsel İlişki Kontrolü: Bireyin, yakın ilişkilerde yaşananların daha çok kendi davranışlarından ve kendi kontrolünden kaynaklandığına inanmasıdır.
l) İlişki Farkındalığı: Bireyin, yakın ilişkilerinin olumlu ve olumsuz yanlarını algılayabilmesidir.

2.3.1. Romantik İlişki Eğilimlerini Açıklayan Kuramlar

Romantik ilişkilerde eşlerin birbirlerine çekim duymasının nedenleri; ilişkiye başlama ve sürdürme süreçlerinde etkili olan faktörler ile ilişki içinde yaşanan zorluklar ve ilişkilerin sona erme nedenleri, yönelik çeşitli kuramlar tarafından farklı biçimde açıklanmıştır. Bu bölümde, romantik ilişkilere yönelik geliştirilen çeşitli kuramlar incelenerek, bu kuramların ilişki dinamiklerini nasıl açıkladığına yer verilmiştir.

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Thibaut ve Kelley (1959) tarafından geliştirilen Karşılıklı Bağımlılık Kuramı, sosyal alışveriş kuramını temel alırken, oyun ve sosyal öğrenme kuramlarından da etkilenmiştir. Kurama göre, bireyler, ilişkilerinde farkında olsun ya da olmasın fayda ve maliyetleri değerlendirirler. Bu değerlendirmeler de ilişkiyi sürdürme motivasyonunu belirlemede etkilidir. Bu yaklaşım, insanların en az çabayla en yüksek faydayı elde etmeyi hedeflediğini varsayar. Ödüller, bireyin ilişkiden aldığı doyumu veya hazzı; bedeller ise bireyin davranışlarını engellemeye yönelik katlanmak zorunda olduğu olumsuz durumları ifade eder (Thibaut ve Kelley, 1959; Hovardaoğlu, 1996). Her bireyin ödül ve bedellere verdiği önem, kişisel tercih ve önceliklere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Bu kuram, aynı zamanda bireylerin ilişkiye olan bağlılık seviyelerinin, mevcut ilişkiyi diğer potansiyel alternatiflerle karşılaştırarak şekillendiğini öne sürer. Bu bağlamda, Thibaut ve Kelley (1959) tarafından tanımlanan "karşılaştırma düzeyi" ve **"**alternatifler için karşılaştırma düzeyi" kavramları, ilişkiyi değerlendirmede önemli rol oynar. Bu kavramlar, geçmiş ilişkilerinden veya sosyal gözlemlerinden kaynaklanan deneyimlere dayanır. Yüksek karşılaştırma düzeyine sahip bireyler, ilişkilerinde daha fazla doyum ararken, düşük karşılaştırma düzeyine sahip bireyler daha az beklentiyle ilişkiyi sürdürebilirler. Bu durum, bireylerin ilişkilerine dair doyumlarını doğrudan etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir (Rusbult, 1980; Rusbult ve Arriaga, 1999).

Bireylerin ilişkilerdeki bağlılık düzeyini belirleyen faktörlerden biri, karşılıklı bağımlılık düzeyidir. Karşılıklı bağımlılık, partnerlerin birbirini etkileyerek duygusal ve davranışsal anlamda bağımlı hale gelmelerini ifade eder. Bu bağlamda, Rusbult ve Buunk

(1993), bireylerin ilişkilerini sürdürme sebeplerinin, ilişkiden aldıkları faydalara ve partnerleriyle olan duygusal bağımlılığa dayandığını öne sürer. Ayrıca, karşılıklı bağımlılık sağlanan ilişkilerde, partnerlerin birbirlerini etkileme düzeyi arttıkça, ilişkinin kalitesi de artar ve olumsuz duyguların yaşanma olasılığı azalır (Rusbult ve Van Lange, 2003). Levinger (1979), partnerlerin tatminleri ve tatminsizliklerinin birbirlerinin tatminleriyle özdeşleştiği durumlarda kişilerarası bağımlılığın güçlendiğini ifade etmiştir. Ancak bu, partnerlerin birbirlerinin kimliklerine tamamen entegre olduğu veya ilişkide bir kimlik haline geldiği anlamına gelmez. Daha çok ilişkide bir "bizlik" geliştirmek gibidir (Agnew vd., 1998); başka bir deyişle, "çift kimliği" olarak tanımlanmaktadır (Stanley ve Markman, 1992).

Bu kurama göre, romantik ilişkilerin gelişimi üç aşamada ele alınmıştır. İlk aşama olan örnekleme aşamasında, partnerler ilişki içindeki ödül ve bedelleri doğrudan veya dolaylı yoldan deneyimler. İkinci aşama, pazarlık ve bağlılık aşamasıdır; bu süreçte partnerler, roller üzerinde uzlaşarak ilişkiyi daha öngörülebilir ve istikrarlı hale getirirler. Son olarak, kurumsallaşma aşamasında, çiftler ilişki normlarını içselleştirerek daha istikrarlı bir bağ kurar (Thibaut ve Kelley, 1959). Kuram, ilişkilerin sürdürülebilirliği için bireylerin ödül/bedel analizlerini dikkate alması gerektiğini ve bu analizlerin ilişkinin ilerleyen aşamalarında da önemini koruduğunu vurgular. Özellikle kurumsallaşma aşamasına ulaşabilmek için ödül ve bedel dengesinin ilişki rollerinin bir parçası haline gelmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yatırım Modeli

Yatırım Modeli, romantik partnerler, arkadaşlar ve iş arkadaşlarıyla kurulan ilişkilerde bağlılık düzeyini ve ilişki doyumunu öngörmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Rusbult (1980), Yatırım Modeli'ni, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nın (Thibaut ve Kelley, 1959) temel prensiplerine dayanarak geliştirmiştir. Bu model, bireylerin ödülleri artırma ve bedelleri azaltma eğiliminde olduğunu varsayar. Bu bağlamda, ilişki memnuniyeti ve çekim, bireyin beklentiler ile elde ettiği sonuçlar arasındaki farkın bir fonksiyonudur. Modelin temelini oluşturan kavram bağlanımdır. Bağlanım, bireyin bir ilişkiyi sürdürme ve ilişkide kalma eğilimlerini açıklayan psikolojik bir olgudur (Rusbult, 1991; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007).

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ile Yatırım Modeli benzer temellere dayansa da, Yatırım Modeli bireyin ilişkiye olan bağlılığını etkileyen bir diğer önemli faktörün de ilişkiye yapılan yatırım olduğunu vurgular. Model ayrıca ayrılmanın getirdiği maliyetlerin de bağlılığı güçlendirdiğini öne sürer. Rusbult (1980), bireylerin ilişkiyi sürdürme kararlarında ilişki yatırımının en önemli faktör olduğunu belirtmektedir. Model, bağlılığın yalnızca mevcut ilişki veya alternatif ilişkilerin sağladığı avantajlarla değil, aynı zamanda yapılan yatırımın büyüklüğüyle de ilişkili olduğunu öne sürer. İlişkide harcanan zaman ve emek arttıkça, ilişkiyi sonlandırmanın bedeli de yükselmektedir. Yatırımlar, içsel (zaman, duygusal emek, kendini açma) ve dışsal (ortak mülkiyet, çocuklar, sosyal çevre) olarak ikiye ayrılır. Ayrıca yatırımlar, ilişkiyi sona erdirmenin maliyetini artırarak bağlılığı güçlendirir ve yatırımların geri alınamaz olmaları, ilişkiyi sürdürme motivasyonunu artırır (Rusbult, 1980).

İlişki doyumu, ilişkinin sağladığı ödüller, alternatiflerin çekiciliği ve yapılan yatırımların büyüklüğü ile belirlenir. Ancak doyum her zaman bağlılıkla paralel ilerlemez; yapılan yatırımların yüksekliği ve alternatiflerin düşük çekiciliği, bireyleri doyumsuz ilişkilerde tutabilir. Bu durum, yapılan yatırımların ilişkiyi sürdürmede belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir (Rusbult, 1980). Araştırmalar, yatırım modelinin ilişkide kalma kararları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, yapılan yatırımların yüksekliği ve alternatiflerin zayıf olması, kadınların ilişkilerini sürdürme kararlarını olumlu yönde etkilemektedir (Rhatigan ve Axsom, 2006). Ayrıca, yatırımın artmasıyla bağlılığın arttığı ve ilişkinin süresinin uzadığı bulunmuştur (Le ve Agnew, 2003).

Bir ilişkinin sona ermesi durumunda, Rusbult'a (1980) göre hem içsel hem de dışsal yatırımlar kaybedileceğinden, bireylerin ilişkiyi sürdürme motivasyonu ödül/bedel dengesinden ziyade yapılan yatırımlara bağlıdır. Ancak bu durum bazı olumsuz sonuçlar doğurabilir. Özellikle çok yatırım yapılmasına rağmen doyum sağlanmayan ilişkilerde, bireyler mutsuz bir birlikteliği sürdürmek zorunda kalabilirler.

Adillik Kuramı

Walster ve diğerleri (1978), romantik ilişkilerde bireylerin en fazla ödül elde edip en az şekilde bedel ödemeye çalıştığı ve ilişkinin dengesinin sadece ödül/bedel ilişkisine

dayandığı görüşünü reddetmişlerdir. Bunun yerine Adillik Kuramı'nı öne sürmüşlerdir. Bu kurama göre, partnerlerden biri diğerinin çıkarlarını gözetirken, aynı zamanda ödül/bedel dengesinin adil olmasını sağlamak için de çaba göstermelidir. İlişkide adalet, her iki partnerin ödüllerinden bedelleri çıkardığında ulaştıkları sonucun eşit olmasıyla sağlanır. Ancak, partnerlerin aldıkları ve verdikleri değerlere dair algıları, ilişki dinamiklerini doğrudan etkilemektedir. Bir partner, ilişkiye yeterince katkı sağlamadığı halde fazlaca ödül aldığını düşünüyorsa suçluluk hissedebilir; diğer yandan, fazla bedel ödediğini ve karşılığında yeterli ödül alamadığını düşünen bir partner ise haksızlığa uğradığını hissedebilir (Walster vd., 1978).

Eşitlik kuramcılarına göre, adil bir ilişki, bireylerin ilişkide eşit oranda kazanç sağladıklarını algıladıkları zaman mümkündür. Eşitlik kavramı, bireyin ilişkiye yüklediği anlam ve ulaşılan sonuçlara verdiği değer doğrultusunda değişkenlik gösterebilir. İlişkide yer alan bireyler, uzun süreli birlikteliklerde dahi girdilerin ve sonuçların değerine dair tam bir fikir birliğine varamayabilirler. Örneğin, bir evlilikte çalışmayan bir eş özgürlüğüne odaklanırken, evde uzun saatler sorumluluk üstlenen diğer eş iş yükünün adaletsiz olduğunu düşünebilir. Dolayısıyla, bireylerin ilişkiye dair adalet algısı farklılaşabilir (Walster vd., 1978).

İlişkilerin dinamikleri zamanla değiştiğinden, adil olma çabası da süreç içinde farklılık gösterebilir. Başlangıçta, bedelin ödülden fazla olması olağan karşılanırken, bu dengenin uzun vadede değişmemesi, partnerler açısından sorun teşkil edebilir. Bu nedenle, ödül ve bedel dengesi iyi sağlanmalı ve adalet duygusunun korunması, ilişkinin doyumunu artıran önemli bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Stafford ve Canary'nin (2006) araştırması, ilişkilerini adil ve dengeli algılayan bireylerin daha yüksek ilişki doyumu yaşadıklarını ve ilişkilerini daha mutlu olarak tanımladıklarını ortaya koymuştur. Adil bir ilişki içinde olan bireyler daha huzurlu ve tatmin olmuş hissederken, ilişkiden daha fazla kazanç sağlayan bireyler suçluluk veya kaybetme korkusu yaşayabilir, adil bir ilişkiden mahrum kalan bireyler ise öfke veya hayal kırıklığı hissedebilir. Eşitlik Teorisi, adaletsiz ilişkilerde üç olası çözüm önerisi sunmaktadır: bireyin ilişkiyi yeniden yapılandırarak gerçek eşitliği sağlaması, psikolojik olarak eşitliği sağlamaya çalışması veya ilişkiyi sonlandırması (Walster vd., 1978).

Bağlanma Kuramı

Bowlby (1973) tarafından ortaya konan Bağlanma Kuramı, bireylerin birincil bakım verenleriyle neden güçlü duygusal bağlar kurduklarını açıklamayı amaçlamıştır. Kuram ayrıca, bu bağlardan ayrıldıklarında neden duygusal stres yaşadıklarını ve ayrılmanın neden kolay olmadığını da açıklar. Bu kurama göre, bebekler yalnızca fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için değil, aynı zamanda güvenlik ve duygusal destek arayışıyla da bakım verenlerine bağlanmaktadırlar (Bowlby, 1988). Bağlanma kuramının temelinde yer alan "davranışsal sistem", bireyin çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan doğuştan gelen düzenleyici bir mekanizma olarak tanımlanır. Tıpkı vücut sıcaklığının korunması gibi, bireylerin duygusal güvenliklerini sağlamak adına geliştirdikleri bağlanma sistemleri de hayatta kalmaları açısından kritik bir öneme sahiptir (Bowlby, 1988). Bebeklerin bakım verenlerinden uzaklaştıklarında stres yaşamaları ve onların varlığında kendilerini güvende hissetmeleri, bağlanmanın biyolojik temelleriyle açıklanabilir (Ainsworth, 1989).

Bowlby'nin kuramını geliştiren Ainsworth ve diğerleri (1978), bebeklerin bağlanma stillerini anlamak amacıyla "Yabancı Ortam Deneyi" adlı bir gözlem yöntemi geliştirmiştir. Bu çalışmada, bebeklerin anneleriyle olan etkileşimleri incelenmiş ve bağlanma ilişkileri; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere üç temel kategoriye ayrılmıştır. Güvenli bağlanma gösteren bebekler, bakım verenleriyle sağlıklı bir bağ kurar; ayrıldıklarında kısa süreli bir huzursuzluk yaşar, geri döndüklerinde ise hızla rahatlar. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bebekler, ayrılık sonrası yoğun stres yaşar ve bakım verenleriyle tekrar bir araya geldiklerinde aşırı ve çelişkili tepkiler gösterebilir. Öte yandan kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler ise bakım verenleri uzaklaştığında kayıtsız kalır ve geri döndüklerinde de onlarla ilgilenmez (Ainsworth, 1979; Hendrick, 2016).

Bağlanma Kuramı, bireylerin temel ihtiyaçlarını -duygusal destek, bakım ve cinsel doyum gibi- sosyal ilişkiler aracılığıyla karşıladığını öne sürer (Hazan ve Shaver, 1994). Bu ihtiyaçlar bebeklikten itibaren kurulan ilişkilerde karşılanmaya başlar ve bireyin yaşamı boyunca farklı bağlanma biçimleriyle kendini gösterir (Ainsworth, 1979). Ayrıca Bağlanma Kuramı, bireylerin erken bebeklik döneminde yaşadığı bağlanma deneyimlerinin, ilerleyen yaşlarda kurduğu sosyal ve romantik ilişkilerde nasıl bir model oluşturduğunu anlamak açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır. Shaver ve diğerlerine (1988) göre, Bowlby'nin

kuramı, başlangıçta bebek ile bakım veren arasındaki duygusal bağı açıklamak için geliştirilmiş, ancak zamanla ergenlik ve yetişkinlikteki ilişkileri anlamada da yol gösterici olmuştur (Shaver vd., 1988). Yapılan araştırmalar, bireylerin bağlanma stillerinin, romantik ilişkilerdeki tutum ve davranışlarını da şekillendirdiğini göstermiştir (Fraley ve Shaver, 2000).

Bowlby'nin (1988) kuramı, yalnızca bebeklik dönemine odaklanmakla kalmayıp yetişkinlikteki bağlanma biçimlerini de açıklamaktadır. Hazan ve Shaver (1994), bağlanma kuramının romantik ilişkiler bağlamında da incelenebileceğini öne sürmüş ve bireylerin yetişkinlikte de güvenli, kaçınan veya kaygılı bağlanma stilleri sergileyebileceğini ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, kendileri ve çevreleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olup, yakınlık kurmaktan çekinmez; sevgiye ve ilgiye layık olduklarına inanarak sosyal ve romantik ilişkilerde sağlıklı bir denge geliştirebilirler (Ainsworth, 1979; Shaver vd., 1988). Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler, duygusal yakınlıktan uzak durma eğilimindedir ve bireysel bağımsızlığı tercih ederler. Kaygılı/kararsız bağlanma örüntüsüne sahip bireyler ise kaybetme korkusu nedeniyle aşırı bağımlı olabilir, partnerlerinden sürekli onay bekleyerek duygusal dalgalanmalar yaşayabilirler (Bartholomew ve Shaver, 1998; Klohnen ve John, 1998).

2.3.2. Romantik İlişki Eğilimleriyle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bebeklikte temelleri atılan bağlanma örüntüleri, bireyin ilerideki tüm yakın ilişkilerinin çerçevesini oluşturmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Bu nedenle bağlanma, tüm yakın ilişkilerimizin ilk provası olarak değerlendirilebilir. Literatür incelendiğinde, romantik ilişki eğilimlerinin bağlanma stilleriyle ilişkisinin birlikte incelendiği görülmektedir. Baltacıoğlu (2016), genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri ile yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimleri ve ilişki inançlarını incelemiştir. Sonuçları yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimlerin cinsiyet, ilişki durumu ve çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermiştir. Araştırma ayrıca, erkeklerin ve evli bireylerin yakın ilişkilerinde daha fazla akılcı olmayan inançlara sahip olduklarını ortaya koymuştur. Öte yandan, yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimlerin kaçınmacı bağlanma stilini yordadığı da bulgular arasında yer almaktadır.

Büyükşahin (2006), Çok Boyutlu İlişki Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamış ve Yatırım Modeli'ne dayalı olarak üniversite öğrencileri ile farklı ilişki türlerine sahip bireylerin ilişki bağlanımlarını etkileyen değişkenleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma iki araştırmadan oluşmaktadır. Birinci araştırmada, flört ilişkisi olan bireylerde ilişki doyumu; ilişkide güvende hissetme ve eşe duyulan güvenle, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ise gelecek zaman yönelimi, tutkulu aşk ve ilişki korkusu/kaygısı ile (negatif yönde) ilişkilendirilmiştir. İlişkiye yapılan yatırımın ise ilişki bağlılığı, özgeci aşk ve bağımlılık ile yordanmaktadır. Ayrıca güvenli ve saplantılı bağlanma stillerine sahip bireylerin ilişki doyumlarının yüksek olduğu, saplantılı bağlanan bireylerin ilişkiye yaptıkları yatırım düzeyinin yüksek olduğu, kayıtsız bağlanma stilindekilerin ise alternatiflerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. İkinci araştırma, flört ilişkilerinde ilişki doyumu ve yatırımlarının sözlü/nişanlı ve evli bireylere kıyasla daha düşük olduğunu; buna karşılık flört ilişkisindekilerin seçenekleri daha olumlu değerlendirdiğini göstermiştir. Ayrıca erkeklerin alternatiflerin niteliğini kadınlara göre daha olumlu değerlendirdiği ve resmi ilişkilerde bağlanım, doyum ve gelecek zaman yönelimi düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bağlanma stilleriyle ile romantik ilişki eğilimleri arasındaki ilişki, alanyazında sıkça incelenmiş bir konu olup, bu eğilimlerin psikolojik iyi oluşa veya psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi de önemli bir araştırma alanıdır. Kaval ve diğerleri (2022), Covid-19 pandemisi sırasında değişen yaşam koşulları çerçevesinde bireylerin romantik ilişki eğilimleri, bağlanma stilleri, sosyal medya kullanımları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkileri incelemiştir. 289 evli olmayan katılımcıdan elde edilen verilere göre, kaygılı ve kaçıngan bağlanmanın sosyal medya kullanımı ve psikolojik sağlamlık üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak bu bağlanma stillerinin psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi, romantik ilişki eğilimleri aracılığıyla dolaylı olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle kaygılı ve kaçıngan bağlanma stilleri, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven ve ilişki girişkenliği ile negatif, ilişki kaygısı ve dışsal ilişki kontrolü ile ise pozitif yönde ilişkilidir. Bu bulgular, bağlanma stillerinin bireyin romantik ilişkilerindeki seçim ve davranışlarını etkileyerek psikolojik sağlamlık üzerinde hem risk hem de koruyucu faktörler oluşturabileceğini göstermektedir.

Bireyin yaşamı boyunca kurduğu ilişkiler, bu ilişkilere yönelik eğilimleri ve ilişkilerde sergilediği davranış örüntüleri büyük ölçüde erken dönem yaşam

deneyimlerinden etkilenmektedir (Hazan ve Shaver, 1987; Bartholomew ve Shaver, 1998;). Alanyazında, romantik ilişki eğilimlerinin erken dönem uyum bozucu şemalarla birlikte ele alındığı çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Eken (2018), üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada erken dönem uyum bozucu şemaların romantik ilişki eğilimleri üzerindeki yordayıcı gücünü incelemiş ve farklı şema alanlarının bireylerin ilişki eğilimlerini anlamlı düzeyde etkilediğini ortaya koymuştur. Örneğin, yüksek düzeyde ilişkiye odaklanma eğilimi diğeri yönelimlilik şeması ile; ilişki doyumu, ayrılma ve reddedilme ile aşırı tetikte olma şemaları ile; ilişki korkusunun ise zedelenmiş özerklik ve aşırı tetikte olma şemalarıyla bağlantılı olduğu bulunmuştur. İlişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ve içsel ilişki kontrolü gibi eğilimler de bazı uyum bozucu şemalar tarafından anlamlı biçimde yordanmıştır.

Bireylerin romantik ilişki eğilimleri ile erken dönem uyumsuz şemaları ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri inceleyen Demir (2022), 18-73 yaş arası ve romantik ilişkisi bulunan 451 katılımcı ile çalışmasını gerçekleştirilmiştir. Analizler, romantik ilişki eğilimlerinin tamamının erken dönem uyumsuz şemalar tarafından anlamlı biçimde yordandığı göstermiştir. Örneğin, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, terk edilme ve kendini feda şemaları tarafından pozitif yönde; ilişki doyumu ise duygusal yoksunluk ve karamsarlık şemaları tarafından negatif yönde yordanmaktadır. Ayrıca kaygılı bağlanma, erken dönem uyumsuz şemalarla pozitif yönde ilişkiliyken; kaçıngan bağlanma bazı şemalarla negatif yönde ilişki göstermiştir.

Genç yetişkinlik döneminde karşı cinsle kurulan ilişkilerin önemi göz önünde bulundurulduğunda, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkileri ve bu ilişkileri etkileyen değişkenlerin de bilinmesi önem kazanmaktadır. Bilge ve diğerlerinin (2010) yaptığı bir araştırmada ilişki deneyimi olan üniversite öğrencilerinin, çok boyutlu ilişkilerini etkileyen faktörler araştırılmıştır. Sonuçlar, öznel iyi oluş değişkeninin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ve ilişki girişkenliği dışındaki boyutları yordadığını göstermiştir. İlişkinin varlığı/yokluğu değişkeni, içsel ilişki kontrolü dışındaki diğer boyutları yordamıştır. İlişkisiz geçen gün değişkeni ise ilişki kaygısı/korkusu, ilişki doyumu ve dışsal ilişki kontrolü haricindeki boyutları yordamıştır. Cinsiyet ve yaş değişkeni incelendiğinde, cinsiyetin ilişki girişkenliği; yaşın ise dışsal ilişki kontrolü için önemli olduğu görülmüştür.

Kişilik ve yakın ilişkiler, bireyin gelişiminde birbirini tamamlayan iki temel süreçtir. Kişilik özellikleri çocukluk döneminde şekillenirken, kurulan yakın ilişkiler bu özellikleri pekiştirerek daha olgun ve istikrarlı bir hâle getirir (Bowlby ve Ainsworth, 1992). Bu nedenle, yakın ilişkilerden bahsederken, kişiliğin karşımıza çıkması kaçınılmazdır. Aydoğdu (2010), üniversite öğrencilerinin romantik ilişkileriyle ilgili psikolojik eğilimleri ile beş faktör kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sorunlarına göre, dışadönüklük, deneyime açıklık, öz disiplin ve yumuşak başlılık gibi kişilik özelliklerine sahip bireyler, ilişki başlatma ve sürdürmede daha girişken ve başarılı olmakta, kaygı düzeyleri daha düşük ve ilişki doyumları daha yüksek olmaktadır. Öte yandan, nevrotik kişilik özelliklerine sahip bireyler, romantik ilişkilerinde daha fazla kaygı ve özgüven eksikliği yaşamakta, başkalarının görüşlerine daha fazla önem vermekte ve ilişkiyi başlatma ile sürdürmede zorluklar yaşamaktadır.

Aydın ve Yavuzer (2022), narsisistik kişilik yapılanması ile ilişki eğilimlerini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, narsisistik kişilik özellikleri ile ilişki girişkenliği, içsel ilişki kontrolü ve ilişkide kendine güven eğilimleri arasında pozitif yönde; ilişki doyumu ile ise negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Buna göre, narsisistik eğilimler arttıkça bireyler ilişki içinde daha girişken davranmakta, kendilerine olan güvenleri ve ilişkiyi kontrol etme algıları yükselmekte; buna karşılık ilişkiden aldıkları doyumun azalmaktadır.

Bozkurt (2019), yaşam kalitesi ile yakın ilişki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygularının yakın ilişki eğilimleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yetersizlik duygusu; ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu, ilişki izlenimini ayarlama ve dışsal ilişki kontrolü ile pozitif, ilişkide kendine güven ve ilişki girişkenliği ile negatif ilişkili bulunmuştur. Bu durum, yetersizlik duygusu arttıkça bireylerin ilişkilerinde daha kaygılı, kontrol dışı ve kendini sunmaya yönelik tutumlar sergilediğini; buna karşılık daha az kendine güvenli ve ilişkilerde daha az girişken olduklarını göstermektedir. Ayrıca, psikolojik sağlık alt boyutu ve ilişki izlenimini ayarlamanın yetersizlik duygusunu anlamlı şekilde yordadığı; farklı şehirlerde eğitim gören öğrencilerde ise ilişki doyumu ve ilişkide kendine güven düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre ilişki eğilimlerinde anlamlı fark bulunmamıştır.

Kaya (2022) tarafından, üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki yükleme stilleri ile psikolojik eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, 19-26 yaş aralığındaki 250 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre, İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları ile Çok Boyutlu İlişki Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, İlişkilerde Yükleme Ölçeği puanları ile ÇBİÖ'nün ilişki doyumu, ilişkide kendine güven ve ilişki girişkenliği alt boyutları arasında negatif; ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolü alt boyutları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılıklar gözlenmezken, romantik ilişki süresi değişkeni anlamlı farklılıklar göstermiştir. Ayrıca, erkeklerin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma eğilimlerinin, kadınlara oranla daha fazla olduğu belirlenmiştir.

2.3.3. Romantik İlişki Eğilimleriyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Snell ve diğerleri (2002) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ), bireylerin romantik ilişkilerine dair psikolojik eğilimlerini çeşitli boyutlarda değerlendirmeye imkân sağlamaktadır. Araştırma bulgularına göre, ilişkiye aşırı odaklanan bireyler aynı zamanda daha fazla ilişki kaygısı ve korkusu yaşamaktadır. İlişkide öz-yeterliği, yani kendine güveni yüksek olan bireyler, ilişkilerinden daha fazla doyum sağlarken, içsel kontrol odağına sahip kişiler ilişki sorunlarını çözmede daha etkili stratejiler kullanmaktadır. Buna karşılık, dışsal kontrol odağı yüksek bireyler, sorunları dış etkenlere bağlama eğilimindedir. Ayrıca, ilişki girişkenliği ve izlenim yönetimi gibi sosyal beceriler, iletişim kalitesi ve ilişkideki denge üzerinde belirleyici bulunmuştur. Bu çalışma, romantik ilişki süreçlerinin çok boyutlu psikolojik özelliklerle anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yakın ilişkiler, psikolojik sağlık ve psikososyal uyum için temel bir gereksinim olarak kabul edilmektedir. Demeter ve Paiusan (2018), Romanya'da 5378 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, ilişki deneyimlerinin yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimleri nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, yakın ilişki deneyiminin (şimdiye kadarki partner sayısı), incelenen bireysel ve psikolojik eğilimlerle (ilişki saygısı, ilişki motivasyonu ve ilişki doyumu gibi) pozitif bir ilişkisi olduğunu

göstermektedir. Özetle, yakın ilişki deneyimi fazla olan bireylerin, ilişki içerisinde yüksek düzeyde saygı, motivasyon ve doyum yasayabilecekleri varsayılmıştır.

İlişki doyumu; ilişkinin kalitesine, bireyin beklentilerinin ne ölçüde karşılandığına ve partnerle etkileşimlerden duyulan genel hoşnutluğa bağlı olarak şekillenir. Mikulincer ve Florian (1999), güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerde daha yüksek doyum yaşadıklarını ve bu bireylerin duygusal yakınlık, açıklık ve karşılıklı destek açısından daha güçlü bağlar kurduklarını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Davila ve diğerlerinin (1999) üç yıl süren boylamsal çalışmasında, evli çiftlerin bağlanma güvenliğindeki değişimlerin evlilik doyumunu doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu bulgular, ilişki doyumunun yalnızca ilişkinin yüzeysel unsurlarına değil, bireyin bağlanma temelli duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına da bağlı olduğunu göstermektedir. Collins ve Feeney (2000) ise, destekleyici davranışlar ve duyarlı iletişimin doyumu artırdığını ve ilişkinin sadece duygusal bağlılıkla değil, günlük etkileşimlerle de beslendiğini vurgulamıştır.

Feeney (2008), yetişkin romantik bağlanma stillerinin çift ilişkilerindeki işlevselliğe etkisini kapsamlı biçimde incelemiştir. Çalışma, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin terk edilme korkusu, aşırı ilişkiye odaklanma ve duygusal bağımlılık sergilediklerini; kaçıngan bağlanma stilindekilerin ise duygusal yakınlıktan kaçındıklarını göstermiştir. Güvenli bağlanma stilinin ise ilişkide denge, destek ve açık iletişimle ilişkilendirildiği belirtilmiştir. Shaver ve Mikulincer (2006) de kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerde yoğun bir terk edilme korkusu, sürekli onay arayışı ve aşırı duygusal hassasiyet yaşadıklarını; ilişkilerine yüksek düzeyde odaklandıklarını ve partnerlerinin davranışlarını sürekli izlediklerini ortaya koymuştur. Bu bulgular, ilişki kaygısının sadece duygusal bir tepkiden ibaret olmadığını; bireyin ilişki doyumu, özsaygı, bağlanma güvenliği ve ilişkisel izlenim yönetimi gibi psikolojik eğilimlerini de etkileyen çok boyutlu bir yapı olduğunu göstermektedir.

Ayrıca Collins ve Feeney'nin (2000) gözlemsel çalışmasında, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin partnerlerine daha duyarlı ve destekleyici davrandıkları görülmüştür. Simpson ve diğerleri (2002) de güvenli bağlanan bireylerin, partnerleri stresli durumlarla karşılaştığında daha fazla destek sunduklarını belirtmiştir. Bu bulgular, güvenli bağlanan bireylerin hem kendi yeterlik algılarının hem de ilişki içinde destekleyici rollerinin daha güçlü olduğunu ortaya koymakta ve ilişkide kendine güven duygusunu pekiştirmektedir.

Mikulincer (1998) güvenli bağlanan bireylerin ilişkilerinde yaşadıkları olumlu deneyimleri hatırlamaya daha yatkın olduklarını ve bu anıları partnerlerinin iyi niyetli tutumlarıyla ilişkilendirdiklerini ortaya koymuştur. Bu durum, güvenli bağlanan bireylerin ilişkisel süreci kontrol etme ve yönlendirme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşın, kaygılı bireyler olumsuz deneyimlerde yoğun kaygı yaşarken, kaçınmacı bağlanan bireyler ise bu tür olayları küçümseyerek uzak durma eğilimi göstermekte, partnerlerini daha az destekleyici algılamakta ve onlara daha az güven duymaktadır (Collins ve Read, 1990; Simpson, 1990). Bu farklı stratejiler, bireylerin ilişkilerde kontrol algılarını ve davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

2.4. Evliliğe İlişkin Tutum

Evliliğe ilişkin tutumu anlayabilmek için evlilik tutumunu oluşturan birincil kaynak olan evlilik kavramını anlamak önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu bölümde evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1 Evlilik Kavramı

Evlilik, M.Ö. 2000'li yıllardan günümüze kadar temel özelliklerini koruyarak değişip gelişen ve toplumlar tarafından vazgeçilmez bir kültürel olgu olarak kabul edilen bir birliktelik biçimidir (Yıldırım, 1992). Kültürler arasında farklı biçimlerde görülse de, tüm toplumlarda evrensel olarak kabul edilen yegâne birliktelik şeklidir (Tarhan, 2012). Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesi evliliği, "evlenme ile eşler arasında kurulan ve bu birliğin mutluluğunu sağlamak ile çocukların bakımı, eğitimi ve gözetimi konusunda eşlerin ortak sorumluluk üstlendiği bir yapı" olarak tanımlamakta; ayrıca, eşlerin birlikte yaşama, birbirine sadık kalma ve yardımcı olma zorunluluğunu vurgulamaktadır (Resmî Gazete, 8 Aralık 2001, sayı: 24607). Bu tanımlar, evliliğin kadın ve erkek arasında süreklilik taşıyan bir yaşam ortaklığı olduğunu ve bu birliğin toplum ve yasalar tarafından onaylandığını göstermektedir.

Alanyazında evliliğin farklı tanımları bulunmaktadır. Özuğurlu (1996, Akt. Çelik ve Erkilet, 2019), evliliği, farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki kişinin bir araya gelerek

birlikte yaşamak, hayatı paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve onları yetiştirmek amacıyla oluşturduğu bir ilişki sistemi olarak tanımlar. Bu bağlamda, evlilik karşılıklı dayanışmaya dayalı, toplumun tarafından onaylanan bir sözleşme olup, toplumsal yasakların dışında kalan cinsel ihtiyaçların karşılandığı bir uyum biçimidir. Topaloğlu (2012) evliliği, farklı kültürlerde yetişmiş ve farklı duygu ve isteklere sahip kadın ve erkeğin aynı çatı altında birleşerek aileyi oluşturduğu, mutluluğa yönelik bir sözleşme olarak tanımlamaktadır. Fidan (2005) ise toplumumuzda evliliğe ve aile kurmaya özel anlamlar yüklendiğini ve evliliğin geçici bir birliktelik değil, hayat boyu sürecek bir anlaşma olarak görüldüğünü belirtir. Ceylan (1994), evliliği, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve yaş bakımından olgun iki bireyin karşılıklı tercihiyle oluşturduğu, kalıcı bir yaşam birliğine dayanan ve toplumun temel yapı taşı olan aileyi meydana getiren bir kurum olarak ifade eder. Kışlak (1999) ise evliliği kültürel bir olgu olarak değerlendirir; toplumu çeşitli açılardan etkileyen ve resmi, duygusal, davranışsal ile biyolojik boyutları barındıran bir sosyal sistem niteliği taşıdığını vurgular.

Yakın ilişkiler bağlamında evlilik, insan yaşamını kökten etkileyen ve tarih boyunca tüm toplumlarda var olan bir sosyal kurum olarak ele alınmaktadır (Cüceloğlu, 2017). Cüceloğlu'na göre evlilik, bireylere kendi kimliklerini ve insanlıklarını keşfetme fırsatı sunarken, yalnızca iki kişinin keyifli bir yolculuğundan ibaret olmayıp bazen zorlu süreçler içerebilmektedir. Mutlu ve doyumlu bir evlilik için sağlıklı bir iletişim kilit rol oynamaktadır. Sungur'a (2017) göre evlilik, bireyin "ben" kimliğini koruyarak "biz" olma sürecini başarabildiği bir birliktelik biçimidir. "Biz" olmayı başaran çiftler, yalnızlığa karşı önemli bir kazanım elde ederken, evlilik aynı zamanda bağlanma ihtiyacını daha güvenli bir ortamda karşılamaya olanak tanımaktadır.

Bu tanımlar ışığında, evlilik; bireylerin ekonomik, psikolojik ve sosyolojik nedenlerle bir araya gelerek, toplumun yasal düzenlemelerine uygun biçimde hayatlarını birleştirmek amacıyla başlattıkları bir yolculuk olarak tanımlanabilir. Tarihsel süreçte evlilik, toplumun temel yapı taşlarından biri olmuştur. Sosyal, ekonomik, teknolojik ve politik değişimlerden etkilenip farklılaşsa da varlığını sürdürmüş, boşanma oranları artsa dahi bireyler yeniden evlenme yoluna gitmiştir. İstatistikler, mutlu bir evlilik içinde olan bireylerin, evli olmayanlara kıyasla daha sağlıklı, huzurlu, anlamlı ve uzun bir yaşam sürdüğünü göstermektedir (Cüceloğlu, 2017). Evlilik, birey için yeni bir yaşam döneminin başlangıcını temsil ederken, alınması zor ve önemli kararlar arasında yer almakta, psikolojik

ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasında da kritik bir rol üstlenmektedir. Bu çok yönlü işlevi sayesinde evlilik, sosyal yapının temel taşlarından biri olmayı sürdürmektedir.

Geçmişte, ergenlik dönemini tamamlayan bireylerin hemen ardından evlenmeleri, çocuk sahibi olmaları ve meslek edinmeleri gibi yetişkinliğin sorumluluklarını üstlendikleri gözlemlenmekteydi. Günümüzde ise bireyler, ergenlikten sonrası kendilerini yetişkin olarak görmemekte, evliliği erteleyerek eğitimlerini sürdürmekte ve kimliklerini keşfetmeye devam etmektedir. Bu süreçte deneyimledikleri romantik ilişkiler, bireylerin sosyal, cinsel ve kişilik gelişimlerine etki ederek düşünce tarzı, duygu durumu ve davranışlarında önemli değişikliklere yol açabilmektedir (Hatfield, 1988). Bu etkilerle birlikte genç yetişkinlerin romantik ilişki deneyimleri, ilerleyen dönemde ilişkilerini, eş seçimlerini ve romantik ilişkilerden beklentilerini şekillendirmektedir (Furman, 2002). Arnett'e (2007) göre bu dönem, bireylerin hayatta ciddi sorumluluklar üstlenmeden önce aşk, iş ve dünya görüşü gibi konularda deneyim kazandıkları bir süreçtir. Dolayısıyla romantik ilişkiler, evliliğe hazırlanmak adına gözlem yapıp deneyim kazandıkları bir ön hazırlık olarak değerlendirilebilir. Sağlıklı bir aile yapısı oluşturabilmek için gençlerin, öncelikle sorumluluk bilinci geliştirmeleri ve evlilik sürecinde karşılaşabilecekleri durumlar hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra Tarhan (2012), evliliği yanan bir ateşe benzetmekte; bu ateşin devamlılığının, sürekli olarak beslenmesi ve gelişim içinde olmasıyla mümkün olduğunu belirtmektedir. Bu gelişim, bireylerin kadın ve erkek psikolojisine dair bilgi edinmeleri, iletişim becerilerini geliştirmeleri ve kendilerini sürekli olarak yenileyip iyileştirmeleriyle sağlanmaktadır. Aksi takdirde, evlilik sonrası ortaya çıkabilecek sorunlar, boşanmayla sonuçlanabilecek durumlar, bireylerin ruh hallerini ve yaşam doyumlarını olumsuz etkileyebilir. Bu bağlamda, evlilik öncesinde bireylerin evlilik tutumlarının anlaşılması ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Üsküp Koca, 2017).

2.4.2. Evlilik Tutumları

Tutum, bireyin psikolojik bir nesneye karşı sahip olduğu ve bu nesneye ilişkin düşünce, duygu ile davranışlarını düzenleyen eğilim olarak tanımlanmaktadır (Smith, 1968. Akt. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutumların oluşumunda birden fazla faktör rol oynar ve bunlar doğuştan değil, sonradan öğrenilen eğilimlerdir. Bireyler, bu tutumları ya kendi deneyimlerinden ya da çevrelerindeki diğer bireylerden edinir. İnsanların sosyal varlıklar

olmaları nedeniyle tutumlarının şekillenmesinde sosyal çevre belirleyici bir rol oynar. Bu süreç, bireyin hayatında ilk olarak aile içinde başlar; yani çocukların tutumlarının birincil kaynağı ebeveynlerdir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Evlilik tutumu, bireyin evlilik kurumuna ve gelecekteki kendi evlilik ilişkisine dair geliştirdiği anlam, inanç ve duyguların bütününü ifade eder (Willoughby, 2010). Evliliğe ilişkin tutum, kişinin evlilik kurumuna ilişkin olumlu ya da olumsuz inançlarını içerir (Soysal Öz vd., 2016). Bradbury ve Fincham (1990), evlilik tutumlarının bireyin geçmiş romantik ilişki deneyimleri ve öğrenimleriyle şekillenen bilişsel şemaların bir parçası olduğunu öne sürerken, Etcheverry ve Le'ye göre (2005) bu tutumlar, bireylerin ilişki dinamiklerini ve ilişkilere dair inançlarını önemli ölçüde etkiler. Olumsuz evlilik tutumlarının yüksek oranda benimsenmesi, bir ilişkinin başlamasını ve mevcut bir ilişkinin sürdürülmesini olumsuz yönde etkilerken; olumlu evlilik tutumlarına sahip bireyler hem yeni ilişkiler kurmada hem de mevcut ilişkilerini sürdürmede daha olumlu inançlar geliştirebilmektedir. Bu durum, evlilik tutumlarının bireyin ilişki kalitesini ve ilişkiye yönelik algılarını şekillendiren temel unsurlardan biri olduğunu göstermektedir.

Aile, özellikle bireyin ilk sosyal öğrenme ortamı olarak, evlilik hakkındaki inanç ve değerlerin oluşumunda belirleyici bir rol oynar. Bireylerin evlilik tutumları, aile içindeki deneyimlerin bir yansımasıdır. Blagojevic'e (1989) göre, gençlerin evliliğe bakış açılarını şekillendiren başlıca etkenler arasında aile, çevre, medya ve diğer sosyal kurumlar yer almaktadır. Bu bağlamda, bireyin geçmiş ilişkilerindeki duygusal bağlar, gelecekte kuracağı evlilik ilişkisine de yansımaktadır. Dolayısıyla, evlilik tutumunu anlamak hem bireyin geçmiş deneyimlerini hem de gelecekteki ilişkisel davranışlarını daha iyi kavramamıza yardımcı olmaktadır.

Evlilik, bireylerin hayatında önemli bir dönüm noktasıdır ve evliliğe ilişkin tutumlar hem bireysel hem de toplumsal birçok faktörden etkilenmektedir. Willoughby (2010), evliliğe yönelik tutumları, bireyin evlilik kurumu ve gelecekteki evlilik ilişkisine dair beklenti, duygu ve düşüncelerinin bir bütünü olarak tanımlar. Bu tutumlar, bireyin geçmiş deneyimleri, aile içindeki ilişkileri ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi birçok faktörden etkilenerek şekillenebilir. Bowen (1978), bireylerin aile ortamlarında duygularını, görüşlerini ve inançlarını ifade etme ya da yakın ilişkiler kurma becerilerini kazanamadıklarında, evliliğe ilişkin olumsuz tutumlar geliştirebileceklerini belirtmiştir.

Geçmişte yaşanan olumsuz ilişki deneyimleri, bireylerin geleceğe yönelik karamsar beklentiler geliştirmesine neden olabilir. Bunun yanı sıra, aile içindeki doyumsuz ilişkiler, evlilik gibi yakın ilişki gerektiren durumlardan kaçınma eğilimini artırabilir.

Boşanmış ebeveynlere sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu ortaya konmuştur. Örneğin, anne ve babası boşanmış olan kişilerin kendi romantik ilişkilerinde daha düşük düzeyde ilişki doyumu yaşadıkları belirlenmiştir (Fincham ve Cui, 2010). Riggio ve Weiser (2008), evlilik tutumunun, kök ailelerden nesiller boyunca aktarılan psikolojik bir mekanizma olduğunu öne sürmüştür. Ebeveynlerin evlilik ilişkilerinde sergiledikleri olumlu algılar ve davranışlar, bireylerde olumlu evlilik tutumlarının gelişmesine katkıda bulunurken; boşanmış ebeveynlere sahip bireylerde olumsuz evlilik tutumlarının daha sık görüldüğü saptanmıştır. Benzer şekilde Shimkowski ve diğerleri (2017), genç yetişkinlerin evliliğe yönelik tutumları ve romantik inançlarının ailelerinden, özellikle ebeveynlerinin evli veya boşanmış olmalarından büyük ölçüde etkilenebildiğini vurgulamıştır. Amato ve DeBoer (2001) da bireylerin ebeveynlerinin medeni durumu ve aile içindeki davranış örüntülerinin, onların romantik ilişkilerindeki tutumları ve ilişki özellikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, bireylerin yaşamları boyunca anne-babalarının ilişkilerinden, arkadaş çevrelerinden ve gözlemledikleri diğer ilişkilerden edindikleri deneyimler, evlilik tutumlarını biçimlendiren önemli faktörlerdir. Henüz evlilik deneyimi yaşamamış olsalar dahi, ailelerinden ve çevrelerinden edindikleri bilgiler aracılığıyla evliliğe yönelik tutum geliştirmektedirler.

Bireylerin evlilik hakkındaki tutumları yalnızca aile içindeki etkilerle sınırlı değildir. Amato (2007), genç yetişkinlerin evlilik hakkındaki tutumlarının hem ailevi hem de bireysel faktörlerden etkilendiğini ve ekonomik değişimlerin bu algıyı önemli ölçüde şekillendirebileceğini vurgulamaktadır. Örneğin, kadınların iş hayatındaki artan rolü ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları, evlilik oranlarının düşmesi ve boşanma oranlarının artması üzerinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Thornton ve Freedman, 1982). Evliliğe yönelik tutumların, eş seçimine ilişkin tutumları da kapsadığı söylenebilir. Havighurst (1972), bireylerin eş seçimi ve evliliğe yönelik tutumlarının genç yetişkinlik döneminde şekillendiğini belirtmiştir. Blagojevic (1989) ise evliliğe yönelik tutumların dinamik ve değişken olduğunu belirtmiştir. Aile içindeki deneyimlerin yanı sıra, küresel ölçekteki toplumsal değişimler de gençlerin evlilik hakkındaki tutumlarını etkileyerek bu tutumların yeniden şekillenmesine yol açabilmektedir. Bireylerin evlilikle ilgili olumlu veya

olumsuz tutumları; ilişkiler konusundaki inançlarını, davranış biçimlerini, evlilikle kararlarını ve evlilikte sergiledikleri davranışları doğrudan etkileyebilmektedir (Park ve Rosén, 2013). Bu nedenle, evlilikten önce bireylerin evliliğe yönelik tutumlarının anlaşılması büyük önem taşımaktadır.

2.4.3. Evliliğe İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin evlilik tutumları, gelecekteki sosyal, duygusal ve ekonomik yapılarının yanı sıra, toplumsal normlara uyum ve yaşam hedefleri açısından da kritik bir rol oynamaktadır (Cüceloğlu, 2017; Yılgör, 2020). Bu bağlamda ülkemizdeki üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını ve bu tutumlara etki eden değişkenleri incelemek önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, Güvenç (2023) üniversite öğrencilerinin yaşam hedefleri ile evlilik tutumları arasındaki ilişkiyi, 2020-2021 döneminde Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde öğrenim gören 663 öğrenci üzerinde araştırmıştır. Bulgular, kadın öğrencilerin yaşam amaçları ve içsel amaçlara verdikleri puanların erkeklerden yüksek olduğunu; buna karşın, erkek öğrencilerin evlilik tutumu puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin içsel amaçlarının düşük, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin ise evlilik tutumlarının diğer fakültelere kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Sağlık Bilimleri ve Fen Edebiyat Fakültelerinde kadın öğrenci yoğunluğu nedeniyle içsel amaçların daha ön plana çıktığı ve bu farklılıkların toplumsal cinsiyet etkisiyle açıklanabileceği değerlendirilmiştir.

Sungur ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada, X (1965-1979) ve Y (1980-1999) kuşaklarının evlilik tutumları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, iki kuşak arasında anlamlı bir fark bulunmazken, Y kuşağının romantizm ve eş seçimine ilişkin tutumlarının X kuşağına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçları, erkeklerin evliliğe daha yatkın olduğunu, boşanmış aile üyelerine sahip bireylerin evlilik konusunda daha olumsuz tutumlar geliştirdiğini, ancak medeni durumun evlilik tutumlarını etkilemediği ortaya koymuştur. Ayrıca, yaş arttıkça evliliğe yönelik tutumların olumsuzlaştığı, romantizm tutumlarının ise evlilik yaşına paralel olarak yükseldiği belirlenmiştir. Bu bulgular, evlilik tutumlarının hem bireysel hem de

toplumsal faktörlerden etkilendiğini ve yaşam döngüsü boyunca değişime uğrayabildiğini göstermektedir.

Keldal (2015), üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada gençlerin evlilik tutumları ile eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve çeşitli sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 418'i kadın, 300'ü erkek olmak üzere toplam 718 öğrenci katılmıştır. Bulgular, erkek öğrencilerin evlilik tutumlarının kadınlara kıyasla daha olumlu olduğunu, ilişki yaşayan öğrencilerin ise ilişki yaşamayanlara göre daha yüksek evlilik tutum puanlarına sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca, Din Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine göre daha olumlu evlilik tutumları sergiledikleri bulunmuştur. Çalışma sonucunda, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rolleri gibi faktörlerin, evlilik tutumlarının %19'unu açıkladığı belirlenmiştir.

Büyükgöz (2021), sosyal hizmet öğrencilerinin evlilik tutumlarını sosyo-demografik değişkenler açısından değerlendirmiştir. Araştırmada, 18-20 yaş aralığındaki öğrencilerin evlilik tutumu puanlarının, 21-22 yaş grubuna göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Evlilik tutumlarının cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. İkinci sınıf öğrencilerinin tutumlarının, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine kıyasla daha düşük olduğu; ilçede yetişen öğrencilerin, köy/kasaba ve şehirde yetişenlere göre daha olumlu evlilik tutumlarına sahip oldukları bulunmuştur. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin evlilik tutumları, gelir düzeyi yüksek olanlara göre daha olumsuzdur. Ayrıca, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin evlilik tutumlarının da daha olumlu yönde değiştiği; hoşgörülü-demokratik ebeveyn tutumuna sahip bireylerin, otoriter ve aşırı korumacı ebeveynlere kıyasla daha yüksek evlilik tutumu puanları elde ettikleri belirlenmiştir.

Sönmez (2022), evlenmemiş gençlerin toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik tutumları ve evlilik kaygı düzeylerini incelemiştir. Ankara'da 848 katılımcı ile yapılan çalışmada, bu değişkenlerin cinsiyet, ebeveyn evliliği ve demografik değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının ve evlilik kaygı düzeylerinin erkeklerden daha yüksek; evlilik tutumlarının ise daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ayrıca, anne eğitim düzeyi arttıkça gençlerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumu artarken, evlilik tutumları olumsuz yönde etkilenmiştir. Ebeveynleri birlikte ve sağ olan gençlerin evlilik tutumları, ebeveynleri boşanmış ya da ayrı yaşayanlara kıyasla daha

olumlu bulunmuş; ebeveyn evliliklerini mutlu olarak algılayanların ise bu konuda daha pozitif tutum sergilediği belirlenmiştir.

Akbaş ve diğerleri (2019) tarafından yapılan araştırmada 791 üniversite öğrencisinin evlilik tutumları ve bunları etkileyen faktörler incelenmiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin evlilik tutumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu, evlilikten korkmayanların ise korkanlara kıyasla daha olumlu tutumlar sergilediğini göstermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%95,2) evleneceği kişiyi kendisinin seçmesi gerektiğini, evlilik kararında en belirleyici faktörün ekonomik özgürlük olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, %64,1'i aile içinde eşit otoritenin olması gerektiğini ifade ederken, %63'ü kadına yönelik şiddetin evlilikten soğutucu bir unsur olduğunu dile getirmiştir. Çalışmada cinsiyet, anne-baba mutluluğu, nikâhlı olma durumu, ideal evlenme yaşı ve evlilik korkusu gibi değişkenlerin evlilik tutumlarını anlamlı şekilde etkilediği belirlenmiştir. Genel olarak öğrencilerin evliliğe yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları ve bu tutumların desteklenmesi için eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Yılgör (2020) ise üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlarının evlilik tutumları ve psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini incelemiştir. Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gören 400 öğrenciden toplanan veriler, akılcı olmayan inançlar ile evlilik tutumu arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca akılcı olmayan inançların evlilik tutumunu %11,9 oranında yordadığı saptanmıştır. Bu bulgular, romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evliliğe yönelik tutumların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını ve bireylerin psikolojik sağlıkları üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Özetle, alanyazın incelendiğinde evlilik tutumlarıyla ilgili çalışmaların çoğunlukla genç yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencileriyle yapıldığı görülmektedir. Bulgular, evlilik tutumlarının cinsiyet, yaş, aile yapısı, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi çeşitli sosyo-demografik faktörlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, evlilik tutumlarının yalnızca bireysel değil; çevresel, kültürel ve ailevi faktörler tarafından da şekillendiği; eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin ise gençlerin evliliğe yönelik daha sağlıklı tutumlar geliştirmelerine katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.4. Evliliğe İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

İlgili alanyazın tarandığında, yurt içi ve yurt dışında evlilik tutumunun özellikle ilişki doyumu üzerindeki etkilerini ortaya koyan birçok araştırmanın olduğu ve sayısının giderek arttığı göze çarpmaktadır.

Evliliğe yönelik tutumlar, bireylerin ilişkilerinin gidişatını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Yapılan araştırmalar, yüksek ilişki doyumunun ilişkide gösterilen çaba, ilişki istikrarı, evliliğin önemi ve kalıcılığı ile ilişkilendirildiğini göstermektedir (Willoughby ve Hall, 2015). Bu bağlamda, olumlu evlilik tutumlarının ilişki kalitesini artırdığı ve bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyum üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Amato ve Rogers'ın (1999) araştırmaları da bu bulguları desteklemekte ve olumlu evlilik tutumlarının ilişki kalitesine katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Simon ve Marcussen'in (1999) araştırması ise evlilik istikrarına ve kurumuna önem veren bireylerin, evlilik sonrasında depresyon belirtilerinde azalma yaşadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, evlilik öncesinde geliştirilen evlilik tutumlarının, bireylerin ilişki doyumunu doğrudan etkilediği ve bu doyumun da evlilik tutumlarının yeniden şekillenmesinde rol oynadığı görülmektedir. Bireylerin evliliğe yönelik tutumları; evlilik hakkındaki görüş ve duyguları, ilişkilerinden aldıkları doyum, ilişkinin başarısını etkileyebilecek önemli faktörlerdir.

Evlilik tutumlarıyla bireysel psikolojik özellikler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar, özellikle evlilik doyumu ve kaygı düzeylerinin karşılıklı olarak birbirini etkileyebildiğini göstermektedir Postler ve diğerleri (2022), 151 çalışmayı içeren meta-analizinde, yüksek evlilik kalitesi ve olumlu ilişki dinamiklerinin, bireylerin kaygı düzeylerinde anlamlı bir azalma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Eşler arası yakınlık, destekleyici iletişim ve karşılıklı anlayış gibi unsurlar psikolojik iyilik hâlini güçlendirirken; olumsuz ilişki örüntüleri (eleştiri, suçlama vb.) kaygı düzeylerini artırmaktadır. Benzer şekilde, Caughlin ve diğerleri (2000), yeni evli çiftlerle yürüttüğü 13 yıllık boylamsal çalışmada, evliliğin erken döneminde yüksek düzeyde kişilik temelli kaygı gösteren bireylerin hem kendi evlilik doyumlarının hem de eşlerinin doyum düzeylerinin zamanla azaldığı belirlenmiştir. Bu bulgular, bireysel duygusal faktörlerin evlilik tutumları ve ilişkisel doyum üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, evlilik sürecinde psikolojik uyumun önemini vurgulamaktadır.

Willoughby ve Carroll (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, romantik ilişkiye sahip bireylerin evliliğe yönelik daha istekli ve olumlu yaklaşımlar geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik öncesi ilişkilerinde doyum sağlayan bireyler, evliliğe daha hazır hale gelmekte ve bu doyum, evlilikle ilgili tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Benzer şekilde, Acitelli ve diğerlerinin (2001) kesitsel araştırmaları da olumlu evlilik tutumları ile yüksek ilişki doyumu arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, partnerler arasında uyum ve anlayışın artmasına, çatışmaların azalmasına katkı sağlamaktadır.

Öte yandan, önceki çalışmalar evlilik ve diğer yaşam düzenlemelerine ilişkin kamuoyu görüşlerini de incelemiştir. Bulgular, evliliğin kurumunun geleneksel yapısının zayıfladığı yönündeki görüşlerle paralel biçimde bireylerin evlilik dışı birlikte yaşama, çocuk sahibi olma, boşanma, cinsellik ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi konularda daha liberal tutumlar benimsediğini göstermektedir (Thornton ve Young-DeMarco, 2001; Cherlin, 2004; Liefbroer ve Fokkema, 2008; Treas, 2002). Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde evlilik dışı birliktelik ve evlilik dışı çocuk sahibi olmanın yaygınlaştığı ve toplum tarafından daha fazla kabul gördüğü; buna karşın Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinde daha geleneksel tutumların sürdüğü belirtilmektedir (Aassve vd., 2013; Mynarska ve Bernardi, 2007). Ayrıca, evlilikte cinsiyet rollerine dair beklentilerin giderek daha eşitlikçi bir yapıya dönüştüğü, ancak bu dönüşümün ülkeler arasında hız ve içerik açısından farklılık gösterdiği vurgulanmaktadır (Scarborough vd., 2019). Tüm bu bulgular, evliliğe dair toplumsal algının ve bireysel tutumların, yalnızca kişisel veya yaşa dayalı değil, aynı zamanda kültürel ve sosyoekonomik bağlamlardan da güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir. Benzer şekilde Thornton ve Young-DeMarco (2001) araştırmalarında, evlilik değerlerini etkileyen değişkenlere odaklanmıştır. Bu değişkenler arasında, toplumsal cinsiyet rolleri, çocuk sahibi olma isteğinin azalması, boşanmaların artışı, bireyselleşmenin güçlenmesi, evlilik dışı beraber yaşama, evlenmeden çocuk sahibi olma ve evlilik dışı cinsel ilişki gibi faktörlerin, evlilik kurumuna yönelik tutumları ve bakış açılarını önemli ölçüde şekillendirdiği belirtilmiştir.

Treas ve diğerlerinin (2014) 21 ülkede ISSP anket serileri üzerinden 1980'lerden 2000'lere uzanan verilerle yaptığı araştırmaya göre, evlilik dışı ilişki biçimlerine (örneğin birlikte yaşama, evlilik öncesi cinsel ilişki) yönelik toplumsal kabuller belirgin biçimde artmıştır. Bu durum, evliliğin kurumsallaşmasında bir zayıflama eğilimi olduğunu

göstermektedir. Öte yandan, evlilik içi roller ve normlara ilişkin tutumlarda değişim daha dalgalı ilerlemiştir: geleneksel cinsiyet rollerinde çözülme gözlemlenirken, evlilik dışı ilişkilere karşı muhafazakâr tepkilerin arttığı belirtilmektedir. Araştırmada vurgulanan bir diğer bulgu ise kadınların, erkeklere kıyasla daha hızlı biçimde geleneksel olmayan ilişki biçimlerine olumlu yaklaşmaları ve evlilik dışı ilişki türlerini daha fazla benimsemeleridir.

Arocho (2021), 18–28 yaş aralığındaki genç yetişkinlerde evlilik ve boşanma beklentilerini etkileyen faktörleri incelemiş ve PSID verilerini kullanarak hem birey içi hem bireyler arası değişkenleri analiz etmiştir. Bulgular, flört etme ve birlikte yaşama deneyiminin evlilik beklentilerini artırırken boşanma beklentilerini azalttığını göstermektedir. Ayrıca, tam zamanlı istihdam, güçlü dini kimlik ve yüksek yaşam memnuniyeti evlilik beklentisini olumlu yönde etkilerken; yüksek sorumluluk düzeyi, tutuklanmış olma, ileri yaş ve kaygı düzeyi evlilik beklentilerini düşürmektedir. Özellikle kaygı, evliliğe yönelik tutumlarda en güçlü olumsuz belirleyicilerden biri olarak öne çıkmaktadır.

2.5. Kaçınmacı İlişki Davranışları

2.5.1. Hayaletleme (Ghosting)

Araştırmacılar, "ghosting'' kavramını farklı perspektiflerden ele alarak çeşitli biçimlerde tanımlamışlardır. Bazı çalışmalar özellikle romantik ilişkilerde ortaya çıkan ghosting davranışına odaklanırken (Koessler vd., 2019), bazıları bu olguyu dijital iletişim araçları üzerinden gerçekleşen bir etkileşim biçimi olarak değerlendirmiştir (LeFebvre, 2017; Thomas ve Dubar, 2021). Diğer tanımlarda ise ghosting, herhangi bir açıklama yapılmaksızın iletişimin birdenbire sonlandırılması şeklinde daha genel bir çerçevede ele alınmaktadır (Kay ve Courtice, 2022). Farklı yaklaşımlara rağmen, tanımların ortaklaştığı nokta, mevcut bir ilişkiyi sonlandırmak ya da dönüştürmek amacıyla iletişimin ani ya da kademeli biçimde kesilmesidir (Freedman vd., 2019; Koessler vd., 2019; LeFebvre, 2017; Thomas ve Dubar, 2021; Kay ve Courtice, 2022).

"Ghosting" terimi, ilk olarak 2006 yılında Urban Sözlüğü'nde "arkadaşlara haber vermeden kaybolma veya planları haber vermeden iptal etme davranışı" olarak

tanımlanmıştır (Sulymka, 2022). Ayrıca Collins İngilizce Sözlüğü tarafından 2015 yılında en çok konuşulan kelimelerden biri olarak seçilmiştir (BBC News, 2015). Hayatımıza dahil olmaya devam eden bu kavram, Oxford Gelişmiş Öğrenci Sözlüğünde "açıklama yapmadan tüm iletişimi aniden durdurarak biriyle kişisel bir ilişkiyi sonlandırma uygulaması" şeklinde tanımlanmıştır (Ghosting. Oxford Learner's Dictionary. 01.08.2024 tarihinde https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/ghosting?q=ghosting 'den erişim.). Cambridge Sözlüğü'ne göre ise ghosting, "biriyle iletişimi tümüyle keserek ilişkiyi aniden sonlandırmanın bir yolu" olarak ifade edilmiştir (*Ghosting*. Cambridge İngilizce Sözlük. 02.12.2024 tarihinde https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/ghosting'den erişim.). "Ghost" teriminin Türkçe karşılığı "hayalet" olduğundan, bu kavram Türkçede "hayaletleme" olarak kavramsallaştırılabilir. Bu çalışmada "ghosting" terimi yerine Türkçe literatürde de kullanıldığı biçimiyle "hayaletleme" ifadesi tercih edilecektir (Kıvanç, 2022; Erkan vd., 2023; Halli, 2024).

İlişkilerin aniden ve açıklama yapılmaksızın sonlandırılması, yalnızca romantik bağlamda değil, farklı ilişki türlerinde de gözlemlenebilen bir olgudur. Bu tür sonlandırmalar, romantik ya da platonik ilişkilerin yanı sıra arkadaşlık, aile içi ilişkiler veya daha düşük düzeyde duygusal yakınlık içeren iş ilişkileri gibi çeşitli sosyal bağlamlarda da meydana gelebilmektedir (Keffer, 2024). Bu davranış biçimi çoğunlukla flört ilişkileriyle ilişkilendirilse de literatürde farklı sosyal bağlamlarda ve kişiler arası ilişkilerde ortaya çıkabildiği gibi profesyonel bağlamlarda da karşılaşılabildiği belirtilmektedir (Koessler vd., 2019; Timmermans vd., 2020; Campaioli vd., 2022). Ayrıca dijital iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte hayaletleme davranışı, sosyal medya üzerinden sürdürülen ilişkilerde daha sık karşılaşılan bir ilişki sonlandırma stratejisi haline gelmiştir (LeFebvre vd., 2019; Freedman vd., 2019).

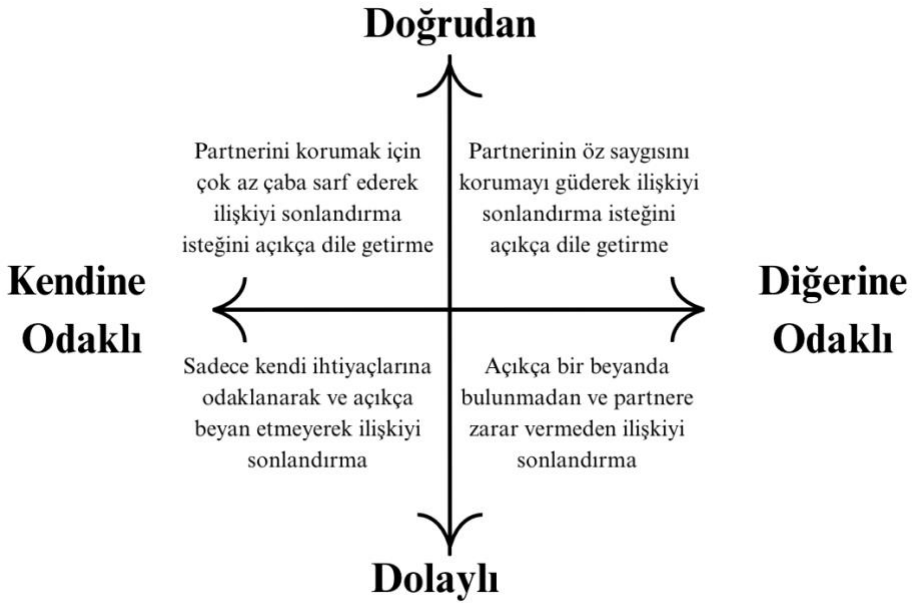
Hayaletleme, bir partnerin aniden ortadan kaybolması ve belirsiz bir iletişim eksikliği yaratmasıyla tanımlanır. Kişi partnerinin telefonlarını açmama veya mesajlarına cevap vermeme, sosyal medya platformlarında takip etmeyi bırakma veya engelleme gibi ortadan kaybolma yollarını kullanabilir (Navarro vd., 2020b). İlişkinin bitirilmesi veya ilişkiyi sonlandıran tarafın aniden kaybolması, bir partnerin ölümünün sonrasında yaşanan yas sürecine benzetilmektedir (Sbarra ve Emery, 2005). Romantik bir ilişkinin sona ermesi genellikle duygusal sıkıntıya yol açabilir; ancak ayrılma stratejisine ve ayrılık sürecinin nasıl yönetildiğine bağlı olarak bu sıkıntının miktarı değişkenlik gösterebilir (Kaygas ve

Candemir, 2023). Birçok çalışmada (Freedman vd., 2019; LeFebvre vd., 2019), ilişkilerin başlatılması, geliştirilmesi, sürdürülmesi ve sonlandırılmasında teknolojiden nasıl etkilendiğine değinilmiştir.

Bir ilişkiyi iletişimi keserek sonlandırma düşüncesi muhtemelen uzun süredir var olmasına rağmen, günümüzdeki teknolojik araçlar bu davranışı daha yaygın bir ilişki bitirme yöntemi haline getirmiş, bireylere istenmeyen ilişkileri hızlıca sonlandırma fırsatı sunmuştur (LeFebvre, 2017). Literatürde geleneksel ayrılma biçimleriyle benzerlik gösterse de araştırmacıların bu stratejilerin ortaya çıkışını medya teknolojilerine bağlaması dikkate alındığında, hayaletleme genellikle yeni bir ayrılma stili olarak değerlendirilmektedir (Timmermans vd., 2020). Bu bağlamda, birçok ilişkinin mobil uygulamalar aracılığıyla başladığı ve sürdürüldüğü günümüzde, hayaletlemenin giderek daha fazla kişinin karşılaşacağı bir olgu olacağı düşünülmektedir. Hayaletleme, diğer ilişki sonlandırma yöntemlerinden farklı bir nitelik taşır. En temel sorun, sürecin tek taraflı olarak ve aniden gerçekleşmesidir. Bu durumda, olup biteni anlamlandırma sorumluluğu terk edilen kişiye bırakılmaktadır (Freedman vd., 2019). Hayaletlemeye maruz kalan birey, partnerin iletişimi kesmesinin ne anlama geldiğini kavarmakta güçlük çeker ve bu da ayrılığı kabullenme sürecini zorlaştırır (Freedman vd., 2019). Bu nedenle, hayaletlemeye maruz kalan kişinin ilişkiyi sonlandırma süreci uzun ve yıpratıcı olabilmektedir (LeFebvre vd., 2019).

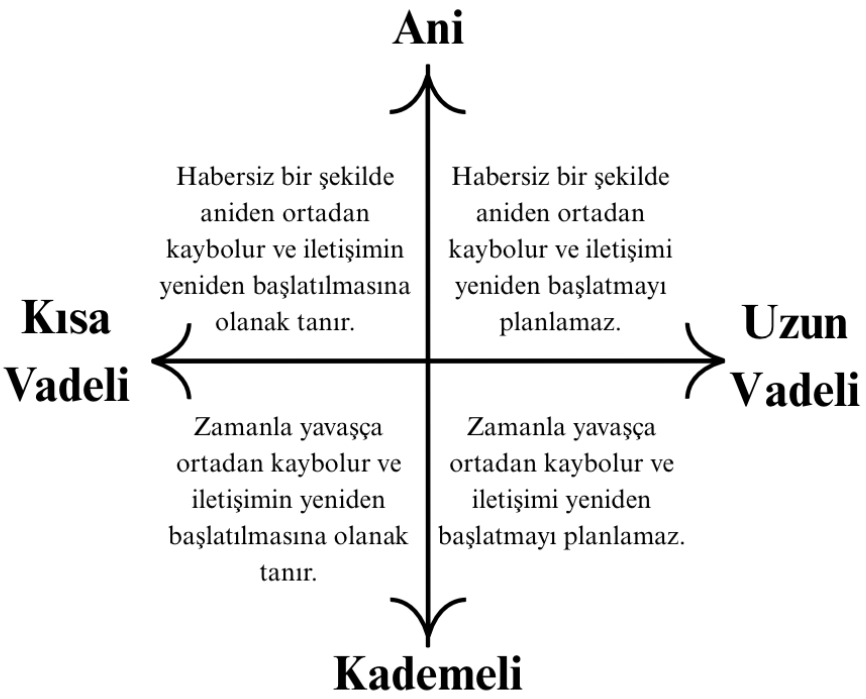
İlişkiyi sonlandırma stratejileri ile ilgili literatürde hayaletleme, genellikle dolaylı (indirect) ve kendine odaklı (self-oriented) bir ayrılma biçimi olarak değerlendirilmektedir (Baxter, 1985; Regan, 2017). Baxter'ın (1985) ilişki sonlandırma stratejileri modelinde (bkz. Şekil 1), stratejiler iki boyutta konumlandırılmıştır: doğrudanlık (ilişkiyi bitirme isteğinin açıkça ifade edilip edilmemesi) ve odak yönelimi (kişinin kendi ya da partnerinin duygusal ihtiyaçlarını öncelemesi). Modelin ilk boyutu olan x ekseni, bireyin odağını kendine mi yoksa partnerine mi yönelttiğini gösterir. Diğerine odaklı stratejiler, kişinin partnerine karşı duyarlılığını ve onu koruma çabasını yansıtır, partnerini küçük düşürmekten ya da manipülatif tutumlardan kaçınarak süreci daha nazik bir şekilde yürütmeyi amaçlar. Öte yandan, kendine odaklı stratejilerde birey, kendi ihtiyaç ve isteklerini ön plana alır; kendi ihtiyaçlarını ve benlik saygısını koruma eğilimi öne çıkar. İkinci boyutu olan y ekseni ise, stratejinin doğrudan ya da dolaylı olup olmadığını belirtir. Doğrudan stratejiler açık, dürüst ve yüz yüze bir iletişimi içerirken; dolaylı stratejiler açık bir ayrılık ifadesi olmaksızın

belirsiz, ima yoluyla veya iletişimde geri çekilerek yürütülür. Bu iki boyutun kesişimi, dört temel ilişki sonlandırma stratejisini ortaya koymaktadır (Baxter, 1985).

Şekil 1. Baxter Ayrılık Stratejileri Modeli (Baxter, 1985)

Collins ve Gillath (2012), Baxter'ın (1985) ortaya koyduğu ilişki sonlandırma stratejilerini güncelleyerek, teknolojik gelişmelerin etkisiyle şekillenen yeni stratejileri de modele dahil etmişlerdir. Bu güncel yaklaşımda stratejiler hem doğrudanlık düzeyine hem de partnerle ilgili duyulan kaygı seviyesine göre sınıflandırılmaktadır. Doğrudan stratejiler genellikle daha dürüst ve şefkatli biçimde ilişkiyi sonlandırmayı içerir; yüz yüze iletişim kurmak ve ayrılığın nedenlerini açıklamak gibi davranışlarla karşı taraf üzerindeki olumsuz etkiler azaltılmaya çalışılır (Baxter, 1982; Collins ve Gillath, 2012; Sprecher vd., 2010). Ayrıca "olumlu ton" ve "kendini suçlama" gibi yöntemler de doğrudan ayrılık stratejileri arasında değerlendirilmektedir. Buna karşın, dolaylı stratejiler empati düzeyi daha düşük olup, karşı taraf açısından genellikle daha sarsıcıdır. Bu stratejiler; etkileşimden kaçınma, iletişim sıklığını azaltma ve teknolojiyi kullanarak ilişkiyi sonlandırma gibi taktikleri içermektedir (Baxter, 1982; Cody, 1982; Collins ve Gillath, 2012). Cody'nin (1982) ortaya koyduğu ayrılma stratejileri tipolojisinde yer alan davranışsal kademeli ayrılma (behavioral de-escalation) ve negatif kimlik yönetimi (negative identity management) de bu bağlamda değerlendirilebilmektedir.

Şekil 2. Hayaletleme Yoluyla İlişki Sonlandırma Stratejileri Modeli (LeFebvre vd., 2019)

Bu çerçeveden yola çıkan LeFebvre ve diğerleri (2019), hayaletleme davranışını açıklamak üzere süre (kısa/uzun) ve biçim (ani/aşamalı) olmak üzere iki boyutlu bir model geliştirmiştir (bkz. Şekil 2). Süre boyutu, kişinin gelecekte yeniden partnerle iletişime geçme olasılığıyla ilgilidir. Kısa süreli hayaletleme, gelecekteki iletişimi de sonlandırırken; uzun süreli hayaletleme, partnerin yeniden iletişime kurulmasını beklememesi gereken bir bağlamda gerçekleşir. Ani hayaletlemede kişi hiçbir ipucu vermeden aniden ortadan kaybolurken; aşamalı hayaletlemede ise iletişim giderek azaltılır ve süreç daha öngörülebilir hâle gelir.

Hayaletleme ve oyalama gibi kaçınmacı ilişki stratejilerinin, genç bireylerin dijital iletişim araçlarını daha yoğun kullanmalarıyla ilişkili olabileceği öne sürülmektedir. Özellikle Z kuşağı bireylerinin çevrimiçi platformlarda daha fazla romantik etkileşim kurdukları, buna bağlı olarak da dijital manipülasyon ve kaçınmacı ilişki stratejilerine daha fazla maruz kaldıkları bildirilmektedir (Timmermans vd., 2020). Ayrıca, LeFebvre'in (2017) çalışmasında, hayaletleme deneyimlerinin özellikle genç yetişkinler arasında daha yaygın olduğu ve bunun büyük ölçüde dijital iletişimdeki belirsizlik ile ilişki normlarının

esnekliğinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Genç bireylerin hem duygusal hem de dijital ilişkilerde daha fazla manipülasyona maruz kalabildikleri, ayrıca bağlanma stillerinin daha güvensiz olma eğilimi göstermesi (Arnett, 2007; Kuss ve Griffiths, 2017), bu yaş grubunda hayaletleme ve oyalama deneyimlerinin daha sık rapor edilmesini açıklayabilir.

Romantik bir partner tarafından hayaletlemeye maruz kalan yetişkinler için yaygınlık oranları %13 ile %23 arasında değişmektedir (Freedman vd., 2019). ABD'de 2014 yılında yetişkinlerle yapılan bir çalışmada katılımcıların %13'ü daha önce hayaletleme davranışı sergilediğini belirtirken, yalnızca beş yıl sonra yapılan bir çalışmada bu oranın %72'ye ulaştığı görülmüştür (Koessler vd., 2019). Araştırmalar, hayaletleme davranışlarının çevrimiçi flört platformlarında harcanan zaman, çevrimiçi gözetim ve daha kısa süreli ilişkiler ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Navarro vd., 2020b). Öte yandan, romantik ilişki süresinin hayaletleme üzerinde belirleyici bir faktör olmadığı hem ilişkinin başında hem de yıllar sonrasında hayaletlemenin gerçekleşebildiği bulunmuştur (Powell vd., 2021). Ayrıca, cinsiyet, cinsel yönelim ve mevcut ilişki durumuna göre hayaletleme olasılığında anlamlı bir fark olmadığı da rapor edilmiştir (Navarro vd., 2020b).

2.5.2. Oyalama (Breadcrumbing)

Bir diğer antisosyal flört davranışı olarak karşımıza çıkan "breadcrumbing" terimi Türkçede "ekmek kırıntısı" anlamına gelen "breadcrumbs"tan gelmektedir. Türkçeye "ekmek kırıntısı bırakma" olarak çevrilen kavram, Hansel ve Gretel masalındaki metaforundan esinlenmektedir (Navarro vd., 2020b). "Breadcrumbing" uygulayan kişiler tıpkı masaldaki gibi ekmek kırıntılarına benzeyen minik sinyallerle kişiyi ilişkide tutarlar. Nasıl ki küçük ekmek kırıntıları açlığı tam olarak doyurmazsa, ilişkide de zaman zaman gösterilen sınırlı ilgi yeterli tatmin sağlamaz; ancak kişiyi oyalayarak yemeğe ulaştırırsa, beklenti ve umutları canlı tutar. Bu çalışmada Kıvanç'ın (2022) kullanımına uygun olarak kavram, "oyalama" şeklinde ele alınacaktır.

Son yıllarda romantik ilişkiler bağlamında giderek daha fazla dikkat çeken bu davranış, düzensiz fakat tekrarlayan iletişim örüntüleriyle tanımlanmakta; bireyin herhangi bir romantik taahhütte bulunmaksızın karşı tarafı ilişkide tutmasıyla ilişkilendirilmektedir (Rosen, 2017). Araştırmalar, oyalama davranışlarının narsisistik ve benmerkezci eğilimler,

düşük öz saygı ve duygusal düzenleme problemleri ile ilişkilendirilebilir (Campbell ve Foster, 2011). Bu kişilerin başkalarının ilgisini üzerlerinde tutarak benlik değerlerini artırmaya çalıştıkları; benzer biçimde sosyal medya üzerinden gerçekleşen izleme davranışlarında da bu eğilimlerin gözlendiği belirtilmektedir (Van Ouytsel vd., 2016). Baker ve Carreño'ya (2016) göre, oyalama yalnızca psikolojik savunma mekanizmalarıyla açıklanamaz; aynı zamanda faillerin karşı taraf üzerinde güç ve kontrol kurma arzusunun da bir yansıması olabilir. Dolayısıyla, kalıcı bir bağ kurma niyetinden uzak olan bu kişiler, ilgi görmekten hoşlanmakta ve bu ilgiyi sürdürebilmek için iletişimi manipüle etmektedirler (Rosen, 2017). Bu durum, bireyde sosyal etkileşim yoluyla onaylanma ve arzu edilen biri olarak algılanma ihtiyacının da bir göstergesi olabilir (Colaianni, 2019).

Oyalama davranışında bulunan bireylerin, bağlanma korkusu nedeniyle genellikle duygularını açıkça ifade etmekten kaçındıkları öne sürülmektedir (LeFebvre vd., 2019). Bu kişiler, bir yandan karşı tarafın kendilerine duygusal olarak bağlanmasını sağlarken, diğer yandan bir ilişkinin sorumluluğunu üstlenmekten kaçınırlar. Bu çelişkili tutum, mağdur tarafın zihinsel olarak sürekli meşgul olmasına, belirsizlik yaşamasına ve ilişkiyi anlamlandırmakta güçlük çekmesine neden olmaktadır (LeFebvre vd., 2019).

Hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) davranışları, romantik ilişkilerin yönetiminde farklı amaçlara hizmet etmektedir. Hayaletleme, ilişkiyi tamamen sonlandırmayı hedeflerken; oyalama, ilişkinin ilerlemesini engelleyen ancak tamamen bitmesini de önleyen, ilişkiye tam anlamıyla bağlı kalmamayı hedefler. Bu davranış, yatırım yapmaya devam etmeleri için karşı tarafta yanlış umut uyandırmak amacıyla aralıklı ve sınırlı ilgi göstermeyi içerir (Khattar vd., 2023b). Örneğin, kısa mesajlar atma, sosyal medyada gönderi beğenme ya da yorum yapma gibi davranışlarla kendini gösterir. Oyalayan kişi, karşı romantik ilişkinin ilerlemesini istemez ancak flört etmeye devam ederek ilişkinin bitmesine de izin vermez (Navarro vd., 2019).

2.5.3. Hayaletleme ve Oyalamayla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Türk alanyazında hayaletleme ve oyalama kavramları hakkında yürüten ilk çalışmalardan biri Kıvanç (2022) tarafından yürütülmüştür. Araştırma, çevrimiçi buluşma uygulamalarını kullanan 18-29 yaş arası 193 kişi üzerinde, karanlık üçlü kişilik özelliklerinin

(narsisizm, makyavelizm, psikopati) hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) davranışları üzerindeki düzenleyici rolünü incelemiştir. Bulgular, erkeklerin daha çok cinsellik amacıyla bu uygulamaları kullandığını ve psikopati puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, yaş ile eğlence arayışı ve özgüven ihtiyacı arasında negatif bir ilişki bulunmuş; hayaletleme ve oyalama davranışlarının ise eğlence arayışı ve makyavelizmden etkilendiği saptanmıştır. Cinsiyet açısından her iki davranışta anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Regresyon analizleri, eğlence arayışının hayaletlemeyi, makyavelizmin ise oyalamayı etkilediğini göstermiştir; psikopatinin düzenleyici rolü yalnızca hayaletleme davranışında bulunmuştur.

Halli (2024) ise bireysel ve ilişkisel faktörlerin romantik ilişkilerdeki hayaletleme ve oyalama davranışları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, demografik faktörler, bağlanma türleri, çatışma çözme stilleri ve karanlık üçlü kişilik özellikleri analiz edilmiştir. Araştırma, 19-40 yaş arası 450 genç yetişkin ile gerçekleştirilmiştir. Bulgular, kadınların erkeklere göre daha fazla hayaletleme davranışı sergilediğini, yaşın oyalama davranışı ile negatif ilişkili olduğunu ve kaçıngan bağlanmanın her iki davranışı da pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Ayrıca, narsisizm ve psikopati hayaletleme davranışını; narsisizm, psikopati ve makyavelizm ise oyalama davranışını pozitif yönde etkilemektedir. Olumlu çatışma çözme stilleri bu davranışları negatif yönde etkilerken, olumsuz çatışma çözme stilleri pozitif yönde etkilemektedir.

Duman ve Nazari (2024) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin love-bombing (aşırı sevgi bombardımanı) ve ghosting (hayaletleme) deneyimleri ile romantik ilişkilerdeki öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki bağlantılar araştırılmıştır. 18-30 yaş aralığındaki 225 katılımcıya uygulanan anketlerde, kadınların erkeklere göre daha yüksek oranda aşırı sevgi bombardımanı yaşadığı tespit edilmiştir. Aşırı sevgi bombardımanı deneyimleri sosyo-demografik faktörlerden etkilenmezken, hayaletleme deneyimleri bu faktörlerden bağımsızdır. Ayrıca, 18-24 yaş grubundakilerin 25-30 yaş grubuna, kadınların erkeklere ve lisans öğrencilerinin lisansüstü öğrencilerine kıyasla daha yüksek öz-yeterlik düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Korelasyon analizleri, romantik ilişkilerdeki öz-yeterlik ile aşırı sevgi bombardımanı ve hayaletleme arasında zayıf, negatif yönlü bir ilişki, aşırı sevgi bombardımanı ve hayaletleme arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Aniden yok sayma (ghosting) davranışı üzerine yapılan bir başka çalışmada Akşar (2024), genç yetişkin bireylerde bu davranışın bağlanma stilleri ve kişilerarası problemlerle ilişkisini incelemiştir. Bulgular, özellikle güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin ghosting davranışını daha sık sergilediğini ve bu davranışın kişilerarası problemlerin çeşitli boyutlarıyla anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi demografik değişkenler de ghosting davranışını etkileyen faktörler arasında bulumuştur. Çalışma, ghosting davranışının yalnızca bireysel psikolojik özelliklerle değil, aynı zamanda sosyo-demografik etkenlerle de şekillendiğini ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, özellikle bağlanma stilleri ve kişilerarası ilişkilerdeki işlevsellik, kaçınmacı ilişki stratejilerini anlamada önemli değişkenler olarak öne çıkmaktadır.

Kabasakal (2025), yaşları 18-50 arasında değişen ve eşit sayıda kadın ve erkekten oluşan 224 katılımcı ile aniden ortadan kaybolma (ghosting) davranışına yönelik algıları, vinyet yöntemiyle incelemiştir. Farklı ilişki türleri ve cinsiyetlere göre oluşturulan senaryolara verilen yanıtlar, aniden ortadan kaybolmanın hem romantik ilişkilerde hem arkadaşlıklarda genel olarak uygunsuz bulunduğunu göstermiştir. Erkek katılımcılar romantik ilişkilerde bu davranışı daha çok tolere ederken, kadınlar bağlama duyarlı farklılık göstermemiştir. Her iki grupta da Kendi cinsiyetlerinden gelen ghosting davranışı daha uygun olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, geçmişte bu davranışı sergilemiş bireylerin aniden ortadan kaybolmayı daha olumlu algıladığı, ancak maruz kalan bireylerde benzer bir etkinin görülmediği saptanmıştır.

2.5.4. Hayaletleme ve Oyalamayla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ghosting, son yıllarda hem popüler medya hem de akademik tartışmalarda dikkat çeken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok araştırmacı, bu ilişki sonlandırma stratejisini gözlemleyerek farklı biçimlerde tanımlamış, ancak bazen çelişkili sonuçlara ulaşmıştır. Kay ve Courtice (2022), “ghosting”in ne olduğunu ve diğer ilişki sonlandırma yöntemlerinden nasıl ayrıldığını netleştirmeyi amaçlamıştır. Kanada’da yaşayan ve 17-29 yaş arasındaki 499 katılımcıya açık uçlu sorular sorulmuş ve nitel analizlerle ghosting, "bir kişinin diğerine, nedenini açıklamadan aniden görmezden gelmesi veya iletişimi kesmesi" olarak tanımlanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde birçok araştırmada, hayaletleme ve oyalama davranışları deneyimlerinin bireylerdeki psikolojik etkilerine odaklanıldığı görülmektedir. Örneğin, Navarro ve diğerleri (2020b), ghosting ve breadcrumbing deneyimleyen yetişkinler arasında yaşam tatmini, yalnızlık ve umutsuzluk gibi psikolojik yapıların farklarını incelemiştir. 18 ila 40 yaşları arasında 626 yetişkin ile yürütülen çalışmada, breadcrumbing veya her iki davranışı deneyimlediğini belirten katılımcıların, yaşam tatminlerinin daha düşük, yalnızlık ve umutsuzluk seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ghosting ile incelenen psikolojik yapılar arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, sonuçlar breadcrumbing deneyimlemenin yaşam tatmini kaybı, yalnızlık ve umutsuzluk hislerinin artma olasılığını önemli ölçüde artıracağını göstermiştir. Bu davranışların psikolojik etkilerinin incelendiği benzer bir çalışmada ghosting ve breadcrumbing davranışlarını deneyimleyen ve deneyimlememiş genç yetişkinler arasında yaşam tatmini, yalnızlık, umutsuzluk ve özsaygı gibi psikolojik etkileri incelemiştir. Sonuçta, ghosting veya breadcrumbing deneyimlemenin yalnızlık ve umutsuzluğu artırdığı, yaşam tatmini ve özsaygıyı ise azalttığı bulunmuştur (Gupta, 2022).

Khattar ve diğerleri (2023b), breadcrumbing'in anlamı ve mağdurlarının (breadcrumbie) ruh sağlığı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Nitel bir araştırma yöntemi kullanılarak 9 katılımcı ile 2 odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda "breadcrumbing"i tanımlayan beş ana tema belirlenmiştir: cazibe, oyalama, tutarsızlık, duygusal yatırımın reddi ve bağlılık belirsizliği. Çalışma ayrıca, breadcrumbing'in mağdurların gelecekteki ilişkilerine, duygusal durumlarına, benlik algısına ve depresyon belirtilerine olan etkilerini ortaya koymuştur.

Freedman ve diğerleri (2019), romantik ilişkilerle ilgili örtük inançların ghosting ile ilişkisi incelemiştir. Araştırmada örtük inançlar olan kader ve gelişim ele alınmıştır. Kader inançları güçlü olan bireyler, ghosting'i daha olumlu değerlendirmiş, ghosting yapma niyetleri daha yüksek görülmüş ve geçmişte bu stratejiyi ilişki sonlandırmak için kullandıkları bulunmuştur. Öte yandan, gelişim inançları güçlü olan bireyler ghosting'i daha az kabul edilebilir bulmuş ve ghosting yapma niyetleri daha düşük bulunmuştur.

Navarro ve diğerleri (2020a), 18-40 yaş arasındaki İspanyol yetişkinlerde ghosting (hayaletleme) ve breadcrumbing (oyalama) davranışlarının yaygınlığını ve çevrimiçi tanışma uygulamalarıyla ilişkisini incelemiştir. Sonuçlar, katılımcıların yarısının bu

terimlere aşina olmadığını, ancak her 10 katılımcıdan yaklaşık 2'sinin ghosting, 3'ünün ise breadcrumbing deneyimi yaşadığını ya da başlattığını göstermiştir. Ayrıca, çevrimiçi tanışma uygulamaları kullanımı, kısa süreli ilişkiler ve çevrimiçi izleme davranışları, bu stratejilerin yaşanma ve başlatılma olasılığını artırmaktadır.

Cobzeanu ve Măirean (2025), 18–27 yaş arası genç yetişkinlerde çevrimiçi kişilerarası davranışlar olarak ele aldıkları hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) davranışlarının belirleyicilerini incelemiştir. 578 katılımcıdan toplanan veriler, bu davranışların hem sergilenme hem de maruz kalma deneyimleri ile ahlaki ayrılma, toksik disinhibisyon, psikolojik sıkıntı ve reddedilme duyarlılığıyla nasıl ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Toksik disinhibisyon (toxic disinhibition) kavramı, bireylerin çevrimiçi ortamlarda yüz yüze iletişime kıyasla daha dürtüsel, saldırgan veya sosyal olarak kabul edilemez davranışlar sergileme eğilimlerini tanımlar. Bu durum, kişinin dijital ortamda anonimlik, fiziksel görünmezlik, gecikmeli geri bildirim ve sosyal normların zayıflaması gibi faktörlerden kaynaklanır (Suler, 2004).

Bulgulara göre, hayaletleme davranışının en güçlü yordayıcısının geçmişte hayaletlenme deneyimi olduğunu; psikolojik sıkıntının da bu davranışı anlamlı biçimde açıkladığını göstermiştir. Oyalama davranışı ise yalnızca oyalanma deneyimiyle değil, aynı zamanda ahlaki ayrılma, toksik disinhibisyon ve psikolojik sıkıntı ile de anlamlı ilişkiler göstermiştir. Reddedilme duyarlılığı ise her iki davranış türü açısından anlamlı bir yordayıcı olarak ortaya çıkmamıştır. Romantik ilişki durumu bağlamında yapılan analizlerde, toksik disinhibisyonun yalnızca romantik ilişkisi olmayan bireylerde hayaletleme davranışını pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, araştırmanın örneklemi, veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, genç yetişkinlerin evlilik tutumları ile romantik ilişki eğilimleri ve hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır ve ilişkisel tarama modeline dayanmaktadır. Araştırmada ayrıca, söz konusu değişkenlerin yaş, cinsiyet, ilişki durumu gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu inceleme, ilişkisel tarama modeli doğrultusunda yürütülmüştür. İlişkilerin ortaya çıkarılması ve ilişkilerin düzeylerinin belirlenebilmesi için yapılan ilişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi, herhangi bir müdahalede bulunmadan ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma desenidir (Büyüköztürk, 2021). Bu tür araştırmalar, insan davranışlarını açıklamak veya olası sonuçları öngörmek gibi iki temel amaca hizmet eder (Fraenkel ve Wallen, 2005). Elde edilen ilişkiler, değişimin yönünü ve büyüklüğünü göstermeyi amaçlasa da doğrudan bir neden-sonuç bağlantısı kurmak yerine yalnızca neden-sonuç ilişkisi hakkında bilgi verir (Karasar, 2005).

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmada örneklem seçimi için belirlenen kriterlerden biri, katılımcıların 19 ile 40 yaş arasında olmasıdır. Bu yaş aralığı, genç, yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerin önemli bir gelişimsel görev olduğunu yansıtması sebebiyle (Erikson, 1968) ve diğer ülkelerde yapılan hayaletleme-oyalama davranışları üzerine yapılan araştırmalar (Khattar vd., 2023a; Navarro vd., 2020b; Navarro vd., 2023) ile ülkemizde yapılan genç yetişkinler ve romantik ilişki eğilimleri üzerine yapılan çalışmalar (İmamoğlu, 2008; Ünsal, 2021; Baltacıoğlu, 2016; Demir, 2022) dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışmanın popülasyonu

çok büyük olduğundan, yüzde 95 güven seviyesi ve yüzde 5 hata payı ile çalışma için hedeflenen katılımcı sayısına ulaşmak amacıyla kartopu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama sürecine toplam 681 genç birey katılmıştır. 6 katılımcı yaş kriterlerine uymadığı gerekçesiyle çalışmaya dahil edilmemiş, uç değer olarak belirlenen 14 veri ise veri setinden çıkarılmıştır. Böylece araştırmanın örneklemini 661 genç yetişkin (504 kadın ve 157 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılara ait demografik değişkenlerin dağılımı *Tablo 1*'de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı, yaşamın geçtiği yere dair sosyo-demografik özelliklerinin dağılımına ilişkin bulgular

Değişken	**Kategori**	**n**	**%**
Cinsiyet	Kadın	504	76,2
	Erkek	157	23,8
Yaş	19-25	361	54,6
	26-33	205	31
	34-40	95	14,4
Eğitim Düzeyi	Lise ve öncesi	30	4,5
	Ön lisans-Lisans	387	58,5
	Lisansüstü	244	36,9
İlişki Durumu	İlişkisi yok	312	47,2
	Flört/Sevgili	231	34,9
	Evli	118	17,9
İlişki Deneyimi Sayısı	0	39	5,9
	1	203	30,7
	2	182	27,5
	3	134	20,3
	4	51	7,7
	5+	52	7,9
Yaşanılan Yer	Kasaba	27	4,1
	İlçe	151	22,8
	İl	139	21
	Büyükşehir	344	52

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımına ilişkin bulgular incelendiğinde, %76,2'sinin kadın (n = 504), %23,8'inin ise erkek (n = 157) olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, %54,6'sının 19-25 yaş aralığında (n = 361), %31'inin 26-33 yaş aralığında (n = 205) ve %14,4'ünün 34-40 yaş aralığında (n = 95) yer aldığı anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %4,5'i lise ve öncesi (n = 30), %58,5'i ön lisans veya lisans (n = 387), %36,9'u ise lisansüstü (yüksek lisans/doktora) düzeyindedir (n = 244). İlişki durumlarına göre incelendiğinde, katılımcıların %47,2'si ilişkisi olmayan bireyler (n = 312), %34,9'u flört ya da sevgili ilişkisi yaşayanlar (n = 231) ve %17,9'u evli bireylerdir (n = 118). Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim birimi açısından, katılımcıların %52'si büyükşehirde (n = 344), %21'i il merkezinde (n = 139), %22,8'i ilçede (n = 151) ve %4,1'i kasabada (n = 27) yaşamının büyük çoğunluğunu geçirmiştir. Katılımcıların duygusal açıdan önemli gördükleri ilişki deneyimi sayısına bakıldığında ise, %5,9'unun hiç ilişki deneyimi olmadığı (n = 39), %30,7'sinin bir ilişki yaşadığı (n = 203), %27,5'inin iki ilişki yaşadığı (n = 182), %20,3'ünün üç ilişki yaşadığı (n = 134), %7,7'sinin dört ilişki yaşadığı (n = 51) ve %7,9'unun beş ve üzeri ilişki deneyimine sahip olduğu görülmektedir (n = 52).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak genç yetişkinlerin evlilik tutumlarını belirlemek için İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ), romantik ilişkilerin sekiz farklı boyutunu ortaya koymak amacıyla Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın örneklemini betimlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirmiş oldukları yer, şu ana kadar deneyimlemiş oldukları duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı, şu anda devam eden bir ilişkisi olup olmadığı, daha önce romantik

ilişkilerinde hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) deneyimi yaşayıp yaşamadıklarını içermektedir. Demografik Bilgi Formuna EK-2'de yer verilmiştir.

3.3.2. İnönü Evlilik Tutumları Ölçeği

Katılımcıların evliliğe ilişkin tutumunu ölçmek için, Bayoğlu ve Atli (2014) tarafından yılında geliştirilmiştir. İnönü Evlilik Turum Ölçeği 21 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. 5'li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçeğin derecelendirilmesi, Hiç katılmıyorum (1), Nadiren katılıyorum (2), Biraz katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle katılıyorum (5) şeklindedir. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı 21-105 arasındadır. Elde edilen ölçek puanının yüksek olması evliliğe ilişkin olumlu tutumu, düşük olması ise evliliğe ilişkin olumsuz tutumu ifade etmektedir. İETÖ'nün güvenirlik değerleri .87 ve .90 arasında tespit edilmiştir (Bayoğlu ve Atli, 2014). Mevcut çalışmada İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayı değeri .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin maddelere EK-3'te yer verilmiştir.

3.3.3. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Yakın ilişkilere yönelik çeşitli psikolojik eğilimleri değerlendirmek amacıyla Snell, Schicke ve Arbeiter (2002) tarafından Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (The Multidimensional Relationship Questionnaire) geliştirilmiştir. Bu ölçek, yakın ilişkileri çok boyutlu bir çerçevede ölçen ve 5 dereceli Likert tipi formatta puanlanan, toplam 60 maddeden oluşan bir ölçektir. Katılımcılar, bir uçta bulunan "benim için hiç uygun değil" ifadesine 1 puan, diğer uçta bulunan "benim için çok uygun" ifadesine ise 5 puan vererek yanıtlamaktadır.

Özgün formda, ölçek 12 alt boyuttan oluşmaktadır: ilişkide kendine güven, ilişkiye saplantı, içsel ilişki denetimi, ilişki farkındalığı, ilişki kaygısı, ilişki korkusu, ilişki girişkenliği, ilişki depresyonu, ilişki izlenimini ayarlama, ilişki doyumu, ilişki güdüsü ve dışsal ilişki denetimi. Her bir alt boyuttan elde edilen puanlar, o boyuttaki eğilim düzeyini göstermektedir. Alt ölçeklere ait iç tutarlılık katsayılarının (Cronbach's alpha) .70 ile .92 arasında değiştiği, test-tekrar test güvenirlik katsayısının ise .72 olduğu belirlenmiştir. Bu değerler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Snell, Schicke ve Arbeiter, 2002).

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Büyükşahin (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla temel bileşenler yöntemi ve varimaks eksen döndürme yöntemi ile faktör analizi yapılmıştır. İlk analiz sonucunda, öz değeri 1'in üzerinde olan 13 faktör belirlenmiş olsa da faktörlerin yorumlanabilirliği dikkate alınarak yapılan ikinci analiz sonucunda ölçek, 8 faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Ayrıca, bu faktör analizi sonucunda, hiçbir faktör altına girmeyen 7 madde, madde korelasyonlarının düşük çıkması sebebiyle ölçekten çıkarılarak ölçeğin toplam madde sayısı 53'e indirgenmiştir.

Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, ölçek sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki denetimi (kontrolü), ilişki girişkenliği, içsel ilişki denetimi (kontrolü) olarak ele alınmıştır. Ölçekte 5'li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır ve ölçeğin puanları 53 ile 265 arasında değişmektedir. Ayrıca, 20., 31., 32., 44. ve 56. maddeler ters puanlanarak değerlendirilmektedir.

Ölçeğin güvenirlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla, iç tutarlılık katsayısı, iki yarım test güvenirliği ve test tekrar test güvenirliği hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirliği için ölçek 117 katılımcıya 15 gün arayla yapılan uygulamalarla belirlenmiş ve test tekrar test güvenirlik katsayısı .80 olarak bulunmuştur. 480 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere göre iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) .81 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarım güvenirlik katsayısı ise .83'tür. Alt boyutlara ait iç tutarlılık katsayıları .73 ile .91, iki yarım test güvenirlik katsayıları ise .72 ile .90 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmış formunda ise iç tutarlılık katsayıları .73 ile .91, test tekrar test güvenilirlik kat sayıları ise .63 ile .86 arasında bulunmuş ve bu değerler ölçüt geçerliliğin yeterli ve tutarlı düzeyde olduğunu göstermektedir (Büyükşahin, 2005). Alt boyutlara ait iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alfa) sırasıyla; ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma için .90, ilişki doyumu için .90, ilişki korkusu/kaygısı için .82, ilişki izlenimini ayarlama için .88, ilişkide kendine güven için .76, dışsal ilişki kontrolü için .71, ilişki girişkenliği için .84 ve içsel ilişki kontrolü için .74'tür. Ölçeğin genel güvenirliğinin Cronbach alpha değeri ise .96 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada Çok Boyutlu İlişki Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayı değeri .82, alt boyutların Cronbach alfa değerleri ise ilişkiye yüksek düzeyde odaklanmanın .90, ilişki doyumunun .90, ilişki kaygısının .82, ilişki izlenimini ayarlamanın .88, ilişkide

kendine güvenin .80, dışsal ilişki kontrolünün .78, ilişki girişkenliğinin .82 ve içsel ilişki kontrolünün .65 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin maddelere EK-4'te yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecine geçilmeden önce, araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştiren ya da Türkçeye uyarlama çalışmalarını yapan araştırmacılarla e-posta yoluyla iletişim kurulmuş ve ilgili ölçeklerin kullanımına yönelik gerekli izinler alınmıştır. Bu izinlere EK-5'te yer verilmiştir. Sonrasında, araştırma kapsamında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'na başvurularak araştırmanın gerçekleştirilmesine yönelik gerekli izin (06.12.2014 tarihli 17/56 sayılı karar) alınmıştır. Etik Kurul Onayı EK-6'da verilmiştir. Verilerin toplanması amacıyla demografik bilgi formu, İnönü Evlilik Tutumu Ölçeği (İETÖ) ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeğini (ÇBİÖ) içeren bir anket formu oluşturulmuştur. Araştırmayla ilgili verilerin toplanması çevrimiçi olarak Google Forms uygulaması üzerinden yapılmıştır. Oluşturulan formda bilgilendirilmiş onam metniyle birlikte araştırmanın amacı, verilerin sadece bu çalışma doğrultusunda kullanılacağı ve başka bir yerde kullanılamayacağı, kimse ile paylaşılmayacağı, herhangi bir kimlik bilgisinin istenmediği ve formun nasıl doldurulması gerektiğine yönelik bilgiler ile araştırmacıya dair bilgiler açıklanmıştır. Ardından "çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum" seçeneği eklenerek, katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katılması sağlanmıştır. Katılımcılara yöneltilen Bilgilendirilmiş Onam Formuna EK-1'de yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form, araştırmacının çevresinde bulunan ve belirlenen örneklem grubuna uygun bireylere bağlantı adresiyle birlikte sosyal medya uygulamaları kullanılarak ulaştırılmıştır. Ölçeklerin doldurulması ortalama 20 dakika sürmüş, verilerin toplanma süreci ise yaklaşık bir ay içinde tamamlanmıştır. Ölçek grubunun çevrimiçi ortamda uygulanması hem veri toplama sürecinin hızlanmasına hem de coğrafi olarak uzak bölgelerde bulunan kişilere ulaşılmasına imkân tanımıştır. Ayrıca bu yöntem, analiz sürecinde veri girişlerinin daha kısa sürede gerçekleştirilmesine katkı sağlamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, genç yetişkinlerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer, ilişki durumu ve duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı), hayaletleme ve oyalama davranışları ile evliliğe ilişkin tutumları ve romantik ilişki eğilimlerinin alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca, bu değişkenlerin evliliğe yönelik tutumlar üzerindeki anlamlı farklılıkları ve yordayıcı etkileri araştırılmıştır.

Analiz sürecine geçilmeden önce, IBM SPSS 22.0 paket programı aracılığıyla veri girişleri kontrol edilmiştir. Bu aşamada, eksik veri durumu ile hem tek değişkenli hem de çok değişkenli uç değerlerin tespiti amacıyla veri taraması gerçekleştirilmiştir (Büyüköztürk vd., 2015). Tüm değişkenlerin frekans ve dağılım bilgileri SPSS frekans tabloları üzerinden incelenmiş ve örneklemde kayıp veriye rastlanmamıştır. Ölçeklerin puanlanma esasları doğrultusunda hesaplama kriterleri belirlenmiş ve veri seti üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında 681 katılımcıya ulaşılmıştır. Bunlar arasından dahil edilme kriterlerini karşılamayan 6 katılımcının verileri veri setinden çıkarılmıştır. Eksik veriye rastlanmayan veri setinde, ilgili maddeler ters kodlandıktan sonra uç veri analizi gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Z-skorları ve Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış; yapılan değerlendirme sonucunda uç değer taşıdığı belirlenen 14 katılımcının verileri analiz dışı bırakılmıştır. Sonuçta, toplam 20 katılımcı örneklem dışında bırakılmış, tüm değişkenler için normal dağılım varsayımı sağlanmış ve geriye kalan analizler 661 katılımcı ile yürütülmüştür.

Veri tarama aşamasının devamında, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) alt boyutlarından elde edilen puanların çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri analiz edilmiştir. İETÖ ve ÇBİÖ alt boyutlarına ilişkin katılımcı sayısı (n) ortalama (Ort.), standart sapma (SS) ile basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin değerler *Tablo 2*'de sunulmuştur.

Tablo 2

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) puanlarına ilişkin ortalama, standart sapma ile basıklık ve çarpıklık değerleri

	n	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
İETÖ					
Evlilik İlişkin Tutum	661	72,98	15,41	-,237	-,402
ÇBİÖ					
İlişkiye odaklanma	661	38,26	9,66	-,091	-,241
İlişki doyumu	661	29,77	8,76	-,270	-,703
İlişki korkusu/kaygısı	661	25,90	7,72	,295	-,589
İlişki izlenimi ayarlama	661	12,20	5,17	,470	-,541
İlişkide kendine güven	661	19,26	3,71	-,606	,227
Dışsal ilişki kontrolü	661	11,83	4,06	,032	,730
İlişki girişkenliği	661	15,13	3,49	-,456	-,376
İçsel ilişki kontrolü	661	12,95	2,76	-,131	,165

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Tablo 2'de İETÖ ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği ve bu ölçeğin alt boyutları olan ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve son olarak içsel ilişki kontrolü boyutlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarına yer verilmiştir. Parametrik test analizlerin gerçekleştirilebilmesi için iki tane şart vardır. Bunlar verilerin normal ve homojen olacak şekilde dağılıma sahip olmasıdır (George, Mallery, 2009). Bu bağlamda öncelikle değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek adına her bir değişkene ait çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarına bakılmıştır. Normallik varsayımını belirlemek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1 ile +1 arasında olması gerektiği kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2021). Sonuçlar incelendiğinde 661 kişiden oluşan çalışma grubunun ölçekler ve alt boyutları için çarpıklık ve basıklık katsayıları minimum -0,7 ile maksimum 0,73 değerlerini aldığından veriler normal dağılım göstermiştir.

Ayrıca, medyan ve ortalama değerlerinin birbirine yakınlığı dağılımın simetrik olduğunu desteklemiştir. Grafiksel yöntemler olarak Q-Q ve P-P plotları, histogramlar ve kutu grafikleri kullanılarak verilerin dağılım yapısı görsel olarak değerlendirilmiştir.

Normallik testi kapsamında Shapiro-Wilk veya Kolmogorov-Smirnov testleri uygulanmıştır (Field, 2018). Varyans homojenliği ise Levene testi ile incelenmiş ve analizler varyansların homojen olduğunu göstermiştir (Büyüköztürk, 2021). Normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanmasının ardından, değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek ve hipotezleri test etmek amacıyla bağımsız örneklemler t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), ki-kare analizi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ve standart çoklu doğrusal regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi IBM SPSS 22.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95, anlamlılık düzeyi ise $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, araştırma kapsamındaki katılımcıların demografik özellikleri ile evliliğe ilişkin tutumları, romantik ilişki eğilimlerinin alt boyutları ve hayaletleme-oyalama davranışını yapma ile bunlara maruz kalma arasındaki ilişkileri anlamaya yönelik yürütülen analizlere yer verilmiştir. Verilen tüm sonuçlar demografik bilgi formu, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeğinden (ÇBİÖ) elde edilen puanlar ile yürütülmüş analizlere aittir.

4.1. Psikometrik Ölçümlerin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

4.1.1. Yaş

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin yaş gruplarına göre (19-25, 26-33 ve 34-40) farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin yaş gruplarına göre karşılaştırılması ile ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 3*'te sunulmuştur.

Tablo 3

Örneklem grubunun yaş gruplarına göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	**Yaş**						***f***	***p***
	19-25 (n=361)		**26-33 (n=205)**		**34-40 (n=95)**			
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**	**Ort.**	**SS**		
İETÖ								
Evliliğe ilişkin tutum	72,46	14,15	73,92	16,85	72,93	16,80	.587	.556
ÇBİÖ								
İlişkiye odaklanma	37,95	9,07	38,96	10,42	37,92	10,13	.782	.458

Tablo 3'ün devamı

İlişki doyumu	30,06	8,72	29,10	8,96	30,10	8,47	.853	.426
İlişki korkusu/kaygısı	25,93	7,62	26,22	7,99	25,07	7,50	.728	.483
İlişki izlenimi ayarlama	12,09	4,92	12,59	5,54	11,75	5,25	1.022	.361
İlişkide kendine güven	19,10	3,63	19,41	3,81	19,50	3,80	.687	.503
Dışsal ilişki kontrolü	11,77	4,09	12,20	4,15	11,22	3,67	1.997	.137
İlişki girişkenliği	15,05	3,50	15,45	3,36	14,73	3,68	1.560	.211
İçsel ilişki kontrolü	13,05	2,75	13,02	2,71	12,43	2,86	2.033	.132

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Tablo 3 incelendiğinde, yaş gruplarının evliliğe ilişkin tutum puanları açısından farklılık göstermediği görülmektedir. Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(2, 658) = 0.587$, $p = 0.556$). Ortalama puanlar, 19–25 yaş grubu için 72.46, 26–33 yaş grubu için 73.92 ve 34–40 yaş grubu için 72.93 olarak bulunmuştur. Bu bulgular, farklı yaş gruplarındaki katılımcıların evliliğe ilişkin tutumlarının benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ)'nin alt boyutları incelendiğinde ise, yaş gruplarının ÇBİÖ alt boyutları açısından farklılık göstermediği görülmektedir. Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, yaş grupları ile ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu bulgular, farklı yaş gruplarındaki katılımcıların ÇBİÖ alt boyutları açısından benzer düzeylerde ilişki eğilimleri sergilediğini göstermektedir.

4.1.2. Cinsiyet

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin cinsiyete (kadın ve erkek) göre farklılığını test etmek amacıyla t-test analizi uygulanmıştır. Ölçümlerin cinsiyete göre karşılaştırılması ve cinsiyete göre ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 4*'te sunulmuştur.

Tablo 4

Örneklem grubunun cinsiyete göre ortalama ve standart sapma değerleri ile t-test analizi sonuçları

Ölçek	**Cinsiyet**				***t***	***df***	***p***
	Kadın (n=504)		**Erkek (n=157)**				
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İETÖ							
Evliliğe ilişkin tutum	72,16	14,45	75,62	17,96	-2.20	222.45	.014
ÇBİÖ							
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	38,07	9,73	38,85	9,42	-.884	659	.377
İlişki doyumu	29,43	8,97	30,86	8,00	-1.90	288.31	.058
İlişki korkusu/kaygısı	26,24	7,58	24,78	8,05	2.06	659	.039
İlişki izlenimi ayarlama	12,35	5,19	11,70	5,07	1.37	659	.170
İlişkide kendine güven	19,17	3,69	19,52	3,75	-1.03	659	.300
Dışsal ilişki kontrolü	11,97	4,05	11,36	4,09	1.65	659	.099
İlişki girişkenliği	15,09	3,61	15,25	3,06	-.53	303.62	.591
İçsel ilişki kontrolü	12,97	2,78	12,91	2,70	.251	659	.802

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Cinsiyete göre değişkenlerin ortalama farklarının incelendiği bağımsız örneklemler için t-testi sonuçlarına göre, kadın ve erkek katılımcıların evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkeklerin (Ort.=75,62, SS=17,96) evliliğe ilişkin tutumları, kadınlara (Ort.=72,16, SS=14,45) kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha olumludur (t (222.45) = -2.20, p = .014). İlişki korkusu/kaygısı alt boyutunda ise kadınların (Ort.=26,24, SS=7,58) puanları, erkeklerden (Ort.=24,78, SS=8,05) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (t (659) = 2.06, p = .039), bu da kadınların ilişki kaygısının erkeklerden daha fazla olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlar olan ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, içsel ve dışsal ilişki kontrolü ve ilişki girişkenliği açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p > .05).

4.1.3 Yaşanan Yerleşim Birimi

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin yaşadıkları yerleşim birimine göre (kasaba, ilçe, il ve büyükşehir) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin yaşanan yerleşim birimine göre karşılaştırılması ile ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 5*'te sunulmuştur.

Tablo 5

Örneklem grubunun yaşamın geçtiği yerleşim birimine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	**Yerleşim Birimi**								***f***	***p***
	Kasaba (n=27)		**İlçe (n=151)**		**İl (n=139)**		**Büyükşehir (n=344)**			
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**	**Ort.**	**SS**	**Ort.**	**SS**		
İETÖ										
Evliliğe ilişkin tutum	76,29	12,22	73,76	15,02	73,47	14,76	72,18	16,05	.895	.443
ÇBİÖ										
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	37,77	9,72	37,17	8,94	38,94	9,94	38,50	9,84	.961	.411
İlişki doyumu	32,40	8,57	30,05	7,88	29,38	9,19	26,59	8,96	1.00	.392
İlişki korkusu/kaygısı	24,88	7,62	26,24	7,24	26,33	7,80	25,65	7,90	.514	.672
İlişki izlenimi ayarlama	11,44	4,41	12,43	5,13	12,12	5,17	12,18	5,25	.300	.825
İlişkide kendine güven	18,37	4,28	18,80	3,77	19,52	3,66	19,42	3,64	1.72	.161
Dışsal ilişki kontrolü	11,07	3,69	11,75	3,69	11,71	4,20	11,96	4,09	.493	.687
İlişki girişkenliği	15,07	3,77	14,86	3,16	14,91	3,48	15,34	3,60	.901	.440
İçsel ilişki kontrolü	12,92	3,01	12,38	2,59	12,80	2,73	13,07	2,83	.459	.771

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Katılımcıların yaşadıkları yerleşim birimine göre (kasaba, ilçe, il ve büyükşehir) evliliğe ilişkin tutumları, çok boyutlu ilişki ölçeği alt boyutları ve hayaletleme/oyalama davranışlarına dair puanlarının anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, hiçbir değişkende

istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Evliliğe ilişkin tutum, ilişkiye odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, izlenim ayarlama, kendine güven, dışsal ve içsel ilişki kontrolü ile ilişki girişkenliği gibi çok boyutlu ilişki ölçeği alt boyutları açısından katılımcıların yaşadıkları yerleşim biriminin etkili olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar, yerleşim biriminin bireylerin romantik ilişkilerdeki tutum ve davranışlarını anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir.

4.1.4. Eğitim Düzeyi

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin eğitim düzeyine (Lise ve öncesi, Önlisans-Lisans, Lisansüstü) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin eğitim seviyesine göre karşılaştırılması ile ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 6*'da sunulmuştur.

Tablo 6

Örneklem grubunun eğitim düzeyine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	**Eğitim Düzeyi**								
	Lise ve öncesi (1) (n=30)		**Ön Lisans-Lisans (2) (n=387)**		**Lisansüstü (3) (n=244)**		***f***	***p***	**Anlamlı Fark**
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İETÖ									
Evliliğe ilişkin tutum	80,13	17,54	72,25	14,6	73,27	16,12	3.737	.024	1-2; 1-3
ÇBİÖ									
İlişkiye odaklanma	40,26	10,90	37,93	9,30	38,53	10,06	.962	.383	-
İlişki doyumu	30,83	7,61	30,10	8,45	29,11	9,35	1.170	.311	-
İlişki korkusu/kaygısı	27,33	7,84	25,92	7,61	25,68	7,88	.618	.540	-
İlişki izlenimi ayarlama	12,03	5,34	12,12	5,04	12,34	5,36	.160	.852	-
İlişkide kendine güven	20,10	4,07	19,14	3,70	19,33	3,67	.984	.374	-
Dışsal ilişki kontrolü	11,80	3,75	11,77	4,08	11,93	4,08	.117	.890	-
İlişki girişkenliği	14,83	3,50	15,19	3,41	15,08	3,62	.190	.827	-
İçsel ilişki kontrolü	12,66	2,94	13,08	2,68	12,79	2,86	1.038	.355	-

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre (lise ve öncesi, ön lisans-lisans, lisansüstü) evliliğe ilişkin tutumları, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği alt boyutları ve hayaletleme/oyalama davranışlarına dair puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)sonuçlarına göre bazı değişkenlerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Evliliğe ilişkin tutum puanları eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta olup, en yüksek puan lise ve altı eğitim grubunda gözlemlenmiştir ($F(2, 658) = 3,74$, $p = .024$). Bu bulgulara göre, lise ve altı eğitim grubundaki bireylerin evliliğe daha olumlu tutum geliştirdikleri görülmektedir. ÇBİÖ alt boyutları açısından ise eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$). Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutum puanları incelendiğinde, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey HSD post hoc testi sonuçlarına göre; lise ve öncesi eğitim düzeyine sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanları, hem ön lisans-lisans düzeyine sahip bireylerden ($p = .003$) hem de lisansüstü düzeyine sahip bireylerden ($p = .014$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna karşılık, ön lisans-lisans ile lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireyler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$).

4.1.5. İlişki Durumu

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin ilişki durumuna (ilişkisi yok, flört/sevgilisi ilişkisi var, evli) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin ilişki durumuna göre karşılaştırılması ile ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 7'*de sunulmuştur.

Katılımcıların ilişki durumlarına göre (ilişkisi yok, ilişkisi var [flört/sevgili], evli) İETÖ toplam puanı ve ÇBİÖ alt boyutlarına dair puanların farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, bazı değişkenlerde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Evliliğe ilişkin tutum puanları ilişki durumuna göre anlamlı olarak farklılık göstermekte olup, en yüksek ortalamanın evli bireylerde olduğu belirlenmiştir ($F(2, 658) = 14,98, p < .001$). Ayrıca, ÇBİÖ alt boyutlarından ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma [$F(2, 658) = 3,16$, $p < .05$], ilişki doyumu [$F(2, 658) = 157,82$, $p < .001$], ilişki kaygısı/korkusu [$F(2, 658) = 31,47$, $p < .001$], ilişki izlenimini ayarlama [$F(2, 658) = 4,19$, $p < .05$], ilişkide kendine güven [$F(2, 658) = 31,07$, $p < .001$], dışsal ilişki kontrolü [$F(2, 658) = 10,41$, $p < .001$] ve içsel ilişki kontrolü [F(2,

658) = 3,79, p < .05] boyutlarında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna karşılık, ilişki girişkenliği boyutunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p > .05).

Tablo 7

Örneklem grubunun ilişki durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	İlişki Durumu						*f*	*p*	Anlamlı Fark
	İlişkisi yok (1) (n=312)		İlişkisi var (Flört/Sevgili)(2) (n=231)		Evli (3) (n=118)				
	Ort,	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
İETÖ									
Evliliğe ilişkin tutum	69,91	15,1	74,38	14,31	78,38	16,34	14.97	.000	1-2; 1-3; 2-3
ÇBİÖ									
İlişkiye odaklanma	37,63	9,57	39,54	8,92	37,41	11,03	3.16	.043	2-3
İlişki doyumu	24,49	7,36	34,57	6,99	34,31	7,26	157.8	.000	1-2; 1-3
İlişki korkusu/kaygısı	28,30	7,45	23,95	7,25	23,36	7,46	31.46	.000	1-2; 1-3
İlişki izlenimi ayarlama	12,74	5,30	11,97	4,93	11,20	5,11	4.19	.015	2-3
İlişkide kendine güven	18,10	3,82	20,33	3,04	20,19	3,72	31.06	.000	1-2; 1-3
Dışsal ilişki kontrolü	12,47	3,80	11,61	4,14	10,55	4,26	10.41	.000	2-3
İlişki girişkenliği	14,86	3,55	15,24	3,49	3,62	3,29	2.22	.109	-
İçsel ilişki kontrolü	12,64	2,82	13,22	2,57	13,25	2,88	3.79	.023	1-2; 1-3

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Belirtilen farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD post hoc testi sonucunda; ilişki doyumu alt boyutunda, bekar bireylerin puanları hem ilişkisi olan (flört/sevgili) bireylerden hem de evli bireylerden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur (p < .05). İlişki kaygısı/korkusu alt boyutunda ise bekar bireylerin puanları, ilişkisi olan ve evli bireylerin puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p < .05). İlişkide kendine güven alt boyutunda bekar bireylerin puanlarının, ilişkisi olan ve evli bireylerin puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür (p < .05). Dışsal ilişki kontrolü alt boyutunda evli bireylerin puanları, ilişkisi olan bireylerden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur (p < .05). Son olarak, ilişkiye odaklanma ve ilişki izlenimi ayarlama alt boyutlarında evli bireyler ile ilişkisi olan bireyler arasında evliler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p < .05).

4.1.6 İlişki Sayısı

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin şimdiye kadar deneyimlenmiş önemli ilişki sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA analizleri uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin önemli ilişki sayısına göre karşılaştırılması ile ortalama ve standart sapma değerleri *Tablo 8*'de sunulmuştur.

Katılımcıların duygusal açıdan önemli ilişki sayısına göre İETÖ'den alınan puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını sınamak amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, farklı ilişki sayısı grupları arasında evliliğe ilişkin tutum puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$F(5, 655) = 1{,}262$, $p = .279$]. Bu bulgu, katılımcıların şimdiye kadar deneyimledikleri önemli ilişki sayısının evliliğe ilişkin tutumları üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir. Duygusal açıdan önemli ilişki sayısına göre, ÇBİÖ alt boyutlarından alınan puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma [$F(5, 655) = 1{,}05$, $p = .384$], ilişki izlenimi ayarlama [$F(5, 655) = {,}602$, $p = .699$], dışsal ilişki kontrolü [$F(5, 655) = {,}907$, $p = .476$], ilişki girişkenliği [$F(5, 655) = 1{,}83$, $p = .104$] ve içsel ilişki kontrolü [$F(5, 655) = 1{,}42$, $p = .213$] alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmazken; ilişki doyumu [$F(5, 655) = 5{,}53$, $p < .001$], ilişki kaygısı [$F(5, 655) = 6{,}74$, $p < .001$] ve ilişkide kendine güven [$F(5, 655) = 6{,}47$, $p < .001$] boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey HSD post hoc analizi sonuçlarına göre; ilişki doyumu boyutunda hiç önemli ilişki deneyimi olmayan katılımcıların puanları, 2, 3, 4 ve 5+ ilişki deneyimi olanlara kıyasla anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur ($p < .05$). Buna karşın, 1 ve daha fazla ilişki deneyimi olan gruplar arasında anlamlı fark saptanmamıştır. İlişki kaygısı/korkusu boyutunda, hiç ilişki deneyimi olmayan katılımcıların puanları 2, 3, 4 ve 5+ deneyimi olanlara kıyasla; ayrıca 1 ilişki deneyimi olanların puanları da 3, 4 ve 5+ deneyimi olanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p < .01$). Ancak 2, 3, 4 ve 5+ deneyimi olan gruplar arasında fark gözlenmemiştir ($p > .05$). İlişkide kendine güven boyutunda ise hiç ilişki deneyimi olmayanların puanları, 2, 3, 4 ve 5+ deneyimi olanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($p < .01$). Ayrıca, 1 ilişki deneyimi olanların puanları da 3, 4 ve 5+ deneyimi

Tablo 8

Örneklem grubunun duygusal açıdan önemli ilişki sayısına göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	Önemli İlişki Sayısı												*f*	*p*	Anlamlı Fark
	0 (1) (n=39)		1 (2) (n=203)		2 (3) (n=182)		3 (4) (n=134)		4 (5) (n=51)		5+ (6) (n=52)				
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
İETÖ															
Evliliğe ilişkin tutum	71,35	16,0	74,77	16,12	72,32	13,86	73,47	16,25	69,86	15,67	71,36	14,5	1.26	.279	-
ÇBİÖ															
İlişkiye odaklanma	37,43	9,63	37,35	9,46	38,22	10,48	39,72	9,52	38,27	7,99	38,78	9,21	1.05	.384	-
İlişki doyumu	23,33	6,08	30,39	8,81	29,46	9,05	31,34	8,98	29,35	7,87	29,59	7,53	5.53	.000	1-3; 1-4; 1-5; 1-6
İlişki korkusu/kaygısı	32,10	6,89	25,91	7,60	25,96	7,51	24,13	7,78	25,50	6,43	25,92	8,37	6.74	.000	1-3; 1-4; 1-5; 1-6; 2-4; 2-5; 2-6
İlişki izlenimi ayarlama	13,02	4,61	11,92	5,20	12,14	4,96	12,08	5,22	12,35	5,84	13,01	5,37	.602	.699	-
İlişkide kendine güven	16,66	4,22	18,89	3,93	19,31	3,61	20,23	3,06	19,50	3,15	19,67	3,82	6.47	.000	1-3; 1-4; 1-5; 1-6; 2-4; 2-5; 2-6
Dışsal ilişki kontrolü	11,84	3,36	11,44	4,12	12,29	4,04	11,66	4,13	12,00	3,89	11,94	4,36	.907	.476	-
İlişki girişkenliği	13,66	3,46	15,06	3,44	15,09	3,65	15,47	3,24	15,41	3,82	15,48	3,23	1.83	.104	-
İçsel ilişki kontrolü	12,53	2,13	12,78	2,84	12,75	2,97	13,40	2,68	13,25	2,56	13,21	2,39	1.42	.213	-

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, ÇBİÖ: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

olanlardan anlamlı derecede düşüktür ($p < .05$). Buna karşın, 2 ve daha fazla ilişki deneyimi olan gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.2. Hayaletleme-Oyalama Davranışlarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

4.2.1. Hayaletleme

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Hayaletleme davranışının cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı ve yaşamın geçtiği yer değişkenlerine göre dağılımına ilişkin bulgular *Tablo 9'*da sunulmuştur.

Tablo 9

Örneklem grubunun hayaletleme davranışlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları

Demografik Değişken		**Hayaletleme**				χ^2	*df*	*p*
		Evet (n=300)		**Hayır (n=361)**				
		n	**%**	**n**	**%**			
Cinsiyet	Kadın	231	45,8	273	54,2	,171	1	.679
	Erkek	69	43,9	88	56,1			
Yaş	19–25	190	52,6	171	47,4	16,891	2	.000
	26–33	76	37,1	129	62,9			
	34–40	34	35,8	61	51,9			
Eğitim Düzeyi	Lise ve öncesi	8	26,7	22	73,3	6,131	2	.047
	Ön lisans-lisans	187	48,3	200	51,7			
	Lisansüstü	105	43	139	57			

Tablo 9'un devamı

İlişki Durumu	İlişkisi yok	138	44,2	174	55,8	7,478	2	.024
	İlişkisi var	119	51,5	112	48,5			
	Evli	43	36,4	75	63,6			
İlişkisi Sayısı	0	14	35,9	25	64,1	7,408	5	.192
	1	81	39,9	122	60,1			
	2	84	46,2	98	53,8			
	3	66	49,3	68	50,7			
	4	27	52,9	24	47,1			
	5+	28	53,8	24	46,2			
Yaşanan Yer	Kasaba	11	40,7	16	59,3	3,780	3	.286
	İlçe	69	45,7	82	54,3			
	İl	54	38,8	85	61,2			
	Büyükşehir	166	48,3	178	51,7			

Tablo 9'a göre bulgular incelendiğinde, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$\chi^2(1, N = 661) = 0.17, p > .05$]. Kadınların %45,8'i ve erkeklerin %43,9'u hayaletleme davranışı göstermiştir. Buna karşılık yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır [$\chi^2(2, N = 661) = 16.89, p < .001$]. 19–25 yaş grubundaki katılımcıların %52,6'sı hayaletleme davranışında bulunurken, 26–33 yaş grubunda bu oran %37,1'e, 34–40 yaş grubunda ise %35,8'e düşmektedir. 19-25 yaş grubu katılımcılarda hayaletleme davranışını daha fazla sergilediği ve yaş arttıkça bu davranışın gözlemlenme olasılığının düştüğü görülmüştür. Eğitim düzeyine göre de anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$\chi^2(2, N = 661) = 6.13, p < .05$]. Lise ve öncesi eğitim düzeyine sahip bireylerin %26,7'si hayaletleme davranışı gösterirken, bu oran ön lisans-lisans grubunda %48,3'e, lisansüstü grupta ise %43'e yükselmiştir. İlişki durumu değişkeni açısından da anlamlı farklılık elde edilmiştir [$\chi^2(2, N = 661) = 7.48, p < .05$]. İlişkisi olan katılımcıların %51,5'i hayaletleme davranışına başvururken, evli katılımcılarda bu oran %36,4'e düşmektedir. Öte yandan, ilişki sayısı [$\chi^2(5, N = 661) = 7.41, p > .05$] ve yaşanılan yer [$\chi^2(3, N = 661) = 3.78, p > .05$] değişkenlerine göre hayaletleme davranışı açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.2.2. Hayaletlemeye Maruz Kalma

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Hayaletlemeye maruz kalmanın cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, ilişki sayısı ve yaşamın geçtiği yer değişkenlerine göre dağılımına ilişkin bulgular *Tablo 10'*da sunulmuştur.

Tablo 10

Örneklem grubunun hayaletlemeye maruz kalma durumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları

Demografik Değişken		**Hayaletlemeye Maruz Kalma**				χ^2	*df*	*p*
		Evet (n=393)		**Hayır (n=268)**				
		n	**%**	**n**	**%**			
Cinsiyet	Kadın	313	62,1	191	37,9	6,171	1	.013
	Erkek	80	51	77	49			
Yaş	19–25	201	55,7	160	44,3	5,207	2	.074
	26–33	134	65,4	71	34,6			
	34–40	58	61,1	37	38,9			
Eğitim Düzeyi	Lise ve öncesi	12	40	18	60	10,902	2	.004
	Ön lisans-lisans	219	56,6	168	43,4			
	Lisansüstü	162	66,3	82	33,6			
İlişki Durumu	İlişkisi yok	205	65,7	107	34,3	9,705	2	.008
	İlişkisi var	126	54,5	105	47,5			
	Evli	62	59,5	56	40,5			
İlişkisi Sayısı	0	23	59	16	41	20,456	5	.001
	1	98	48,3	105	51,7			
	2	120	65,9	62	34,1			
	3	82	61,2	52	38,8			
	4	30	58,8	21	41,2			
	5+	40	76,9	12	23,1			
Yaşanan Yer	Kasaba	16	59,3	11	40,7	2,396	3	.494
	İlçe	84	55,6	67	44,4			
	İl	79	56,8	60	43,2			
	Büyükşehir	214	214	130	130			

Tablo 10'da verilen analiz sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$\chi^2(1, N = 661) = 6.17, p = .013$]; kadınların %62,1'i, erkeklerin ise %51'i hayaletlemeye maruz kalmıştır. Bu durum, kadınların romantik ilişkilerde hayaletlemeye maruz kalma olasılığının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$\chi^2(2, N = 661) = 5.21, p = .074$]. Fark gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, 26–33 yaş grubunda daha yüksek oranlar görülmektedir. Eğitim düzeyi ile ilgili ki-kare analizi sonucunda anlamlı farklılık görülmüştür [$\chi^2(2, N = 661) = 10.90, p = .004$]. Lisansüstü mezunların %66,3'ü, ön lisans-lisans mezunların %56,6'sı ve lise ve öncesi mezunların %40'ı hayaletlemeye maruz kalmıştır. Bu bulgu, eğitim durumu yükseldikçe hayaletlemeye maruz kalma olasılığının arttığını göstermektedir. İlişki durumu açısından bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır [$\chi^2(2, N = 661) = 9.71, p = .008$]. Verilen bulgulara göre ilişkisi olmayan katılımcıların %65,7'si, ilişkisi olanların %54,5'i ve evli katılımcıların %59,5'i hayaletlemeye maruz kalmıştır. İlişki sayısı değişkeni açısından anlamlı farklılıklar gözlenmiştir [$\chi^2(5, N = 661) = 20.46, p = .001$]; özellikle 5 ve üzeri ilişkiye sahip katılımcıların %76,9'u hayaletlemeye maruz kalmıştır. Bu bulgu, ilişki sayısı arttıkça hayaletlemeye maruz kalma oranının da arttığını göstermektedir. Öte yandan, yaşamın geçtiği yer değişkenine göre hayaletlemeye maruz kalma açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$\chi^2(3, N = 661) = 2.40, p = .494$].

4.2.3. Oyalama

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Oyalama davranışının cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı ve yaşamın geçtiği yer değişkenlerine göre dağılımına ilişkin bulgular *Tablo 11*'de sunulmuştur.

Tablo 11

Örneklem grubunun oyalama davranışlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları

Demografik Değişken		Oyalama				χ^2	*df*	*p*
		Evet (n=393)		Hayır (n=268)				
		n	%	n	%			
Cinsiyet	Kadın	187	37,1	317	62,9	,681	1	.409
	Erkek	64	40,8	93	59,2			
Tablo 11'in devamı								
Yaş	19–25	147	40,7	214	59,3	2,606	2	.272
	26–33	72	35,1	133	64,9			
	34–40	32	36,1	63	58,9			
Eğitim Düzeyi	Lise ve öncesi	11	36,7	19	63,3	,115	2	.944
	Ön lisans-lisans	149	38,5	238	61,5			
	Lisansüstü	91	37,3	153	62,7			
İlişki Durumu	İlişkisi yok	114	36,5	198	63,5	2,688	2	.261
	İlişkisi var	97	42	134	58			
	Evli	40	33,9	78	66,1			
İlişkisi Sayısı	0	9	23,1	30	76,9	23,811	5	.000
	1	61	30	142	70			
	2	67	36,8	115	63,2			
	3	57	42,5	77	57,5			
	4	27	52,9	24	47,1			
	5+	22	42,3	30	57,7			
Yaşanan Yer	Kasaba	13	48,1	14	51,9	2,309	3	.511
	İlçe	59	39,1	92	60,9			
	İl	47	33,8	92	66,2			
	Büyükşehir	132	38,4	212	61,6			

Tablo 11'de verilen bulgular incelendiğinde, cinsiyet [$\chi^2(1, N = 661) = 0.68, p = .409$], yaş [$\chi^2(2, N = 661) = 2.61, p = .272$], eğitim düzeyi [$\chi^2(2, N = 661) = 0.12, p = .944$], ilişki durumu [$\chi^2(2, N = 661) = 2.69, p = .261$] ve yaşamın geçtiği yer [$\chi^2(3, N = 661)$

= 2.31, p = .511] değişkenleri açısından oyalama davranışında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın, ilişki sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık elde edilmiştir [$\chi^2(5, N = 661) = 23.81$, $p < .001$]. Özellikle 4 ve üzeri ilişkiye sahip katılımcılarda oyalama davranışının daha yüksek oranda görüldüğü belirlenmiştir; örneğin 4 ilişkiye sahip katılımcıların %52,9'u oyalama davranışında bulunmuştur.

4.2.4. Oyalamaya Maruz Kalma

Katılımcılardan elde edilen ölçümlerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Oyalamaya maruz kalmanın cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı ve yaşamın geçtiği yer değişkenlerine göre dağılımına ilişkin bulgular *Tablo 12'*de sunulmuştur.

Tablo 12

Örneklem grubunun oyalamaya maruz kalma durumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı ve ki-kare analizi sonuçları

Demografik Değişken		**Oyalamaya Maruz Kalma**				**χ^2**	***df***	***p***
		Evet (n=393)		**Hayır (n=268)**				
		n	**%**	**n**	**%**			
Cinsiyet	Kadın	333	66,1	171	33,9	1,622	1	.203
	Erkek	95	60,5	62	39,5			
Yaş	19–25	224	62	137	38	5,481	2	.065
	26–33	146	71,3	59	28,8			
	34–40	58	61,5	37	33,5			
Eğitim Düzeyi	Lise ve öncesi	14	46,7	16	53,3	6,828	2	.033
	Ön lisans-lisans	245	63,3	142	36,7			
	Lisansüstü	169	69,3	75	30,7			
İlişki Durumu	İlişkisi yok	220	70,5	92	29,5	15,794	2	.000
	İlişkisi var	149	64,5	82	35,5			
	Evli	59	50	59	50			

Tablo 12'nin devamı

İlişkisi Sayısı	0	21	53,8	18	46,2	23,215	5	.000
	1	108	53,2	95	46,8			
	2	126	69,2	56	30,8			
	3	95	70,9	39	29,1			
	4	38	74,5	13	25,5			
	5+	40	76,9	12	23,1			
Yaşanan Yer	Kasaba	16	59,3	11	40,7	2,106	3	.511
	İlçe	96	63,6	55	36,4			
	İl	85	61,6	54	38,8			
	Büyükşehir	231	67,2	113	32,8			

*Tablo 12'*de verilen analizler sonucunda, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2(1, N = 661) = 1.62, p = .203$); kadınların %66,1'i, erkeklerin %60,5'i oyalamaya maruz kalmıştır. Öte yandan yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($\chi^2(2, N = 661) = 5.48, p = .065$), ancak 26–33 yaş grubunda oyalamaya maruz kalma oranı %71,3 ile diğer yaş gruplarına göre biraz daha yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyine göre ise anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($\chi^2(2, N = 661) = 6.83, p = .033$); lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların %69,3'ü, ön lisans-lisans grubunun %63,3'ü ve lise ve öncesi eğitim düzeyine sahiplerin %46,7'si oyalamaya maruz kalmıştır. İlişki durumu değişkeni açısından da anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2(2, N = 661) = 15.79, p < .001$); ilişkisi olmayan katılımcıların %70,5'i, ilişkisi olanların %64,5'i ve evli katılımcıların %50'si oyalamaya maruz kalmıştır. İlişki sayısı değişkeninde anlamlı fark saptanmıştır ($\chi^2(5, N = 661) = 23.22, p < .001$); özellikle 4 ve 5+ ilişkisi olan katılımcılarda oyalamaya maruz kalma oranları sırasıyla %74,5 ve %76,9 ile diğer gruplardan daha yüksektir. Yaşamın geçtiği yer açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2(3, N = 661) = 2.11, p = .511$); kasaba, ilçe, il ve büyükşehirde yaşayan katılımcılar arasında oranlar yaklaşık olarak benzer olup, büyükşehirde %67,2 ile biraz daha yüksektir.

4.2. Evliliğe İlişkin Tutumlar, Romantik İlişki Eğilimleri Alt Boyutları ve Hayaletleme-Oyalama Davranışları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu bölümde katılımcıların hayaletleme-oyalama davranışları, İETÖ ve ÇBİÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla hesaplanan Pearson Korelasyon Katsayılarına ve bağımsız örneklem t-testlerine yer verilmiştir. Psikometrik ölçümlerden İETÖ ile ÇBİÖ alt boyut puanları arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları *Tablo 13*, İETÖ ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkiye dair bağımsız örneklem t-test analizi *Tablo 14* ve ÇBİÖ ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkiye dair bağımsız örneklem t-test analizi *Tablo 15'*te sunulmuştur.

Tablo 13

İETÖ ile ÇBİÖ alt boyut puanları arasındaki Pearson's korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	**İETÖ**	**İYDO**	**İD**	**İK/K**	**İİA**	**İKG**	**DİK**	**İG**	**İİK**
İETÖ	—								
İYDO	.334**	—							
İD	.226**	-.07	—						
İK/K	-.065	.212**	-.607**	—					
İİA	.166**	.355**	-.271**	.533**	—				
İKG	.283**	.288**	.472**	-.392**	-.11**	—			
DİK	.086*	.284**	-.272**	.369**	.299**	.019	—		
İG	.289**	-.042	.353**	-.436**	-.248**	.396**	-.098*	—	
İİK	.16**	.151**	.269**	-.047	.093*	.303**	.076	.298**	—

Not. * *p<.05,* ** *p<.01,* İETÖ: İnönü Evlilik Tutumu Ölçeği, İYDO: İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma, İD: İlişki Doyumu, İK/K: İlişki Korkusu/Kaygısı, İİA: İlişki İzlenimi Ayarlama, İKG: İlişkide Kendine Güven, DİK: Dışsal İlişki Kontrolü, İG: İlişki Girişkenliği, İİK: İçsel İlişki Kontrolü

Tablo 13'te evliliğe ilişkin tutum ile ÇBİÖ alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre, evliliğe ilişkin tutum ile ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ($r = .334, p < .001$), ilişki

doyumu (r = .226, p < .001), ilişki izlenimi ayarlama (r = .166, p < .001), ilişkide kendine güven (r = .283, p < .001), dışsal ilişki kontrolü (r = .086, p = .027) ve içsel ilişki kontrolü (r = .160, p < .001) arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular, bireylerin evliliğe yönelik daha olumlu tutumlara sahip olmalarının, romantik ilişkilerde daha yüksek doyum, odaklanma, ilişkide kendine güven, ilişki izlenimini ayarlama, dışsal ve içsel ilişki kontrolü ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, evliliğe ilişkin tutum ile ilişki korkusu/kaygısı (r = –.065, p = .093) ve ilişki girişkenliği (r = .041, p = .289) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 14

İETÖ ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkinin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları

Değişken	**Grup (Evet/Hayır)**	**n**	**Ort.**	**SS**	***t***	***df***	***p***
Hayaletleme	Evet	300	71,83	15,05	-1.75	659	.081
	Hayır	361	73,94	15,67			
Hayaletlemeye Maruz Kalma	Evet	393	73,31	14,98	0.65	659	.510
	Hayır	268	72,50	16,04			
Oyalama	Evet	251	70,99	15,21	-2.61	659	.009
	Hayır	410	74,20	15,43			
Oyalamaya Maruz Kalma	Evet	428	72,43	15,34	-1.25	659	.211
	Hayır	233	74,00	15,53			

Tablo 14'te verilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, bireylerin hayaletleme, hayaletlemeye maruz kalma, oyalama ve oyalamaya maruz kalma durumlarına göre evliliğe ilişkin tutum düzeyleri arasında bazı gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Katılımcıların oyalama davranışına göre evliliğe ilişkin tutum puanları anlamlı biçimde farklılık göstermiştir (t (659) = -2.61, p = .009). Oyalama davranışında bulunan bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanları (Ort. = 70,99, SS = 15,21), oyalama davranışında bulunmayan bireylere (Ort. = 74,20, SS = 15,43) kıyasla daha düşüktür. Diğer taraftan, hayaletleme (p = .081), hayaletlemeye maruz kalma (p = .510) ve oyalamaya maruz kalma

(p = .211) durumlarına göre evliliğe ilişkin tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 15

ÇBİÖ alt boyutları ile hayaletleme-oyalama davranışları arasındaki ilişkinin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları

ÇBİÖ	**Hayaletleme**				***t***	***df***	***p***
	Evet (n=300)		**Hayır (n=361)**				
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İYDO	38,25	9,20	38,27	10,04	-.028	659	.978
İD	29,58	8,84	29,92	8,70	-.494	659	.621
İK/K	26,78	7,51	25,16	7,82	2.69	659	.007
İİA	12,69	5,25	11,78	5,07	2.25	659	.025
İKG	19,12	3,69	19,37	3,72	-.864	659	.388
İİK	13,02	2,84	12,90	2,70	.515	659	.606
İG	14,95	3,58	15,28	3,41	-1.19	659	.233
DİK	12,16	4,08	11,55	4,03	1.94	659	.053
	Hayaletlemeye Maruz Kalma				***t***	***df***	***p***
	Evet (n=393)		**Hayır (n=268)**				
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İYDO	39,30	9,32	36,73	9,95	3.38	659	.001
İD	28,22	8,96	32,03	7,96	-5.73	614.97	.000
İK/K	26,78	7,53	24,6	7,81	3.60	659	.000
İİA	12,72	5,08	11,44	5,20	3.14	659	.002
İKG	19,06	3,73	19,55	3,67	-1.67	659	.095
İİK	12,82	2,78	13,15	2,72	-1.51	659	.129
İG	15,01	3,46	15,31	3,53	-1.10	659	.268
DİK	12,25	3,83	11,20	4,31	3.23	527.59	.001
	Oyalama				***t***	***df***	***p***
	Evet (n=251)		**Hayır (n=410)**				
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İYDO	38,52	9,52	38,10	9,75	.535	659	.593
İD	30,02	8,24	29,61	9,08	.592	567.91	.554
İK/K	26,41	7,67	25,58	7,74	1.35	659	.177
İİA	12,21	4,93	12,19	5,31	.054	659	.957
İKG	19,17	3,55	19,30	3,81	-.438	659	.661
İİK	13,44	2,81	12,66	2,69	3.57	659	.000
İG	15,28	3,35	15,04	3,57	.866	554.21	.387
DİK	12,0	4,12	11,72	4,03	.838	659	.402

Tablo 15'in devamı

	Oyalamaya Maruz Kalma				*t*	*df*	*p*
	Evet (n=428)		Hayır (n=233)				
	Ort.	**SS**	**Ort.**	**SS**			
İYDO	39,28	9,52	36,38	9,65	3.72	659	.000
İD	28,17	8,96	32,69	7,57	-6.85	547.62	.000
İK/K	26,82	7,64	24,20	7,58	4.22	659	.000
İİA	12,50	5,13	11,63	5,19	2.06	659	.039
İKG	19,17	3,73	19,42	3,66	-.819	659	.413
İİK	12,82	2,75	13,20	2,76	-1.66	659	.096
İG	15,01	3,57	15,36	3,33	-1.22	659	.220
DİK	12,44	4,02	10,70	3,90	5.34	659	.000

Not. İYDO: İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma, İD: İlişki Doyumu, İK/K: İlişki Korkusu/Kaygısı, İİA: İlişki İzlenimi Ayarlama, İKG: İlişkide Kendine Güven, DİK: Dışsal İlişki Kontrolü, İG: İlişki Girişkenliği, İİK: İçsel İlişki Kontrolü

Katılımcıların Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) alt boyut puanlarının; hayaletleme yapma, hayaletlemeye maruz kalma, oyalama yapma ve oyalamaya maruz kalma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği, bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. *Tablo 15'*te gösterilen bulgular aşağıda açıklanmaktadır. ÇBİÖ alt boyutlarının hayaletleme durumuna göre farklılaşmasına ilişkin veriler incelendiğinde katılımcıların hayaletleme yapıp yapmadığına göre ÇBİÖ alt boyutlarından yalnızca İlişki Korkusu/Kaygısı (İK/K) ($t(659) = 2.69$, $p = .007$) ve İlişki İzlenimi Ayarlama (İİA) ($t(659) = 2.25$, $p = .025$) puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuç, hayaletleme yapan bireylerin bu iki boyutta daha yüksek puan aldığını göstermektedir. Diğer boyutlarda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p > .05$). ÇBİÖ alt boyutlarının hayaletlemeye maruz kalma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin veriler incelendiğinde ise hayaletlemeye maruz kalan bireylerin, maruz kalmayanlara kıyasla İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma (İYDO) ($t(659) = 3.38$, $p = .001$), İlişki Doyumu (İD) ($t(614.97) = -5.73$, $p < .001$), İlişki Korkusu/Kaygısı (İK/K) ($t(659) = 3.60$, $p < .001$), İlişki İzlenimini Ayarlama (İİA) ($t(659) = 3.14$, $p = .002$) ve Dışsal İlişki Kontrolü (DİK) ($t(527.59) = 3.23$, $p = .001$) alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçlar, hayaletlemeye maruz kalan bireylerin daha yüksek ilişki odaklanması ve kaygı düzeyine sahip olduklarını, aynı zamanda daha düşük ilişki doyumu yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

ÇBİÖ alt boyutlarının oyalama yapma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin veriler incelendiğinde oyalama davranışı gösteren bireyler ile göstermeyenler arasında yalnızca İçsel İlişki Kontrolü (İİK) boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($t(659) =$

3.57, $p <$ .001). Oyalama yapan bireylerin İİK puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer alt boyutlarda anlamlı fark bulunmamıştır ($p >$ .05). ÇBİÖ alt boyutlarının oyalamaya maruz kalma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin veriler incelendiğinde ise oyalamaya maruz kalan bireylerin, maruz kalmayanlara kıyasla İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma (İYDO) (t(659) = 3.72, $p <$ .001), İlişki Doyumu (İD) (t (547.62) = -6.85, $p <$ .001), İlişki Korkusu/Kaygısı (İK/K) (t (659) = 4.22, $p <$ .001), İlişki İzlenimini Ayarlama (İİA) (t (659) = 2.06, p = .039) ve Dışsal İlişki Kontrolü (DİK) (t (659) = 5.34, $p <$ .001) puanlarında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlar, oyalamaya maruz kalan bireylerin daha yüksek ilişki odaklanması ve ilişki kaygısına/korkusuna sahip olduklarını, aynı zamanda daha düşük ilişki doyumu yaşadıklarını göstermektedir.

4.3. Regresyon Analizi Bulguları

4.3.1. Demografik Değişkenler ile Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının ve ÇBİÖ Alt Boyutlarının Evliliğe İlişkin Tutumu Yordamasına İlişkin Bulgular

Evliliğe ilişkin tutum puanlarının; demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, önemli ilişki sayısı, yaşamın geçtiği yer) ile hayaletleme-oyalama davranışları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde, kategorik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, ilişki durumu, yaşamın geçtiği yer) regresyon modeline dâhil edilebilmesi için dummy kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda her bir kategorik değişken için referans grup belirlenmiş (örneğin cinsiyette erkek, ilişki durumunda ilişkisi olmayan, yaşamın geçtiği yerde köy/kasaba grubu, yaş değişkeninde ise en küçük yaş kategorisi), diğer grupların etkileri bu referans kategoriye kıyasla incelenmiştir. Böylelikle elde edilen regresyon katsayıları, ilgili kategorinin evliliğe ilişkin tutum puanında referans gruba göre yarattığı farkı göstermektedir. Elde edilen bulgulara *Tablo* 16'da yer verilmiştir. Ayrıca evliliğe ilişkin tutum puanlarının, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) alt boyutları tarafından yordanıp yordanmadığını incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara *Tablo 17'*de yer verilmiştir.

Tablo 16

Sosyo-demografik değişkenler ile hayaletleme/oyalama davranışlarının evliliğe ilişkin tutumu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Evliliğe İlişkin Tutum	**B**	**SH**	**β**	***t***	***p***
Sabit	81,294	4,617	-	17.607	.000
Cinsiyet (Kadın)	4,756	1,388	,132	3.427	.001
Yaş	-,403	,143	-,143	-2.810	.005
İlişki Durumu (İlişkisi var)	4.644	1,332	,144	3.488	.001
İlişki Durumu (Evli)	11,133	1,858	,277	5.993	.000
Önemli İlişki Sayısı	-,517	,342	-,061	-1.511	.131
Yaşamın Geçtiği Yer (İlçe)	,451	1,473	,012	.306	.760
Yaşamın Geçtiği Yer (İl)	-1,614	3,148	-,043	-.513	.608
Yaşamın Geçtiği Yer (Büyükşehir)	-2,779	2,998	-,078	-.927	.354
Hayaletleme	-1,799	1,265	-,058	-1.422	.156
Hayaletlemeye Maruz Kalma	3,150	1,321	,100	2.384	.017
Oyalama	-,362	1,350	-,011	-.268	.789
Oyalanmaya Maruz Kalma	-2,837	1,279	-,089	-2.219	.027
$R= .305$ $R^2 = .093$ $F=5.093$					

*Tablo 16'*da sunulan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($F(12, 648) = 5.093$, $p < .001$). Tüm bağımsız değişkenler birlikte, evliliğe ilişkin tutum puanlarındaki varyansın yaklaşık %9,3'ünü açıklamaktadır ($R^2 = .093$). Modelde referans grupları; erkek cinsiyet, ilişkisi olmayanlar, bekar bireyler, yaşamının çoğunu köyde geçirenler ve hayaletleme/oyalama davranışı göstermeyenler olarak alınmıştır.

Bu modele göre cinsiyet değişkeni anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Kadın katılımcıların, erkek katılımcılara kıyasla evliliğe ilişkin tutum puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($B = 4.756$, $\beta = .132$, $t = 3.427$, $p = .001$). Yaş değişkeni ise evliliğe ilişkin tutumları negatif yönde yordamaktadır ($B = -0.403$, $\beta = -0.143$, $t = -2.810$, $p = .005$). İlişki durumu açısından, hem ilişkisi olan bireylerin ($B = 4.644$, $\beta = .144$, $t = 3.488$, $p = .001$)

hem de evli bireylerin (B = 11.133, β = .277, t = 5.993, p < .001) evliliğe ilişkin tutumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Hayaletleme ve oyalama davranışlarına ilişkin değişkenlerden yalnızca hayaletlemeye maruz kalma (B = 3.150, β = .100, t = 2.384, p = .017) evlilik tutumunu pozitif yönde, oyalamaya maruz kalma (B = -2.837, β = -.089, t = -2.219, p = .027) ise evlilik tutumunu negatif yönde yordamaktadır. Diğer hayaletleme ve oyalama değişkenlerinin modelde anlamlı yordayıcı olmadığı görülmektedir. Öte yandan, önemli ilişki sayısı ve yaşamın geçtiği yerleşim birimi (ilçe, il, büyükşehir) değişkenlerinin köy referansıyla karşılaştırıldığında anlamlı bir fark yaratmamıştır (p > .05). Eğitim düzeyine ilişkin değişkenler ise çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) sorunu nedeniyle modele dahil edilmemiştir.

Tablo 17

İETÖ ve ÇBİÖ alt boyutları arasındaki çoklu regresyon analizi sonuçları

İETÖ	**B**	**SH**	**β**	***t***	***p***
Sabit	35,167	5,611	-	6.267	.000
İlişkiye odaklanma	,413	,066	,259	6.256	.000
İlişki doyumu	,384	,085	,218	4.512	.000
İlişki korkusu/kaygısı	-,130	,109	-,065	-1.197	.232
İlişki izlenimi ayarlama	,447	,130	,150	3.427	.001
İlişkide kendine güven	,470	,192	,113	2.446	.015
İçsel ilişki kontrolü	,153	,220	,028	.698	.485
İlişki girişkenliği	-,287	,185	-,065	-1.553	.121
Dışsal ilişki kontrolü	,154	,149	,041	1.031	.303
R= ,449 R^2 = .202. F=20,627					

Not. İETÖ: İnönü Evlilik Tutumu Ölçeği

Analiz sonucunda modelin anlamlı olduğu görülmüştür (F = 20.627, p < .001). Model, evliliğe ilişkin tutum puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %20.2'sini açıklamaktadır (R^2 = .202). Bu sonuç, ÇBİÖ alt boyutlarının birlikte ele alındığında evliliğe

yönelik tutumları anlamlı düzeyde yordayabildiğini göstermektedir Regresyon modelinde yer alan alt boyutlardan İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma ($B = .413$, $\beta = .259$, $p < .001$), İlişki Doyumu ($B = .384$, $\beta = .218$, $p < .001$), İlişki İzlenimi Ayarlama ($B = .447$, $\beta = .150$, $p = .001$) ve İlişkide Kendine Güven ($B = .470$, $\beta = .113$, $p = .015$) değişkenleri evliliğe ilişkin tutum puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu bulgular, romantik ilişkide doyum, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki izlenimini ayarlama ve ilişkide kendine güvenin evliliğe yönelik daha olumlu tutumlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, modelde yer alan İlişki Korkusu/Kaygısı, İçsel İlişki Kontrolü, İlişki Girişkenliği ve Dışsal İlişki Kontrolü alt boyutlarının evliliğe ilişkin tutum üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi bulunmamaktadır ($p > .05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular kuramsal ve alanyazın çerçevesinde tartışılmış; araştırmanın sonuçları özetlenmiştir. Ayrıca uygulayıcılara ve gelecekteki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

5.1.1. Evliliğe İlişkin Tutumun Demografik Değişkenlere ve Hayaletleme-Oyalama Davranışlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada, bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının çeşitli demografik değişkenler ve hayaletleme ile oyalama davranışlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bazı demografik özelliklerin ve romantik ilişkilerdeki görülen bazı davranışların evliliğe ilişkin tutumları etkileyebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma sonuçları evliliğe dair tutumların yalnızca bireysel özelliklerden değil, aynı zamanda ilişkisel deneyimlerden de etkilendiğine işaret etmektedir.

Araştırmada, cinsiyet değişkenine göre yapılan analizlerde, erkek katılımcıların evliliğe ilişkin tutum puanlarının kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, erkeklerin evliliğe karşı daha yüksek beklentilere ya da aile kurmaya dair daha olumlu görüşlere sahip olabileceğini ileri süren çalışmaları desteklemektedir. Erkekler, evliliği toplumsal statü, sorumluluk ve ekonomik güvence kaynağı olarak algılama eğilimindedirler (Sprecher ve Toro-Morn, 2002). Ayrıca ekonomik kaynaklardaki artışın evlilik kalitesini iyileştirdiğini ortaya koyan araştırmalar, erkeklerin evliliğe daha işlevsel yaklaştıklarını göstermektedir (Amato vd., 2003).

Bazı çalışmalar evlilik yaşamına ilgi duymayan bireylerde kadınların oranının erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (Ludvigh Cintulová ve Radková, 2021). Thornton ve Young-DeMarco'nun (2001) çalışması da bu bulgularla örtüşmektedir. Kadınların erkeklere göre evliliğe daha az bağlı oldukları, evlenmeden birlikte yaşamanın mümkün olduğunu düşündükleri ve çocuksuz yaşamı daha çok benimsedikleri saptanmıştır.

Öte yandan, kadınların evlilikten beklentilerinin farklı yönlerde yoğunlaştığı da görülmektedir. Duygusal doyum, adalet ve eşitlik beklentileri özellikle daha güçlüdür. Örneğin, ev işlerinde adil bir bölüşüm algısı yüksek olan kadınların evlilik kalitesi puanları daha yüksektir (Lavee ve Katz, 2002). Kadınların, eşin duygusal emeğine ve duygusal katılımına verdikleri önem, evlilik doyumunu artıran en kritik faktörlerden biridir. Yakınlık, şefkat ve anlayış gibi duygusal yatırımların sürekliliğini evlilik doyumuyla güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir (Wilcox ve Nock, 2006).

Son olarak, kültürlerarası çalışmalar evliliğe ilişkin tutumların yalnızca bireysel özelliklerle değil, toplumların modernleşme düzeyi ve cinsiyet eşitliği konusundaki değerleriyle de şekillendiğini göstermektedir (Inglehart ve Norris, 2003). Blakemore ve diğerleri (2005), evlilikle ilgili sosyal baskılara dikkat çekerek toplumun evli bireyleri daha fazla kabul ettiğini, özellikle kadınların evlenme konusunda daha yoğun bir baskıya maruz kaldığını vurgulamıştır. Bu doğrultuda erkeklerin evliliğe yönelik daha olumlu tutumları; ekonomik beklentiler, toplumsal roller ve evliliğin işlevsel kazanımlarla ilişkilendirilebilir. Kadınların ise evlilikten duygusal tatmin, adalet ve eşit katılım beklentileri, tutumlarını biçimlendiren başlıca etmenler arasında yer almaktadır.

Bu araştırmada yaş değişkeni ile evliliğe ilişkin tutum arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bulgular, genç yetişkin bireylerin yaş ilerledikçe evliliğe bakışlarında anlamlı bir değişim olmadığını ya da yaşla birlikte görece sabit seyrettiğini düşündürmektedir. Özellikle genç yetişkinlik döneminde, bireylerin evliliğe ilişkin düşüncelerinin daha çok ilişki deneyimleri, sosyal çevre ve yaşam hedefleri doğrultusunda şekillendiği belirtilmektedir (Arnett, 2007). Bu nedenle yaş, bu dönemde tek başına belirleyici bir değişken olmaktan çok, diğer sosyal ve kişisel faktörlerle etkileşim içinde anlam kazanmaktadır.

Kültürlerarası geniş örneklemlerle yürütülen araştırmalar, yaşın tek başına evliliğe ilişkin tutumların ana belirleyicisi olmadığını; kültürel normlar, eğitim düzeyi, toplumsal cinsiyet rolleri ve ekonomik koşulların daha etkili olduğunu göstermektedir. Evlilik doyumuna ilişkin çalışmalarda da yaşın etkisine dair bulgular tutarsızdır. Yaşa bağlı sonuçlara ilişkin literatürde net bir öngörü yapılamamaktadır. Örneğin bazı çalışmalarda yaş ile evlilik doyumu arasında negatif bir ilişki saptanmıştır (Lee ve Shehan, 1989). 33 ülkeyi kapsayan geniş çaplı bir çalışmada ise yaşın evlilik doyumunun yordayıcısı olarak evlilik

süresi, eğitim düzeyi ve kültürel değerlerle birlikte ele alınması gerektiği; tek başına etkisinin sınırlı olduğu belirtilmiştir (Sorokowski vd., 2017). Türkiye'de yapılan bir çalışmada da yaş değişkeninin evlilik doyumunu yordamadığı ifade edilmiştir (Güven ve Sevim, 2007). Mínguez (2010) ise İspanya'da yaptığı araştırmada, yaşın doğrudan bir etken olmaktan çok kültürel ve sosyoekonomik faktörlerin etkisi altında şekillendiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık farklı bir bulgu, yaş ilerledikçe evliliğe dair geleneksel değerlerin zayıfladığını ve evliliğin mutlulukla ilişkilendirilme oranının azaldığını göstermiştir (Ludvigh Cintulová ve Radková, 2021).

Eğitim düzeyine göre yapılan analizlerde, evliliğe ilişkin tutum puanlarının anlamlı biçimde farklılaştığı ve en yüksek puanların lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin evliliğe yönelik daha eleştirel, sorgulayıcı ya da bireyselci tutumlar geliştirebildiğini göstermektedir. Nitekim literatürde, yükseköğrenim düzeyinin bireylerin evlilik kararlarına daha temkinli yaklaşmasına ve evlilik kurumunu yeniden değerlendirmesine yol açabileceği öne sürülmektedir (Cherlin, 2004; Thornton ve Young-DeMarco, 2001). Benzer şekilde Ludvigh Cintulová ve Radková (2021) da geleneksel evlilik anlayışının eğitim düzeyi arttıkça daha az benimsendiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, modern evlilik anlayışına dahil edilen "evliliğe temkinli yaklaşma" tutumunun eğitim düzeyinden bağımsız olarak genç yetişkinler arasında yaygın olduğu dikkat çekmektedir.

Yerleşim birimi (kasaba, ilçe, il, büyükşehir) açısından elde edilen sonuçlarda ise, evliliğe ilişkin tutum puanlarının yaşanılan yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu durum, modern iletişim araçlarının yaygınlaşması ve dijital kültürün günlük yaşama entegrasyonu ile açıklanabilir. Baym (2015), dijital ortamların mekânsal engelleri ortadan kaldırarak bireylerin farklı coğrafyalardan sosyal bağlar kurmasını ve ortak değerler geliştirmesini mümkün kıldığını vurgulamaktadır. Böylece sosyal medyanın değer ve tutumları şekillendirmedeki artan etkisi, mekânsal farklılıkların bireysel yaklaşımlar üzerindeki belirleyeceğini azaltmaktadır. Ancak literatürde, kırsal ile kentsel bölgeler arasındaki evlilik ve aileye dair tutum farklılıklarının eğitim, miras yapısı gibi faktörlerle ilişkilendirildiğini gösteren bulgular da vardır. Örneğin, Türkiye ve Birleşik Krallık arasında yapılan kültürel karşılaştırmada; kırsal bölgelerde yaşayan bireylerde "pragmatik aşk stili" ve muhafazakâr değerlerin daha belirgin olduğu, kentsel alanlarda ise

bireyselliğin ve değişime açıklığın arttığı görülmüştür (Imamoğklu ve Karakitapoğklu-Aygüun, 2004).

İlişki durumu açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiş; evli bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının, ilişkisi olmayan ve flört/sevgili ilişkisine sahip bireylere kıyasla daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, evli bireylerin evlilik kurumunu daha olumlu değerlendirme eğiliminde olduklarını ve kendi deneyimlerinin tutumlarını şekillendirdiğini göstermektedir. Nitekim Sığırcı (2010), evli bireylerin evlilik inançlarının evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ve evli bireylerde uyum düzeylerinin genellikle yüksek olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde Bilgi, Yaran ve Demirtaş (2024), evli bireylerin evlilik tutum puanlarının bekar bireylere göre daha olumlu olduğunu rapor ederken; Eickmeyer (2015) de, evli bireylerin evliliğe dair daha olumlu tutumlar benimsediğini ortaya koymuştur. Ayrıca Axinn ve Barber (1997), romantik ilişki deneyimlerinin, bireylerin evlilik ve aileye ilişkin tutumlarını şekillendirebildiğini göstermiştir. Bu araştırmada da ilişkisi olan bireylerin (evli ya da flört eden) evliliğe yönelik tutumlarının, ilişkisi olmayan bireylere kıyasla daha olumlu olduğu görülmüştür.

Katılımcıların duygusal açıdan önemli ilişki sayılarının evliliğe ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Bu sonuç, evlilik tutumlarının daha çok bireylerin değer yönelimleri, dini inançları ve kültürel normlarla ilişkili olduğunu vurgulayan çalışmalarla örtüşmektedir. Nitekim Thornton ve diğerlerinin (2008) yürüttüğü araştırma, evlilik tutumlarının bireylerin ileride yaşayacakları birliktelik biçimlerini öngördüğünü, yani tutumların davranışlardan önce geldiğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Amato ve Rogers (1997), evlilik tutumlarının aile yapısı, kültürel değerler ve bireysel inançlarla yakından bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte Brown ve Booth'un (1996) çalışmasında, çok sayıda kısa süreli ilişkinin evlilik konusundaki daha temkinli tutumlarla ilişkili olabileceği öne sürülmüş olsa da bu ilişkinin istatistiksel olarak güçlü olmadığı bildirilmiştir. Dolayısıyla elde edilen bulgular, bireylerin evliliğe yönelik tutumlarının yalnızca geçmiş ilişki sayısıyla açıklanamayacağını; bunun yerine kişisel değerler, toplumsal normlar ve sosyokültürel bağlamın daha belirleyici olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, çalışmada hayaletleme ve oyalama gibi ilişki davranışlarının evliliğe ilişkin tutum üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Bulgular, oyalama davranışında

bulunan bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanlarının, bu davranışı göstermeyenlere kıyasla anlamlı şekilde daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, oyalama davranışı sergileyen bireylerin evlilik kurumuna yönelik daha kararsız, uzak veya olumsuz tutumlara sahip olabileceğine işaret etmektedir. Literatürde breadcrumbing, ilişkisel belirsizlik, duygusal bağlılıktan ve yatırımdan kaçınma ile ilişkilendirilen manipülatif bir davranış biçimi olarak ele alınmakta (Navarro vd., 2020a) ve yakın ilişkiye yönelik düşük güven ile bağlılık algısıyla örtüştüğü belirtilmektedir (Rodríguez García vd., 2020). Öte yandan, hayaletleme, hayaletlemeye maruz kalma ve oyalamaya maruz kalma değişkenlerine göre evliliğe ilişkin tutumlarda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Literatürde hayaletleme deneyiminin duygusal şok, izolasyon, aidiyet kaybı gibi psikolojik etkiler yarattığı (örneğin, üzüntü, yalnızlık, özsaygı zedelenmesi) gösterilmiş olsa da (Freedman vd., 2024), bu deneyimlerin evlilik kurumuna yönelik tutumları doğrudan şekillendirdiğine dair bir bulguya rastlanmamıştır.

Genel olarak bu bulgular, evliliğe ilişkin tutumların bireysel, demografik ve ilişkisel faktörlerden etkilendiğini; özellikle cinsiyet, eğitim düzeyi, ilişki durumu ve hayaletleme/oyalama gibi ilişki deneyimlerinin belirleyici olabildiğini göstermektedir. Bu bağlamda elde edilen veriler, günümüz genç yetişkinlerinin evlilik kurumuna bakış açılarını anlamada önemli bir zemin sunmaktadır.

5.1.2. Romantik İlişki Eğilimleri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre ve Hayaletleme Oyalama Davranışlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu bölümde, Çok Boyutlu İlişki Ölçeğinin (ÇBİÖ) alt boyutlarında yer alan romantik ilişki eğilimlerinin, çeşitli demografik özelliklere ve hayaletleme/oyalama davranışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bulgular, özellikle ilişki durumu ve hayaletleme/oyalama deneyimlerinin bazı psikolojik eğilimlerle anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, yalnızca ilişki kaygısı/korkusu boyutunda anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Kadınların, erkeklere kıyasla daha yüksek ilişki kaygısı puanına sahip olması, literatürde de sıkça rapor edilen bir bulgudur. Bu sonuç,

bağlanma kuramı temelinde yapılan önceki araştırmalarla da örtüşmektedir. Mikulincer ve Shaver (2010), kadınların genellikle daha yüksek düzeyde kaygılı bağlanma örüntülerine sahip olduğunu ve bunun duygusal yakınlık ihtiyacı ve ilişkisel reddedilme korkusuyla bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde, Del Giudice (2011) cinsiyetler arası bağlanma farklılıklarının evrimsel temelleri olabileceğini öne sürmekte; kadınların daha fazla ilişkisel güvenlik arayışı içinde olmalarının, ilişki kaygısının artmasına yol açabileceğini ifade etmektedir.

Diğer alt boyutlarda anlamlı bir cinsiyet farkı saptanmamış olması**,** romantik ilişki eğilimlerinin birçok yönünün cinsiyetler arası benzerlik gösterebileceğine işaret etmektedir. Bu bulgu, günümüzde cinsiyet rollerinin giderek esnemesiyle birlikte, özellikle genç bireyler arasında yakın ilişkilerde benzer beklentilerin ve davranış örüntülerinin geliştiğine dair literatürdeki eğilimle uyumludur (Arnett, 2023; Sprecher ve Metts, 1999). Nitekim güncel çalışmalar, duygusal ifade, bağlılık ve ilişki doyumu gibi eğilimlerde cinsiyet farklarının azaldığını ve bireysel farklılıkların -özellikle bağlanma stilleri gibi psikolojik dinamiklerin- romantik ilişki tutumları üzerinde daha belirleyici olduğunu öne sürmektedir (Feeney ve Noller, 2004).

Yaş değişkenine göre, romantik ilişki eğilimlerinde anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Literatürde, özellikle genç yetişkinlik döneminde, romantik ilişkilere yönelik tutum ve eğilimlerin nispeten stabil seyrettiğine dair bulgular mevcuttur. Örneğin, Arnett (2007) genç yetişkinlik döneminin kimlik ve ilişki gelişimi açısından kritik bir evre olduğunu ve bu dönemde bireylerin ilişkilere yönelik tutumlarının görece sabit kalabildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, Finkel ve Fitzsimons (2011), bireylerin yaşla birlikte artan özdenetim becerilerinin romantik ilişkilerdeki tutum ve davranışları şekillendirebileceğini belirtmişlerdir. Yaş ilerledikçe, bireylerin ilişkilere daha kontrollü ve bilinçli yaklaştıkları; bu durumun özellikle dışsal ilişki kontrolü boyutunda etkili olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde, Charles ve Carstensen (2007) yaşla birlikte duygusal düzenlemenin değiştiğini ve bireylerin olumlu duygulara daha fazla odaklanarak, daha anlamlı ilişkiler kurmaya eğilimli olduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgular, mevcut çalışmada yaş grupları arasında gözlenen dışsal ilişki kontrolü farkı ile diğer boyutlardaki görece stabilitenin psikolojik ve duygusal gelişim süreçleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Eğitim düzeyi ve yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer değişkenlerine göre, ÇBİÖ alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu durum, romantik ilişkilere dair psikolojik eğilimlerin yalnızca bireyin eğitim düzeyine ya da yaşadığı coğrafi ortama bağlı olarak anlamlı biçimde şekillenmediğini göstermektedir. Nitekim bazı araştırmalarda da romantik eğilimlerin daha çok erken dönem bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve bireysel ilişki deneyimlerinden etkilendiği belirtilmektedir (Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 2004). Ayrıca kırsal bölgede yaşayan kadınların evlilik doyumlarının, kentsel bölgede yaşayan kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu bilinmektedir (Kaya, 2017; Pehlivanlı ve İkizer, 2020).

İlişki durumu açısından elde edilen bulgular, ilişkisi olmayan bireylerin ilişki doyumlarının daha düşük, ilişki kaygılarının daha yüksek ve ilişkide kendine güvenlerinin daha az olduğunu göstermiştir. Bu durum, romantik ilişki deneyiminin bireylerin öznel ilişki yeterliklerini ve ilişkide kendine güven düzeylerini doğrudan etkileyebileceğini düşündürmektedir. Bu tür sonuçlar, geçmiş çalışmalarla da tutarlıdır; örneğin, Stackert ve Bursik (2003), romantik ilişki deneyimlerinin bağlanma stilleri ve özsaygı düzeyleri üzerinde etkisi olduğunu savunmuştur. Benzer biçimde Dush ve Amato (2005), evli veya birlikte yaşayan bireylerin, diğerlerine kıyasla daha yüksek öznel refah bildirdiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, romantik ilişkilerde olmanın- eşlerle, birlikte yaşayan partnerlerle veya düzenli olarak çıkan partnerlerle- insanların ruh sağlığı ve refah duygusu için faydalı olduğu düşüncesini desteklemektedir (Kurdek, 1991). Ayrıca Bandura'nın sosyal bilişsel kuramı çerçevesinde, ilişkideki başarı ve destekleyici etkileşimlerin bireylerin özyeterlik inançlarını güçlendirdiği; bu sayede ilişkide güven duygusunun artabileceği ve performans kaygısının azalabileceği öne sürülmektedir (Bandura, 1997). Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, romantik ilişki deneyimi olan bireylerin duygusal destek, problem çözme ve özdenetim becerilerini kullanarak hem doyumlarını artırdıkları hem de kaygılarını azalttıkları söylenebilir.

Duygusal açıdan önemli ilişki sayısı ile ilişki kaygısı/korkusu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunması, romantik deneyim arttıkça duygusal yakınlığa dair kaygının azaldığını göstermektedir. Artan romantik ilişki deneyiminin kaygıyı azaltması, Knee'in (1998) "ilişkiler geliştirilebilir" varsayımıyla tutarlıdır; daha fazla deneyim, bireyde ilişki yeterliklerine dair artan bir inanç oluşturarak ilişki kaygısını azaltmaktadır. Bununla birlikte, bireylerin ilişki deneyimi arttıkça ilişki doyumunun ve ilişkide kendine güvenin arttığı

görülmüştür. Bu bulgu, romantik deneyimin bireylerin ilişki yeterliklerini geliştirdiği ve ilişkilerde daha işlevsel davranış örüntüleri geliştirmelerine katkı sunduğu yönündeki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin, Collins ve Van Dulmen (2014) genç yetişkinlerde romantik deneyimin artmasının, ilişki kalitesi ve yakınlık üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde Sprecher vd. (1995), ilişki deneyiminin bireylerde romantik etkileşimlerde doyumu ve bağlılığı artırıcı bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca Erol ve Orth (2017) tarafından yapılan bir inceleme, yüksek benlik saygısına sahip bireylerin romantik ilişkilerinde daha yüksek doyum bildirdiklerini göstermektedir. Bu durum, benlik saygısının ilişki kalitesi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşündürmektedir. Luciano ve Orth (2017) tarafından yapılan bir diğer araştırma ise, romantik ilişki deneyiminin benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu ve bu etkinin ilişki kalitesiyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, uzun süreli ve kaliteli ilişkilerin bireylerin benlik saygısını artırdığı bulunmuştur.

Hayaletleme ve oyalama deneyimleri açısından, hayaletleyen bireylerin ilişki kaygısı/korkusu ve ilişki izlenimi ayarlama puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, bireylerin ilişkilerde hem daha fazla kaygı yaşadığını hem de kendilerini karşı tarafa olduğundan farklı şekilde sunma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Literatürde bu tür davranışlar, kaçıngan bağlanma eğilimleri ve belirsizliğe karşı toleranssızlıkla ilişkilendirilmiştir (LeFebvre vd., 2019; Timmermans vd., 2020). Öte yandan, hayaletlemeye maruz kalan bireylerin daha yüksek ilişki kaygısı/korkusu, daha düşük ilişki doyumu ve daha yüksek ilişkiye odaklanma düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bu durum, hayaletlemeye maruz kalmanın duygusal belirsizlik, değersizlik hissi ve ilişki bağlamında kontrol kaybı gibi olumsuz deneyimlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Koessler ve diğerlerinin (2019) çalışması, hayaletleme ile sonlanan ilişkilerin daha düşük bağlılığa sahip olduğunu ve hayaletleme mağdurlarının hayaletleyenlere göre daha fazla duygusal sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu da hayaletlemenin hem yabancılaştırıcı hem de belirsizlik yaratan etkilerle duygusal zarar verebileceğini göstermektedir. Freedman vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada, hayaletlemeye uğrayan bireylerin sıklıkla reddedilme hassasiyeti**,** benlik değerinde düşüş **ve** ilişki sonrası ruminasyon yaşadıkları bulunmuştur. Bu durum, özellikle duygusal yatırım düzeyi yüksek bireylerde, bağlanma güdüsünün boşa çıkması nedeniyle daha derin bir psikolojik etkilenime yol açabilmektedir.

Benzer şekilde, oyalamaya maruz kalan bireylerin de ilişki doyumunun düşük, ilişki kaygısı ve ilişki izlenimini ayarlama puanlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Oyalama davranışının süregiden belirsizlik ve kararsızlıkla ilişkili olduğu dikkate alındığında, bu bulguların da tutarlı olduğu söylenebilir (Navarro vd., 2020a). Ayrıca, oyalama davranışı gösteren bireylerin içsel ilişki kontrolü puanlarının daha yüksek olması, bu bireylerin ilişkide kontrolün kendilerinde olduğunu düşündüğünü gösterebilir. Timmermans ve diğerleri (2020), oyalama davranışının çoğu zaman algılanan güç avantajı, ilişkide yön belirleme arzusu ve stratejik belirsizlik yaratma gibi eğilimlerle bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Collins ve diğerleri (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, kaçıngan bağlanan bireylerin hem izlenim yönetimi (self-presentation) hem de ilişki kontrolü konularında daha yüksek skorlar aldığı ortaya konmuştur. Bu bireyler, ilişkilerde üstün olma veya kontrolü ellerinde tutma arzusunun bir uzantısı olarak davranışlarını düzenlemeye eğilimlidir. Bu bulgular, oyalayıcı bireylerin davranışlarının manipülatif veya benmerkezci stratejilerle örtüşebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, oyalama davranışlarının yalnızca dijital ilişkilerde değil, yüz yüze ilişkilerde de duygusal kontrol stratejisi olarak kullanıldığına işaret eden çalışmalar mevcuttur (Koessler vd., 2019).

Sonuç olarak, romantik ilişki eğilimleri, bireyin yalnızca demografik özelliklerinden değil, aynı zamanda ilişki deneyimlerinden ve kişisel kontrol algısından da etkilenmektedir. Özellikle hayaletleme ve oyalama gibi günümüz ilişkilerinde yaygın biçimde gözlemlenen kaçınmacı davranışların, bireylerin romantik eğilimleri üzerinde belirgin etkiler yarattığı görülmektedir. Bu bulgular, modern ilişki dinamiklerinin psikolojik açıdan çok katmanlı yapısını anlamak açısından önem taşımaktadır.

5.1.3. Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada, hayaletleme ve oyalama davranışlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre, erkeklerin hayaletlemeye maruz kalma düzeylerinin kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, literatürde erkeklerin romantik ilişkilerde daha az iletişimsel destek alma eğiliminde olduklarını ve ani ilişki kesintilerinin erkekler üzerinde daha olumsuz etkiler yaratabildiğini gösteren çalışmaları desteklemektedir (Freedman vd., 2019).

Toplumsal cinsiyet normları, erkeklerin duygusal destek arama ve duygularını paylaşma konusunda kadınlara göre daha çekingen olmasına yol açabilir (Perry ve Pauletti, 2011). Bu durum, erkeklerin ilişkide yaşanan belirsiz ayrılık stratejilerini -özellikle hayaletlemeyi- daha olumsuz algılamalarına ve dolayısıyla daha yüksek "mağduriyet" bildirmelerine neden olabilir. Ayrıca, kaçıngan bağlanma stili gösteren bireylerin duygusal çekilme davranışını hayaletleme biçiminde sergilediği, bağlanma kuramı çalışmalarında ortaya konmuştur (Collins ve Gillath, 2012). Bu çerçeve, erkek katılımcıların daha yüksek düzeyde hayaletlenme mağduriyeti bildirmesi olgusunu açıklamada yol gösterici olabilir.

Ayrıca Biolcati, Pupi ve Mancini (2021) İtalya'da yürüttüğü çalışmada, "hayaletlenmeye maruz kalma" açısından erkekler ile kadınlar arasında fark olmadığını; ancak kadınların "hayaletleme" davranışını erkeklere göre daha sık kullandığını göstermiştir. Benzer biçimde Arjantinli yetişkinlere yönelik bir çalışmada da hayaletlenmeye maruz kalma açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark gözlenmemiştir (Resett ve Logatt Grabner, 2024). Dolayısıyla bu çalışmada ortaya çıkan bulgular, mevcut nicel araştırmaların tersine bir örnek sunmakta olup, kültürel bağlam, ölçme araçları veya örneklem özellikleri bu farklılığın temelinde yer alıyor olabilir.

Ancak, diğer boyutlarda (hayaletleme yapma, oyalamaya maruz kalma ve oyalama yapma) cinsiyete dayalı anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, her iki cinsiyetin de ilişkide kaçınma davranışlarına benzer oranlarda başvurabildiğini göstermektedir. Bu bulgu, Navarro ve diğerlerinin (2020b) çalışmasında da her iki cinsiyetin hayaletleme ve oyalama deneyimlerini benzer oranlarda rapor ettiğini ortaya koymasıyla örtüşmektedir. Aynı şekilde, Biolcati ve diğerleri (2021) de cinsiyetin "kontrol/izleme" boyutundaki mağduriyeti, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde öngörmediğini göstermiştir. Bu paralellik, kaçınma temelli iletişim stratejilerinin toplumsal cinsiyetten bağımsız olarak benzer sıklıkta kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Bu araştırmanın bulguları yaş ile hayaletleme davranışı sergileme arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle yaş arttıkça bireylerin hayaletleme davranışına daha fazla başvurma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum, bireylerin yaş aldıkça ilişkilerde yüz yüze çatışmalardan kaçınma, duygusal bağ kurmaktan çekinme ya da zaman ve enerji tasarrufu amacıyla dolaylı ayrılık stratejilerine yönelme olasılıklarının arttığını düşündürmektedir (Freedman vd., 2019; Koessler vd., 2019). Bu sonuçlar, romantik

ilişkilerde doğrudan iletişimden kaçınma ve belirsizlik yaratma stratejilerinin zamanla daha yaygın hale gelebileceğini göstermektedir (LeFebvre, 2017). Literatürde, hayaletleme gibi kaçınmacı ilişki stratejilerinin bireyin bağlanma stilleriyle, önceki ilişki deneyimleriyle ve dijital iletişim pratikleriyle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Collins ve Gillath, 2012; Koessler vd., 2019). Bu bağlamda, yaşın bu stratejilerin kullanımında dolaylı bir belirleyici olabileceği; özellikle dijital teknolojilere daha yatkın ve ilişki sonlandırma sürecinde yüz yüze hesaplaşmayı tercih etmeyen bireylerde bu davranışlara daha sık rastlanabileceği söylenebilir.

Eğitim düzeyi açısından bakıldığında, eğitim düzeyi ile hayaletleme davranışı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Özellikle, lise ve öncesi eğitim düzeyine sahip bireylerin hayaletleme davranışını daha düşük oranda gerçekleştirdiği, ön lisans-lisans ve lisansüstü düzeydeki bireylerde ise hayaletleme davranışının görece daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında, lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek oranda hayaletleme sergilediği öne sürülmektedir (Akşar, 2024). Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin romantik ilişkilerdeki iletişim stratejilerini ve çatışma çözme yöntemlerini etkileyebileceğine dair önceki çalışmaları desteklemektedir. Buna karşın eğitim düzeyi ile hayaletleme davranışını sergileme arasında anlamlı bir farklılık olmadığını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Akşar, 2024; LeFebvre, 2017).

Araştırma bulgularına göre, lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin hayaletleme ve oyalama davranışlarına daha fazla maruz kaldıkları da tespit edilmiştir. Bu durum, eğitim seviyesi yükseldikçe dijital okuryazarlık becerilerinin artması ve çevrimiçi riskleri tanıma kapasitesinin yükselmesiyle açıklanabilir (Van Deursen ve Van Dijk, 2014; Livingstone ve Helsper, 2010). Dijital yeterlilikteki eksiklik, manipülatif ilişki stratejilerini tanıma ve bunlara karşı savunma geliştirme becerisini azaltarak, düşük eğitim düzeyine sahip kişilerin belirsiz iletişim örüntülerine karşı daha savunmasız kalmasına yol açmaktadır (Mascheroni ve Ólafsson, 2016). Buna karşın sınırlı çalışmalar, eğitim düzeyinin hayaletleme ve oyalama deneyimleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını bildirmektedir (Navarro vd., 2020b; Duman ve Nazari, 2024). Öte yandan, uluslararası bir kesitsel çalışmada, üniversite mezunlarının oyalama davranışına daha yüksek oranda katıldıkları gözlemlenmiştir (Khattar vd., 2023a). Bu durum, eğitim ile hayaletleme ve oyalama gibi ilişki deneyimlerine maruz

kalma arasındaki ilişkinin, ek sosyo-kültürel ve bireysel faktörlerden etkilendiğini düşündürmektedir.

İlişki durumuna göre yapılan analizlerde ise, ilişkisi olan veya evli bireylerin, bekar bireylere kıyasla hayaletlemeye ve oyalamaya daha fazla maruz kaldıkları bulunmuştur. Bu bulgu, ilişki kurmuş olan bireylerin duygusal yatırımlarının yüksekliği nedeniyle bu tür kaçınma davranışlarına karşı daha hassas hale geldiklerini düşündürmektedir. Örneğin, romantik ilişkilerde "duygusal kapanış ihtiyacı" daha fazla olduğundan, hayaletleme gibi belirsiz ayrılık stratejileri bu bireylerde daha derin duygu durum etkileri yaratabilir (Leckfor vd., 2023). Ayrıca, ayrılık stratejilerini inceleyen bir başka çok yöntemli çalışmada hayaletlenme deneyiminin, duygusal etkiler açısından doğrudan reddedilmeden daha hasar verici olduğu bulunmuş; bu da özellikle romantik ilişkilerde karşı tarafın belirsiz ayrılıklara karşı daha yoğun etkilenmesine yol açabilir (Koessler vd., 2019; Pancani vd., 2020). Biolcati ve diğerleri (2021) çalışmasında, sabit ilişkilerde hayaletleme ve dijital kontrol davranışlarının psikolojik etkilerinin daha yoğun yaşandığı belirtilmiştir. Benzer şekilde Navarro ve diğerlerinin (2020b) çalışması, her ne kadar ilişki durumu açısından maruz kalma oranlarında anlamlı fark bulmamış olsa da romantik ilişki dinamiklerinde kaçınma stratejilerinin yaygınlığını vurgulamaktadır.

Çalışmada, hayaletleme ve oyalama davranışına maruz kalma ya da bu davranışları sergileme açısından bireylerin yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yer açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu bulgu, romantik ilişki biçimlerinin giderek daha fazla dijital platformlar üzerinden şekillendiğini ve bu nedenle mekânsal farklılıkların ilişki dinamikleri üzerindeki etkisinin azaldığını göstermektedir. Nitekim dijitalleşme süreci, geleneksel olarak kırsal alanlarda daha az görülen ilişki çeşitliliğini ve sosyal etkileşim biçimlerini artık bu alanlara da taşımaktadır; sosyal medya sayesinde bireyler, sosyal mesafeden bağımsız şekilde romantik ilişkiler kurabilmekte ve sürdürmektedir (Hobbs vd., 2017; LeFebvre vd., 2019). Hayaletleme ve oyalama gibi kaçınmacı ve belirsiz ilişki deneyimleri, özellikle çevrimiçi iletişim ortamlarında daha kolay uygulanabilmektedir. Çevrimiçi platformlar üzerinden kurulan ilişkilerde fiziksel uzaklık, sosyal bağın zayıflığı ve karşılıklı sorumluluğun daha düşük hissedilmesi, ani kopuş veya belirsizlik içeren davranışları teşvik edebilmektedir (Koessler vd., 2019). Dolayısıyla, bireylerin kırsalda ya da kentte yaşamaları, bu davranışlara maruz kalmalarını ya da bu davranışları uygulamalarını belirlemede artık belirleyici bir faktör olmaktan çıkmaktadır.

Anderson ve diğerleri (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, çevrimiçi flört uygulamaları kullanan bireylerin %45'inin ilişki kurdukları kişilerin birden fazla uygulamada benzer biçimlerde ortadan kaybolduklarını ya da iletişimi belirsiz biçimde sürdürdüklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu veriler, hayaletleme ve oyalama gibi dijital ilişki pratiklerinin yerleşim yeri fark etmeksizin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Sonuç olarak, dijital medya araçlarının ve sosyal platformların yaygın kullanımı, bireylerin mekânsal konumlarından bağımsız olarak benzer ilişki biçimlerini deneyimlemelerine olanak sağlamaktadır (Sprecher vd., 2002; Valentine, 2006). Ayrıca, artık bireylerin yaşadığı yerden çok, dijital ortamlarda kurdukları sosyal ilişkiler, maruz kaldıkları çevrimiçi içerikler ve sanal topluluklar aracılığıyla evliliğe dair anlam üretme biçimleri belirleyici olmaktadır (Valentine, 2006; Baym, 2015).

Son olarak, duygusal açıdan önemli ilişki sayısı ile hayaletleme ve oyalama davranışları incelendiğinde, ilişki deneyimlerinin kaçınmacı ilişki davranışlarını etkilediği görülmektedir. Bulgular, bireylerin ilişki deneyimi arttıkça hem hayaletleme hem de oyalamaya maruz kalma olasılıklarının yükseldiğini, ayrıca daha fazla ilişki deneyimine sahip bireylerin oyalama davranışını sergileme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Öte yandan, bireylerin hayaletleme davranışı sergileme eğilimlerinin ilişki sayısı ile doğrudan arttığı söylenemez. Literatürde incelendiğinde, ilişkilerde daha deneyimli bireylerin partneriyle iletişimde daha açık ve net oldukları, ani iletişim kesintilerinden kaçındıkları ve çevrimiçi platformlar üzerinden iletişimi daha sağlıklı yönettikleri belirtilmektedir (LeFebvre vd., 2019; Fox ve Warber, 2014). Genel olarak bu bulgular, hayaletleme ve oyalama davranışlarının, bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ilişki durumu ve ilişki deneyimleri gibi çeşitli demografik faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu tür ilişkisel kaçınma davranışlarının, bireylerin romantik ilişkilerinde karşılaştıkları bağlanma sorunlarının ve iletişim biçimlerinin bir yansıması olduğu söylenebilir.

5.1.4. Evliliğe İlişkin Tutumun Romantik İlişki Eğilimlerinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada elde edilen bulgular, bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının, romantik ilişkilere dair psikolojik eğilimlerle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir. Evliliğe ilişkin daha olumlu tutumların; ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu,

ilişkide kendine güven, içsel ve dışsal ilişki kontrolü ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bazı çalışmalar, bireylerin mevcut romantik ilişkilerinde yaşadıkları tatmin ve güven duygusunun, evlilik gibi daha uzun süreli ve bağlılık gerektiren ilişki biçimlerine yönelik tutumlarını şekillendirdiğine işaret etmektedir (Amato ve Rogers, 1997; Karney ve Bradbury, 1995). Bu sonuçlar, Rusbult ve diğerlerinin (1998) yatırım modeli kapsamında da açıklanabilir. Yatırım modeli, bağlılık düzeyinin belirlenmesinde ilişki doyumu ve yapılan yatırımların kritik olduğunu belirtmektedir. İlişkiye yüksek odaklanma ve kendine güven, bireylerin ilişkiye yaptıkları duygusal yatırımı artırarak, evliliğe yönelik olumlu tutumların gelişmesini desteklemektedir. Ayrıca, modelin vurguladığı gibi, ilişki dışındaki alternatiflerin kalitesi düşük olduğunda, bağlılık ve evliliğe bakış daha olumlu olmaktadır. Ek olarak, Mikulincer ve Shaver (2010), güvenli bağlanan bireylerin ilişkilerde daha fazla yatırım yapma eğiliminde olduklarını ve evliliğe karşı daha olumlu tutumlar geliştirdiklerini belirtmiştir. Aynı şekilde, ilişkide kendine güveni yüksek olan bireylerin, ilişkisel zorluklarla başa çıkmada daha başarılı oldukları ve bu durumun evlilik gibi daha kurumsal birlikteliklere yönelik pozitif bir yaklaşımı beraberinde getirdiği söylenebilir. (Collins ve Read, 1990).

Ayrıca, Bühler ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada, ilişki doyumunun yaşam boyunca gelişimi ve değişimini incelenmiş; ilişki süresine bağlı olarak ilişki memnuniyetinin zamanla değiştiği, özellikle ilk yıllarda azaldığı, ardından yükseldiği ve uzun vadede tekrar düşüş eğilimi gösterdiği bulunmuştur. Bu değişim, iletişimde azalma, duygusal yakınlıkta gerileme, birlikte geçirilen zamanın azalması, ihtiyaçların karşılanmasında zorluklar ve gerçekleşmeyen ilişki beklentileri gibi çeşitli faktörlerle açıklanmaktadır. Uzun süreli ilişkilerde ise çiftlerin daha uyumlu ve istikrarlı bir ilişki dinamiği geliştirdiği ve bu durumun memnuniyeti artırabildiği görülmektedir.

Fincham ve Bradbury (1987) tarafından yapılan araştırmalar, romantik ilişkide doyum düzeyinin bireylerin evlilik kurumuna bakış açısını doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, ilişkiye dair kendine güven ve içsel ilişki kontrolü, bireylerin evlilikte karşılaşabilecekleri zorlukları aşmada önemli rol oynamakta ve bu nedenle evliliğe daha olumlu yaklaşmalarını sağlamaktadır (Rotter, 1966; Miller vd., 1986). Dışsal ilişki kontrolü ile evlilik tutumu arasındaki pozitif ilişki ise, bireylerin evlilik kararlarını ve

sürecini etkileyen sosyal çevre ve kültürel normların da göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, bireylerin yaşadığı toplumsal ortam ve aile yapısı, evlilik algısını şekillendiren önemli faktörler olarak literatürde desteklenmektedir (Cherlin, 2004; Thornton ve Young-DeMarco, 2001).

Bulgular ayrıca, ilişki izlenimi ayarlama eğiliminin de evliliğe ilişkin olumlu tutumlarla anlamlı biçimde bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, Leary ve Kowalski'nin (1990) izlenim yönetimi kuramıyla örtüşmektedir. Kurama göre, bireyler sosyal ilişkilerde kabul görmek ve onaylanmak için davranışlarını biçimlendirir; bu stratejik öz sunum, özellikle uzun vadeli ve kurumsal birlikteliklerde daha belirgin hale gelmektedir. Yani bireyler, evlilik gibi toplumsal olarak değer atfedilen ilişkilerde daha uygun ve olumlu bir izlenim bırakmak için aktif olarak çaba gösterirler. Benzer şekilde, Goffman (1949) da bireylerin gündelik yaşamda kendilerini bir sahnede rol üstlenir gibi sunduklarını ve toplumsal normlara uygun kimlikler sergilediklerini belirtmiştir. Bu bağlamda, romantik ilişkide kendini olumlu sunma eğilimi, evliliğe hazır olmanın veya bu kuruma değer atfetmenin bir göstergesi olabilir. Snyder ve Gangestad'in (1986) Öz İzleme Kuramı da bu sonucu desteklemektedir; zira yüksek öz izleme eğilimi gösteren bireyler sosyal bağlamlara duyarlıdır ve ilişkilerinde daha uyumlu ve beklentiye uygun davranışlar sergileyerek evlilik gibi ilişkisel hedeflere yönelik olumlu tutumlar geliştirebilirler. Çevrimiçi flört uygulamaları üzerine yapılan araştırmalar da (Zytko vd., 2014), bireylerin ilişki kurma sürecinde kendilerini stratejik şekilde sunma çabalarının, romantik bağlamda kabul görme ve uzun vadeli ilişki kurma isteğiyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bu bulgular, bu çalışmada elde edilen sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, bireylerin romantik ilişkilerde kendilerini daha stratejik bir şekilde ifade etmelerinin ve ilişkisel uyum sağlamaya yönelik çaba göstermelerinin, evliliğe dair olumlu bir algıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Leary ve Kowalski, 1990). Öte yandan, evliliğe ilişkin tutum ile ilişki kaygısı/korkusu ve ilişki girişkenliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Hazan ve Shaver (1987), kaygılı bağlanma eğilimindeki bireylerin romantik ilişkilerde daha fazla belirsizlik yaşadıklarını ancak bunun mutlaka evliliğe karşı olumsuz bir tutum geliştirmeye neden olmayabileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, ilişki girişkenliği boyutu, bireyin sosyal alanlarda ilişki kurma sıklığını ifade etse de bu tutumun evliliğe dair bilişsel değerlendirmelerle doğrudan ilişkili olmadığı düşünülebilir.

Sonuç olarak, bu bulgular bireylerin evliliğe yönelik olumlu tutumlarının; ilişkisel bağlılık, doyum, güven ve öz düzenleme gibi boyutlarla daha çok ilişkili olduğunu; buna karşın ilişki kaygısı ve ilişkisel girişkenlik gibi eğilimlerin evliliğe dair düşüncelerde belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, evliliğe dair pozitif tutumların gelişiminde romantik ilişki kalitesine ve bireysel ilişkisel yeterliliklere odaklanan müdahalelerin etkili olabileceği söylenebilir.

5.1.5. Demografik Özellikler ve Hayaletleme/Oyalama Davranışlarının Evliliğe İlişkin Tutumları Yordama Gücüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre demografik değişkenlerin bazıları evlilik tutumunu anlamlı biçimde etkilerken, bazıları etkilememiştir. Cinsiyet değişkeni açısından elde edilen bulgular, kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla evliliğe ilişkin daha olumlu tutumlar geliştirdiğini göstermektedir. Nitekim, Sonkaya ve Öcal (2024), üniversite öğrencileriyle yürüttükleri araştırmada kadın katılımcıların evlilik tutum puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde Keldal ve Atlı'nın (2020) çalışmasında da cinsiyet değişkeni evlilik tutumunu anlamlı şekilde yordamıştır, kadınların erkeklere kıyasla daha olumlu evliliğe ilişkin tutum geliştirdiği görülmüştür. Bu çalışmalar, kadınların evliliği duygusal bağlılık, sosyal güvence ve toplumsal onay bağlamında daha olumlu değerlendirdiğine işaret etmektedir. Ancak, bazı çalışmalar cinsiyet farkının ters yönde olduğunu ya da anlamlı olmadığını bildirmiştir. Örneğin, Akyazı ve diğerleri (2022), erkek katılımcıların kadınlara kıyasla daha yüksek evlilik tutumlarına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu çelişkili bulgular, farklı örneklemler, yaş grupları, kültürel bağlamlar ve ölçüm araçları nedeniyle ortaya çıkabilir. Mevcut çalışmanın sonuçları, özellikle genç yetişkin kadınların evliliğe yönelik daha pozitif bir tutum geliştirdiğini göstermesi açısından, literatürdeki belirli bir eğilimi desteklemektedir.

Bu çalışmanın sonuçları, yaşın evlilik tutumunu negatif yönde ve anlamlı olarak yordadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, bireylerin yaşları ilerledikçe evlilikle ilgili tutumlarının biraz daha olumsuz veya temkinli bir hale geldiğini göstermektedir. Bu durum, genç yetişkinlerin evlilik kurumunu daha idealize etmeleri ve romantik beklentilerinin yüksek olmasıyla açıklanabilir. Arnett'e (2007) göre ilk yetişkinlik dönemi, bireylerin kimlik gelişimi, gelecek planları ve ilişki beklentileri açısından önemli bir evredir ve bu

süreçte evliliğe yönelik umutlu ve pozitif tutumlar daha sık gözlemlenmektedir. Buna karşılık, 33–40 yaş grubundaki bireylerin evliliğe daha mesafeli yaklaşmaları, geçmiş ilişki deneyimlerinden etkilenmeleri ve kariyer ile bireysel hedeflere öncelik vermeleri gibi faktörlerle açıklanabilir (Glenn, 1998; Willoughby ve Carroll, 2010). Literatürde, yaş ilerledikçe evlilik kararlarının daha seçici ve eleştirel değerlendirildiği, bunun sonucunda evlilik tutumlarının daha temkinli veya olumsuz olabileceği belirtilmektedir (Willoughby ve Carroll, 2010). Ayrıca, özellikle yaşamın farklı dönemlerinde sosyal roller ve beklentilerin değişmesiyle, yaşam koşullarının farklılaşmasıyla; bireylerin evliliğe ve ilişkilere ilişkin algı ve tutumlarının da etkilendiği belirtilmiştir (Umberson ve Williams, 1999). Sonuç olarak, yaş değişkeninin evlilik tutumu üzerindeki etkisi, bireyin yaşam evresi, deneyimleri ve önceliklerine bağlı olarak anlam kazanmakta olup, genç yetişkinlerde daha idealize edilmiş evlilik algısı ile daha ileri yaşlarda daha gerçekçi ve temkinli tutumlar arasında bir farklılık olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, hâlihazırda romantik bir ilişkisi olan bireylerin (flört/sevgili veya evli), ilişkisi olmayan bireylere kıyasla evliliğe ilişkin daha olumlu tutumlar sergilediği görülmüştür. Nitekim romantik bir ilişkinin varlığı, bireyin duygusal yakınlık, bağlılık ve birliktelik arzusu gibi ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde evlilik kurumuna dair daha olumlu bir algının oluşmasına katkıda bulunabilir. Literatüre bakıldığında, Willoughby ve diğerleri (2012), ilişki içinde bulunan bireylerin evliliğe yönelik daha olumlu beklentiler taşıdığını belirtmiş ve romantik ilişkilerin bireylerde evlilikle ilgili olumlu senaryoları güçlendirebildiğini vurgulamıştır. Benzer şekilde, Fincham ve diğerleri (2007), romantik ilişkisi olan bireylerin, evliliği; duygusal istikrarın ve uzun vadeli bağlanmanın bir uzantısı olarak değerlendirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, romantik ilişkilerden evliliğe geçiş sürecinde, çiftlerin paylaştığı bağlılık, güven ve karşılıklı destek, evliliğin başarısı için temel yapı taşları olarak ele alınmıştır. Keldal ve Atlı'nın (2020) çalışmasında da romantik ilişki içinde olmanın evlilik tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir. Ancak, Akyazı ve diğerleri (2022) ilişki durumuna göre evlilik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Literatür incelendiğinde, ilişki deneyimi olmayan ya da geçmişte ilişkileri olumsuz sona ermiş bireylerin evliliğe dair tutumlarının daha mesafeli ya da olumsuz olabileceği yönündeki bulgular da dikkat çekicidir. Örneğin, Sprecher ve Toro-Morn (2002), romantik ilişkisi olmayan bireylerin, evlilikle ilgili daha fazla kaygı ve belirsizlik yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, araştırmanın örnekleminde ilişkisi olmayan

bireylerin evlilik kurumuna yönelik daha temkinli bir yaklaşım sergilemeleri, romantik birliktelik deneyimlerinin yokluğu ya da önceki ilişkilerde yaşanan olumsuzluklarla ilişkili olabilir. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan farklılıklar, örneklem gruplarının demografik yapılarındaki farklılıklardan, ilişkinin süresi ya da niteliğinden veya bireysel yaşantılardan kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla ilişki durumu ile evliliğe ilişkin tutumu arasındaki ilişkinin daha derinlemesine ve bağlamsal faktörlerle birlikte ele alınması gerektiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir değişim gözlenmemiştir. Bu durum, eğitim seviyesinin evlilik kurumu hakkındaki düşünceleri doğrudan etkilemediğini veya diğer demografik değişkenlerle birlikte değerlendirildiğinde etkisinin zayıfladığını göstermektedir. Literatürde, eğitim düzeyinin evliliğe ilişkin tutumlar üzerindeki etkisiyle ilgili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin evliliği daha rasyonel bir zeminde değerlendirdiğini ve evliliğe karşı daha temkinli yaklaştıklarını, dolayısıyla da bireylerin evlilik kararlarının ertelendiği bildirilmektedir (Thornton vd., 2008; Goldscheider vd., 2015). Özellikle yükseköğrenim görmüş bireylerin kariyer odaklı yaşam tercihlerinin evlilik kararlarını geciktirdiği ya da bu kuruma karşı daha sorgulayıcı bir yaklaşım geliştirdikleri belirtilmiştir (Bianchi, 2011). King (1999) çalışmasında, daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin, daha düşük eğitimli olanlara kıyasla evliliğe daha olumlu yaklaştıklarını ortaya koymuştur. Öte yandan bazı araştırmalar, lisans öncesi eğitim düzeyindeki bireylerin lisans ve lisansüstü eğitimdekilere göre daha yüksek evlilik tutumu puanlarına sahip olduğunu bildirmiştir (Akyazı vd., 2022). Bu sonuçlar, eğitim düzeyi arttıkça evlilik kavramına bakış açısı, evliliğe atfedilen anlam, beklenti ve yaşam tarzı tercihlerinin değiştiğini göstermekle birlikte evlilik tutumlarındaki farklılıkların temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların yaşamlarını geçirdikleri yerleşim yeri (kasaba, ilçe, il, büyükşehir) evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Başka bir deyişle, kırsal ya da kentsel alanda yaşamanın evliliğe yönelik tutumlar üzerinde belirleyici bir etkisi gözlemlenmemiştir. Bu sonuçlarla paralel olarak Keldal (2015) ve Kamaç (2021) tarafından yapılan araştırmalarda, yerleşim yerinin evlilik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bazı araştırmalar yerleşim yeri faktörünün evlilik tutumları üzerindeki etkisinin kültürel bağlam ve bireysel değerler düzeyinde farklılaşabileceğini

göstermektedir. Örneğin, Arnett (2007), modern toplumlarda bireysel farklılıkların geleneksel yerleşim temelli kalıplardan daha güçlü hale geldiğini ve özellikle genç yetişkinlerde yaşam tarzı tercihlerinin mekânsal konumdan ziyade kişisel değerlere dayandığını belirtmiştir. Ancak bazı çalışmalar, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin evlilik kurumuna daha geleneksel ve olumlu bir yaklaşım sergileyebileceğini öne sürmektedir. Örneğin, Arıkan (2020), kırsal kesimde yaşayan bireylerin, kentsel alanda yaşayan bireylere göre evliliğe ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduklarını tespit etmiştir.

Araştırmada, romantik ilişkilerde yaygın olarak karşılaşılan kaçınmacı ilişki stratejileri olan hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) davranışlarının, bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, özellikle bu tür kaçınmacı ilişki sonlandırma eğiliminde bulunan bireylerin evliliğe karşı daha olumsuz bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu durum, bağlanma örüntüleri ve ilişki doyumu bağlamında da değerlendirilebilir. Nitekim LeFebvre vd. (2019), hayaletleme davranışının çoğunlukla bağlanma kaygısı veya kaçınganlığı yüksek bireylerde görüldüğünü ve bu bireylerin genellikle daha düşük ilişki doyumu yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu da uzun vadeli ve bağlayıcı bir ilişki biçimi olan evliliğe yönelik daha mesafeli bir duruşla ilişkilendirilebilir. Benzer şekilde, oyalama davranışı da ilişkilerde gerçek bir bağ kurmak yerine, ilişkide varmış gibi davranarak belirsizlik yaratan ve karşısındaki partnere duygusal yatırım yaptıran ancak ilişkinin somutlaşmasını engelleyen bir iletişim biçimidir (Navarro vd., 2020b). Bu tür stratejilere başvuran bireylerin evlilik gibi uzun vadeli bir taahhüde hazır olmadıkları ya da bu taahhüde karşı olumsuz tutum geliştirdikleri düşünülebilir. Araştırmalar, hayaletleme ve oyalama davranışlarının, bağlanma kaygısı ve kaçınması ile ilişkili olduğunu ve dijital ortamda kurulan ilişkilerde daha düşük ilişki doyumu ve bağlanma eğilimiyle birlikte görüldüğünü göstermektedir (Timmermans vd., 2020). Freedman vd. (2019) ise hayaletleme davranışını benimseyen bireylerin bu stratejiyi daha kabul edilebilir bulduklarını ortaya koymuştur. Özellikle dijital çağın ilişkiler üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, genç yetişkinlerin ilişkilerde hızla duygusal yakınlık kurup yine aynı hızla bu bağı kesebilen stratejiler geliştirmesi dikkat çekicidir. Weisskirch ve Delevi'nin (2011) "sexting" davranışı üzerine yaptığı çalışma, bireylerin romantik ilişkilerde dijital yollarla yakınlık kurma eğiliminde olduğunu ve bunun bağlanma stilleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, dijital iletişim biçimlerinin romantik ilişkilerin yapısını değiştirdiğine ve bu durumun uzun vadeli

birlikteliklere, dolayısıyla evlilik kurumuna yönelik tutumları etkileyebileceğine işaret etmektedir.

5.1.6. Romantik İlişki Eğilimlerinin Evliliğe İlişkin Tutumları Yordama Gücüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumlarının, bireylerin romantik ilişki eğilimleri temelinde ne ölçüde yordanabildiğini belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi, anlamlı bir model ortaya koymuştur. Analiz sonuçlarına göre, modelin evliliğe ilişkin tutum puanlarındaki toplam varyansın %20.2'sini açıkladığı görülmektedir. Bu durum, romantik ilişki eğilimlerinin bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını belirlemede anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular, özellikle ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki izlenimini ayarlama ve ilişkide kendine güven alt boyutlarının evliliğe ilişkin tutumları yordamada anlamlı katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Öncelikle, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanmanın evliliğe ilişkin olumlu tutumları anlamlı düzeyde yordaması, bireyin romantik ilişkilere yönelik dikkat, çaba ve bağlılığının, uzun vadeli birlikteliklere yönelik daha olumlu bir bakış açısıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, yakın ilişkilerdeki yatırım ve bağlılık düzeyinin evlilik gibi uzun süreli ilişki biçimlerine yönelik pozitif beklentilerle bağlantılı olabileceğini öne süren literatürle uyumludur (Arriaga ve Agnew, 2001; Rusbult vd., 1998). Benzer şekilde, bağlanma kuramı perspektifinden bakıldığında, güvenli bağlanma stili taşıyan bireylerin evliliğe daha olumlu baktıkları ve ilişkilere daha yüksek düzeyde yatırım yaptıkları görülmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2010). Bu doğrultuda, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanan, doyum arayan ve kendine güvenen bireylerin evliliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olması beklenebilir; çünkü bu bireyler romantik ilişkilere duygusal yatırım yapmaya ve bu yatırımı uzun soluklu bir bağlılıkla sürdürmeye eğilimlidirler (Keltner ve Kring, 1998; Rusbult vd., 1998).

Benzer şekilde, ilişki doyumunun evliliğe ilişkin olumlu tutumları anlamlı biçimde yordaması, romantik ilişkilerden elde edilen tatmin düzeyinin evlilik algısıyla paralel olduğunu göstermektedir. Bireylerin mevcut veya geçmiş ilişki deneyimlerinde yaşadıkları

duygusal tatmin, evlilik kurumuna yönelik bakış açılarını şekillendirmektedir (Fletcher vd., 2000). Tatmin edici ilişkiler, evliliğin sunduğu bağlılık ve güvenlik beklentilerinin olumlu algılanmasına zemin hazırlayarak, bireylerin evliliğe karşı daha olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunur (Karney ve Bradbury, 1995). Yüksek ilişki doyumu ayrıca bireylerde evliliğe yönelik güven ve bağlılık duygularını güçlendirdiği için, evlilik kararı ve bağlılığı üzerinde de belirleyici bir rol oynayabilir (Le ve Agnew, 2003). Bu bağlamda, romantik ilişkilerde yaşanan tatminin evlilik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve bireylerin uzun vadeli taahhütlere daha istekli oldukları söylenebilir. Öte yandan, düşük ilişki doyumu ve tatmin eksikliği, evliliğe yönelik çekinceleri artırarak olumsuz tutumların oluşmasına neden olabilir (Caughlin ve Huston, 2006). Bu sonuçlar, romantik ilişki kalitesinin ve bağlanma biçimlerinin evlilik algısı üzerinde etkili olabileceğini ileri süren literatürle uyumludur (Keldal ve Atlı, 2020). Karney ve Bradbury'nin (1995) ilişki kalitesi üzerine yaptıkları çalışmada, ilişkiye verilen önem ve bağlılığın evlilik memnuniyeti ve kalıcılığıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymalarıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca, ilişki doyumunun evlilik tutumlarını olumlu etkilediği, Fincham ve Beach'in (1999) çalışmasında da vurgulanmıştır; bireylerin mevcut ilişkilerinden aldıkları tatminin, evlilik kurumuna yönelik olumlu beklentileri artırdığı belirtilmiştir. Araştırmalar, ilişki doyumu ve bağlılığın evlilik tutumları üzerinde güçlü etkileri olduğunu ortaya koymuştur (Amato ve Rogers, 1997; Karney ve Bradbury, 1995).

İlişki izlenimi ayarlama boyutunun anlamlı bir yordayıcı olarak modele katkı sağlaması ise, bireylerin hem mevcut hem de potansiyel partnerler nezdinde "ideal bir ilişki ortağı" imajı yaratma çabalarının evlilik algılarına yansıyabileceğini göstermektedir. İlişkisel izlenim yönetimi, partnerin beğenisini kazanma ve ilişkinin sürekliliğini sağlama çabalarıyla ilişkili olabilir (Leary ve Kowalski, 1990). Bu durum, Goffman'ın (1959) kendini sunma kuramında vurguladığı gibi, bireylerin sosyal kabul ve statü elde etmek için izlenim yönetimine başvurdukları ve bu yolla normatif beklentilere uygun davranışlar sergileme eğiliminde oldukları fikriyle örtüşmektedir. Ayrıca, Leary ve Baumeister'in (2000) ait olma ihtiyacı teorisi, ilişkilerde olumlu bir imaj oluşturmanın, bireylerin sosyal gruplar tarafından onaylanma ve kabul görme gereksinimini karşıladığını; bu onayın da evlilik gibi kurumsal bir bağlılığa karşı olumlu tutum geliştirmeyi desteklediğini öne sürer. Günümüz dijital ortamlarında ise Toma ve Hancock (2010), çevrimiçi flört profillerinde yapılan izlenim yönetimi stratejilerinin, kullanıcıların ilişkiye hazır ve bağlı bir partner adayı olarak

algılanmalarını sağladığını; bu algının da evlilik gibi uzun vadeli taahhütlere dair tutumları güçlendirdiğini göstermiştir. Sonuç olarak, ilişki izlenimi ayarlama, sadece ilişkinin başlangıcında karşılıklı etkileşimi şekillendirmekle kalmayıp, bireylerin evlilik kurumuna yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkileyen önemli bir motivasyon kaynağıdır. Bu bağlamda evliliğe olumlu yaklaşan bireylerin, romantik ilişkilerinde daha fazla öz düzenleme ve sosyal onay arayışı içinde olmaları doğaldır.

Ayrıca, ilişkide kendine güven boyutunun evliliğe yönelik tutumu anlamlı şekilde yordaması da dikkat çekmektedir. Bu bulgu, bireylerin romantik ilişkilerinde hissettikleri öz-yeterlik ve benlik algılarının, evlilik gibi daha yoğun bağlılık ve sorumluluk gerektiren bir kuruma yönelik de pozitif tutumlarını desteklediğini göstermektedir Bandura'nın (1997) öz-yeterlik kuramı doğrultusunda, bireyin ilişki sürecini etkili biçimde yönetebileceğine olan inancı, yalnızca mevcut ilişkideki doyumu değil, uzun vadeli birlikteliklere yönelik istekliliği de artırmaktadır. Collins ve Read (1990), güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin hem ilişkide daha yeterli hissettiklerini hem de yakın ilişkileri daha sağlıklı sürdürebildiklerini belirterek bu durumu desteklemiştir. Benzer şekilde, Hendrick ve Hendrick (2006), romantik ilişkilerdeki benlik gücünün ve karşılıklı saygının evlilik bağlılığını güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular bir araya getirildiğinde, ilişkisel öz-yeterlik ve kendine güvenin yalnızca romantik ilişki kalitesini değil, evlilik kurumuna yönelik tutumları da olumlu yönde etkilediği ve bireylerin uzun vadeli taahhütlere yönelik motivasyonlarını artırdığı söylenebilir.

Öte yandan, modelde yer alan ilişki korkusu/kaygısı, içsel ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve dışsal ilişki kontrolü alt boyutlarının evliliğe ilişkin tutum üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisinin bulunmaması, bu değişkenlerin bireylerin evliliğe ilişkin genel tutumlarından ziyade, mevcut veya geçmiş ilişkilerindeki deneyimler, bağlanma örüntüleri ve anlık duygusal düzenlemelerle daha yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Bu sonuç, özellikle ilişki kaygısının, evliliğe yönelik tutumdan çok, bireyin partneriyle kurduğu bağın güvenliği, terk edilme korkusu ve ilişki içindeki stres tepkileriyle bağlantılı olduğunu ortaya koyan bağlanma kuramı araştırmalarıyla örtüşmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2006; Mikulincer ve Shaver, 2010; Feeney ve Noller, 2004). Benzer şekilde, içsel ve dışsal ilişki kontrol odağı, bireylerin ilişkilerdeki olaylara yükledikleri nedenlere dayalıdır ve bu durum daha çok ilişki içi dinamiklere dair bir açıklama sunmakta, kurumsal yapılar olan evliliğe ilişkin tutumları doğrudan yordamakta yetersiz kalabilmektedir (Fincham vd., 2000).

İlişki girişkenliği, bireyin sosyal etkileşimde ne kadar aktif olduğu ve iletişim becerilerinin düzeyiyle yakından ilişkilidir. Ancak bu becerilerin evliliğe yönelik genel tutumları doğrudan etkilemesi, tek başına yeterli olmayabilir. Bu etkinin ortaya çıkabilmesi için ilişki süresi, partnerin tutumu veya aile beklentileri gibi bağlamsal faktörlerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim iletişimsel yeterlilik, ancak ilişkideki karşılıklı bağlılık ve destek düzeyiyle etkileşime girdiğinde evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etki yaratmaktadır (Spitzberg ve Cupach, 2002). Benzer şekilde, Huston ve Houts'un (1998) uzunlamasına araştırmasında da bireylerin sosyal girişkenlik düzeylerinin tek başına evlilik doyumunu öngörmekte yetersiz kaldığı, ancak bu becerilerin bağlamsal etkenlerle birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı hale geldiği bulunmuştur. Bu nedenle, ilişki girişkenliği gibi kişilerarası becerilerin evlilik tutumu üzerindeki etkisi daha çok dolaylı ve durumsal bir nitelik taşımakta; bu da regresyon analizinde anlamlı bir yordayıcı olarak öne çıkmamalarını açıklamaktadır.

Sonuç olarak, romantik ilişki dinamiklerinin bazı boyutları evliliğe ilişkin tutumları anlamlı şekilde yordarken, bazı boyutların etkisinin daha dolaylı veya önemsiz olduğu görülmektedir. Bu bulgular, romantik ilişki kalitesine ve bireysel ilişkisel kaynaklara sahip bireylerin, evlilik kurumuna dair daha olumlu bir perspektife sahip olabileceklerini düşündürmektedir. Aynı zamanda bu sonuçlar, evlilik tutumlarını anlamada bireylerin sadece demografik değil, psikolojik ve ilişkisel özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

5.2. Sonuç

Genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumlarını incelediğimiz bu çalışmada, demografik özellikler, romantik ilişki eğilimleri ile hayaletleme (ghosting) ve oyalama (breadcrumbing) olarak ele aldığımız kaçınmacı ilişki deneyimlerinin ele alındığı kapsamlı bir tablo ortaya çıkmıştır. Bulgulara göre, erkek katılımcıların evliliğe yönelik tutumlarının, kadınlara kıyasla daha olumlu olduğu görülmüştür; artan eğitim düzeyi eleştirel bir yaklaşım geliştirdiğinden, evlilik beklentilerinde genel bir düşüşe işaret etmektedir. Hem hâlihazırda evli olan bireylerin hem de duygusal açıdan önemli ilişkiler sayısının fazla olduğu kişilerin, diğer katılımcılara göre evliliğe dair daha olumlu bir perspektife sahip oldukları; öte yandan, sadece oyalama davranışında bulunan bireylerin evliliğe yönelik daha mesafeli veya

olumsuz bir tutum geliştirdiği anlaşılmıştır. Hayaletleme davranışı açısından, bu davranışı gerçekleştirenler ve maruz kalanlar arasında evlilik tutumu bakımından anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Romantik ilişki eğilimleri boyutunda ise bağlanma kaygısı açısından kadınların erkeklere göre daha yüksek puan alması, klasik bağlanma kuramıyla uyumlu bir sonuç sunarken (Hazan ve Shaver, 1987), diğer alt boyutlarda cinsiyetler arası benzerlikler - günümüz ilişkilerinde cinsiyet rollerindeki esnemeye işaret ederek- belirgindir. Yaş faktörü, genel eğilimleri etkilemese de dışsal ilişki kontrol algısında farklı yaş grupları arasında nüanslar yaratmakta; yaş ile artan duygusal düzenleme yeteneği, bireylerin ilişkiye dair kontrol algılarını şekillendirmektedir. Bu durum Mikulincer ve Shaver'ın (2010) bağlanma kuramı kapsamında tanımladığı duygusal düzenleme süreçleriyle örtüşebilir. Literatürle pararel olarak (Collins ve Read, 1990; Simpson, 1990; Collins ve Feeney, 2000), bu çalışmada ilişkisi olmayan katılımcıların, partneri olanlara kıyasla daha düşük ilişki doyumu, daha yüksek ilişki kaygısı ve daha az ilişkide kendine güven sergilediği; böylece ilişki deneyiminin bireylerin duygusal yeterlik algıları ve güven düzeyleri üzerinde doğrudan etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca dikkat çeken bir diğer bulgu ise, duygusal açıdan önemli ilişki sayısının artışı, katılımcıların ilişki kaygısını azaltırken dışsal kontrol algısını yükseltmiş; bu da deneyim kazanan bireylerin hem öz yeterliklerini geliştirip hem de kimi zaman ilişkilerini dışsal etkenlere bağlama eğilimlerini güçlendirdiğini göstermektedir.

Hayaletleme ve oyalama davranışlarının incelenmesi, dijital çağa özgü bu kaçınmacı stratejilerin katılımcıların duygusal dünyasında nasıl izler bıraktığını ortaya koymuştur. Literatürle uyumlu olacak biçimde, hayaletleyen bireylerin yüksek ilişki kaygısı ve izlenim yönetimi eğilimleri gösterdiği, hayaletleme maruz kalanların ise daha düşük doyum, daha yüksek ilişki kaygısı/korkusu ve ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma eğilimi taşıdığı saptanmıştır. Bu sonuçlar literatür ile parallelik göstermektedir (Powell vd., 2021; LeFebvre vd., 2019). Benzer biçimde, oyalamaya maruz kalanlar da daha düşük ilişki doyumu ve yüksek kaygı/korku ile dikkat çekerken, oyalama yapanların içsel ilişki kontrolünü güçlü hissedip ilişkide yönlendirme gücünü ellerinde tutmaya çalıştıkları anlaşılmıştır (Navarro vd., 2020a; Timmermans vd., 2020). Bu sonuçlar hem dijital platformlardaki iletişim risklerinin hem de çevrimiçi manipülatif ilişki stratejilerinin bireylerin uzun vadeli birliktelik beklentilerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Özellikle bu davranışların döngüsel doğası hem mağdur hem de fail pozisyonundaki bireylerin gelecekteki ilişki deneyimlerini

olumsuz etkileyebilecek psikolojik izler taşıdığını işaret etmektedir (Koessler vd., 2019; Navarro vd., 2020b).

Son olarak, romantik ilişki eğilimleriyle evlilik tutumları arasındaki etkileşimler değerlendirildiğinde; yüksek düzeyde ilişki doyumu, ilişkiye odaklanma, ilişkide kendine güven ve hem içsel hem dışsal ilişki kontrolünün olumlu evlilik tutumlarıyla ilişkili olduğu; buna karşın ilişki kaygısı/korkusu ve girişkenliğinin evlilik algısına ilişkin anlamlı bir yordayıcı olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ilişki izlenimini ayarlamaya eğilimli bireylerin evliliğe daha sıcak baktıkları, sosyal onay ve kabul beklentilerinin uzun vadeli birliktelik düşüncesi üzerinde üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Psikolojik danışmanlık süreçlerinde, bireylerin yalnızca mevcut ilişkisel dinamikleri değil; aynı zamanda dijital ortamda deneyimledikleri ilişki kopuş biçimleri de dikkate alınmalıdır. Özellikle hayaletleme ve oyalama gibi davranışların bireylerde yol açtığı duygusal etkiler (örneğin değersizlik hissi, reddedilme duyarlılığı ve bağlanma kaygısı), bireyin sonraki romantik ilişkilerine ve evliliğe ilişkin tutumlarına doğrudan etki edebilmektedir (LeFebvre vd., 2019; Freedman vd., 2019). Bu nedenle, danışanların ilişki öykülerinde bu tür ilişki deneyimlerine yer verilmesi ve bu deneyimlerin bireyin bağlanma biçimleriyle birlikte ele alınması önem taşımaktadır.

Araştırma bulguları, kaygılı bağlanma eğilimi gösteren bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarında daha kararsız ve olumsuz yaklaşımlar sergileyebildiklerini göstermektedir. Bu doğrultuda, genç yetişkinlerin bağlanma stillerine yönelik olarak yapılandırılmış müdahale programları geliştirilmesi ve özellikle kaygılı bağlanma örüntüsü sergileyen bireylerin sağlıklı ilişki kurma becerilerinin desteklenmesi önerilmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2006). Bununla birlikte, bireylerin sosyal onay beklentisiyle ilişkili biçimde ilişki izlenimini ayarlamaya yatkın oldukları ve bu eğilimin evliliğe ilişkin olumlu tutumlarla ilişkili olduğu bulgusu, bireylerin toplumsal normlara yönelik farkındalıklarını artırmaya yönelik terapötik

çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Psikolojik danışmanlık süreçlerinde, bireylerin kendi değerleriyle sosyal beklentiler arasındaki dengeyi sorgulamalarına olanak tanıyan müdahaleler planlanmalıdır.

Evliliğe ilişkin tutumların toplumsal cinsiyet rolleriyle anlamlı biçimde ilişkili olduğu göz önüne alındığında, bu tutumların yalnızca bireysel tercihlerle değil, kültürel normlarla da şekillendiği açıktır. Bu bağlamda hem eğitim hem de psikolojik destek hizmetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve normlara yönelik duyarlılık geliştirilmesine katkı sağlayacak içeriklerin yapılandırılması önerilmektedir. Son olarak, üniversitelerde genç yetişkinlere yönelik olarak sağlıklı dijital iletişim becerilerini, ilişkisel etik farkındalığını ve duygusal sınır koyma kapasitesini geliştirmeye yönelik seminer ve psiko-eğitim programlarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu tür programlar, yalnızca bireylerin mevcut ilişkilerini değil, gelecekte kuracakları uzun vadeli birliktelikleri de daha sağlıklı biçimde inşa etmelerine katkı sağlayacaktır.

5.3.2. Gelecekte Planlanan Araştırmalar İçin Öneriler

Bu çalışmada ele alınan romantik ilişki eğilimleri, hayaletleme/oyalama davranışları ve evlilik tutumları arasındaki ilişkiler, genç yetişkinlik döneminin ilişki kurma ve sürdürme süreçlerine dair önemli ipuçları sunmuştur. Ancak elde edilen veriler kesitsel bir araştırma tasarımı kapsamında toplanmıştır; bu nedenle, değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin net olarak anlaşılabilmesi için gelecekte yapılacak araştırmalarda boylamsal ve deneysel yöntemlerin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yöntemlerin kullanılması, ilişki dinamiklerinin zaman içindeki değişimini ve yönünün test edilmesine olanak tanıyacaktır.

Bu çalışma nicel verilerle yürütülmüş olmakla birlikte, hayaletleme ve oyalama gibi stratejilerin; bireyler üzerindeki duygusal etkileri, motivasyonel nedenleri ve ilişkisel yansımaları, nitel yöntemlerin sağlayacağı derinlikli verilerle daha kapsamlı biçimde anlaşılabilir. Derinlemesine görüşmeler, ilişki günlüğü analizleri, anlatı analizi gibi teknikler kullanılarak yapılacak nitel ya da karma yöntemli araştırmalar, bireylerin romantik ilişki deneyimlerini bağlamsal ve çok boyutlu olarak anlamaya katkı sunacaktır. Ayrıca, hayaletleme ve oyalama davranışlarının etkilerinin daha bütüncül şekilde anlaşılabilmesi için, bu davranışlara maruz kalan bireylerle bu davranışları uygulayan bireylerin ayrı ayrı

değerlendirilmesi önerilmektedir. Böylelikle, bireylerin yaşadığı psikolojik etkileri, ilişkisel beklentileri, bireysel farkındalık düzeyleri gibi çeşitli değişkenler üzerindeki etkisini daha detaylı analiz etmeyi mümkün kılacaktır. Bu bağlamda, hayaletleme ve oyalama davranışlarının yalnızca ilişkisel bağlamda değil, aynı zamanda kişilik özellikleri, bağlanma biçimleri**,** duygu düzenleme becerileri, psikolojik iyi oluş, erken dönem uyum bozucu şemalar, empati düzeyi gibi bireysel psikolojik değişkenlerle olan ilişkisi de araştırmalara dâhil edilebilir.

İlerleyen araştırmalarda, evliliğe yönelik tutumları etkileyen ilişki eğilimlerinin; ilişki süresi, aile yapısı, bağlanma stilleri, benlik saygısı, çatışma çözme stilleri, romantik ilişki bağımlılığı, toplumsal cinsiyet rol tutumları gibi farklı bireysel ve ilişkisel değişkenlerle birlikte ele alınması önerilmektedir. Böylelikle, evlilik kararlarının ardındaki psikososyal belirleyicilerin daha kapsamlı biçimde anlaşılması sağlanabilir. Ayrıca bu kapsamda gerçekleştirilecek çalışmalar, romantik ilişki eğilimleri ile evlilik tutumlarının gelişim süreçlerini ve daha etkin biçimde açıklayan modellerin geliştirilmesine ve alanla ilgili kuramsal bilgi birikiminin derinleşmesine olanak sağlayacaktır.

Son olarak, günümüzde ilişkilerin büyük ölçüde dijital ortamlar aracılığıyla kurulduğu, sürdürüldüğü ve sonlandırıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, kullanılan dijital platformların türü de araştırma kapsamına dahil edilmelidir. Sosyal medya (Instagram, X), anlık mesajlaşma uygulamaları (WhatsApp, Telegram) ya da flört uygulamaları (Tinder, Bumble) gibi farklı dijital mecraların ilişki dinamikleri üzerindeki etkisi araştırılarak, dijital davranışların bağlamsal doğası daha iyi anlaşılabilir. Bu doğrultuda sosyal medyada geçirilen süre, sosyal medya kullanım motivasyonları, partnerlerin tanışma biçimleri (yüz yüze, sosyal medya, flört uygulamaları vb.), ilişki sürecinde kullanılan iletişim biçimleri (yüz yüze, anlık mesajlaşma, görüntülü konuşma vb.) gibi değişkenler incelenerek, dijital çağın ilişki dinamiklerine etkisi kapsamlı biçimde değerlendirilebilir. Böylelikle, bireylerin dijital platformlardaki etkileşimlerinin hayaletleme/oyalama davranışları, romantik ilişkilerdeki eğilimleri ve evliliğe yönelik tutumlar üzerindeki etkileri daha kapsamlı bir şekilde ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

Aassve, A., Sironi, M., and Bassi, V. (2013). Explaining attitudes towards demographic behaviour. *European sociological review, 29*(2), 316-333.

Acitelli, L. K., Kenny, D. A., and Weiner, D. (2001). The importance of similarity and understanding of partners' marital ideals to relationship satisfaction. *Personal relationships, 8*(2), 167-185.

Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., and Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(4), 939– 954.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., and Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation.* Lawrence Erlbaum.

Ainsworth, M.D.S. (1979). Infant mother attachment. *American Psychological Association. 34*(10), 932-937.

Ainsworth, M.D.S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychological Association. 44*(4), 709-716.

Akbaş, M., Sürücü, Ş. G., Köroğlu, C. O., ve Öztürk, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını etkileyen faktörler. *Cukurova Medical Journal, 44*(1), 93-100.

Akşar, C. (2024). *Aniden Yok Sayma (Ghosting) Yapan Genç Yetişkin Bireylerde Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma ve Kişilerarası Problemler.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Akyazı, K.G., Çıtak, Ş. ve Tosun, C. (2022). Evlilik tutumunun bir yordayıcısı olarak evlilik rol beklentileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12*(2), 931-948.

Amato, P. R. (2007). Transformative processes in marriage: Some thoughts from a sociologist. *Journal of Marriage and Family, 69*(2), 305-309. doi: 10.1111/j.1741-3737.2007.00365.x

Amato, P. R., Johnson, D. R., Booth, A., and Rogers, S. J. (2003). Continuity and change in marital quality between 1980 and 2000. *Journal of marriage and family, 65*(1), 1-22.

Amato, P. R., and DeBoer, D. D. (2001). The transmission of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage?. *Journal of marriage and family, 63*(4), 1038-1051.

Amato, P. R., and Rogers, S. J. (1997). A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 612-624.

Amato, P. R., and Rogers, S. J. (1999). Do attitudes toward divorce affect marital quality?. *Journal of family issues, 20*(1), 69-86.

Anderson, M., Vogels, E. A., and Turner, E. (2020). *The virtues and downsides of online dating.*

Arıkan, G. (2020). *Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında toplumsal cinsiyetin ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

Arnett, J. J. (2007). Emerging Adulthood, A 21st Century Theory: A Rejoinder To Hendry and Kloep. *Child Development Perspectives, 1*(2), 80-82.

Arnett, J. J. (2023). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford University Press.

Arocho, R. (2021). Changes in expectations to marry and to divorce across the transition to adulthood. *Emerging Adulthood, 9*(3), 217-228.

Arriaga, X. B., and Agnew, C. R. (2001). Being committed: Affective, cognitive, and conative components of relationship commitment. *Personality and social psychology bulletin, 27*(9), 1190-1203.

Axinn, W. G., and Barber, J. S. (1997). Living arrangements and family formation attitudes in early adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 595-611.

Aydın, A., ve Yavuzer, N. (2022). Narsisistik Kişilik Yapılanmasında Yakın İlişkiye Yönelik Eğilimlerin İncelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences, 5*(1), 1-20.

Aydın, B. (2002). *Genç Yetişkinlik İçin: Gelişim Psikolojisi*. Ed: *B.* Aydın. Ankara: Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.

Baker, C. K., and Carreño, P. K. (2016). Understanding the role of technology in adolescent dating and dating violence. *Journal of child and family studies, 25(*1), 308-320.

Baltacıoğlu, S. (2016). *Genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin, yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerinin ve ilişki inançlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.

Bartholomew, K., and Shaver, P.R. (1998). Methods of assessing adult attachment. J.A. Simpson, W.S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (25-45). New York: Guilford Press.

Baxter, L. A. (1982). Strategies for ending relationships: Two studies. *Western Journal of Communication (includes Communication Reports), 46*(3), 223-241.

Baxter, L. A. (1985). Accomplishing relationship disengagement. In S. Duck ve D. Perlman (Eds.), *Understanding personal relationships: An interdisciplinary approach* (pp. 243–265). London, England: Sage

Baym, N. K. (2015). *Personal connections in the digital age*. John Wiley ve Sons.

Bayoğlu, F. ve Atli, A. (2014). İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri. *Ege Eğitim Dergisi, 15*(2), 397-415.

BBC News. (2015). *Binge-watch: Collins' Word of the Year.* Erişim: 20 Aralık 2024, https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-34723515.

Berscheid, E. and Reis, H. T. (1998). *Attraction and close relationships*. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske ve G. Lindzey (Eds.), The handbook of social psychology (p. 193– 281). McGraw-Hill.

Bianchi, S. M. (2011). Family change and time allocation in American families. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 638*(1), 21-44.

Bilge, F., Doğan, n., Gençtanırım, D., Arıcıoğlu, A., Yalçın, İ., Baydan, Y., Tagay, Ö. ve Sarı, T. (2010). A study on multidimensional relationships. *Eurasian Journal of Educational Research*, (41), 37-53.

Bilgi, S., Yaran, M., ve Demirtaş, E. (2024). Evli ve Bekâr Bireylerin Evlilik Tutumlarının Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 8*(15), 37-49.

Biolcati, R., Pupi, V., and Mancini, G. (2021). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: Personality and gender roles in romantic relationships. *Current issues in personality psychology, 10*(3), 240.

Blagojevic, M. (1989). The attitudes of young people towards marriage: From the change of substance to the change of form. *Marriage & Family Review, 14*(1-2), 217-238.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss.* Vol. 2: Separation: anxiety and anger. Basic Books.

Bowlby, J. (1988). *A secure base parent child attachment and healthy human development.* Basic Books.

Bowlby, J., and Ainsworth, M. (1992). The Origins of Attachment Theory, *Developmental Psychology, 28,* 759-775.

Bozkurt, R. M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ile yakın ilişkilerdeki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Braaten, E. B., and Rosen, L. A. (1998). Development and validation of the Marital Attitude Scale. *Journal of Divorce and Remarriage, 29* (3/4), 83-91.

Bradbury, T. N., and Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological bulletin, 107*(1), 3.

Brown, S. L., and Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage and the Family*, 668-678.

Bühler, J. L., Krauss, S., and Orth, U. (2021). Development of relationship satisfaction across the life span: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin, 147*(10), 1012.

Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı.* Pegem Atıf İndeksi, Ankara.

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., ve Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem Akademi.

Büyükşahin, A. (2005). Çok Boyutlu İlişki Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 16*(2), 97-105.

Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi.* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyükşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. [The investigation of Investment Model in terms of some relational variables]. *Türk Psikoloji Dergisi, 22*(59), 69-86.

Campaioli, G., Testoni, I., and Zamperini, A. (2022). Double blue ticks: Reframing ghosting as ostracism through an abductive study on affordances. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 16*(5).

Campbell, W. K., and Foster, J. D. (2011). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. *In The self* (pp. 115-138). Psychology Press.

Carroll, J. S., Badger, S., Willoughby, B. J., Nelson, L. J., Madsen, S. D., and McNamara Barry, C. (2009). Ready or not? Criteria for marriage readiness among emerging adults. *Journal of adolescent research, 24*(3), 349-375.

Caughlin, J. P., and Huston, T. L. (2006). The affective structure of marriage. *The Cambridge handbook of personal relationships,* 131-155.

Caughlin, J. P., Huston, T. L., and Houts, R. M. (2000). How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety, interpersonal negativity, and marital satisfaction. *Journal of Personality and social psychology, 78*(2), 326.

Çelik, E., ve Erkilet, G. (2019). Evlilik kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 47-57.

Ceylan, F. G. (1994). *Üniversite öğrencilerinin eş seçimindeki tercih ve beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Charles, S. T., and Carstensen, L. L. (2007). Emotion Regulation and Aging. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 307–327). The Guilford Press.

Cherlin, A. J. (2004). The deinstitutionalization of American marriage. *Journal of marriage and family, 66*(4), 848-861.

Cobzeanu, A., and Măirean, C. (2025). Online Fairytales: Breadcrumbing and Ghosting Behavior Among Young Adults. *Deviant Behavior,* 1-20.

Cody, M. J. (1982). A typology of disengagement strategies and an examination of the role intimacy, reactions to inequity and relational problems play in strategy selection. *Communication Monographs, 49*(3), 148-170.

Colaianni, P. (2019). *The texts after the breakup: When bread crumbing keeps you from reaching closure.* Love and Abuse. Erişim: 19 Temmuz 2025, https://loveandabuse.com/the-texts-after-the-breakup-when-breadcrumbing-keeps-you-from-reaching-closure.

Collins, N. L., Ford, M. B., Guichard, A. C., and Allard, L. M. (2006). Working models of attachment and attribution processes in intimate relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin, 32*(2), 201-219.

Collins, N. L., and Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 1053-1073.

Collins, N. L., and Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology, 58*(4), 644.

Collins, T. J., and Gillath, O. (2012). Attachment, breakup strategies, and associated outcomes: The effects of security enhancement on the selection of breakup strategies. *Journal of Research in Personality, 46*(2), 210-222.

Collins, W. A., and Van Dulmen, M. (2014). "The course of true love (s)...": Origins and pathways in the development of romantic relationships. *In Romance and sex in adolescence and emerging adulthood* (pp. 63-86). Psychology Press.

Coontz, S. (2005). *Marriage, a history: How love conquered marriage*. Viking.

Cüceloğlu, D. (2017). *Evlenmeden Önce.* 1. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Davila, J., Karney, B. R., and Bradbury, T. N. (1999). Attachment change processes in the early years of marriage. *Journal of Personality and Social Psychology, 76*, 783-802.

Del Giudice, M. (2011). Sex differences in romantic attachment: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin, 37*(2), 193–214. https://doi.org/10.1177/0146167210392789

Demeter, E., and Paiusan, A. M. (2018). Intimate relationship experience effects on individual an psychological tendencies within an intimate relationship: Preliminary Investigation. *Agora Psycho-Pragmatica, 12*(1), 78-91.

Dion, K. K., and Dion, K. L. (1993). Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal of Social Issues, 49*(3), 53–69. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1993.tb01168.x

Duman, N., and Nazari, S. (2024). Investigation of the relationship between university students' love-bombing and ghosting experiences and their self-efficacy levels in romantic relationships. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 14*(4), 2020-2036.

Dush, C. M. K., and Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal relationships, 22*(5), 607-627.

Eickmeyer, K. J. (2015). *Generation X and Millennials: Attitudes toward marriage ve divorce Family Profiles.* FP-15–12. Bowling Green, OH: National Center for Family ve Marriage Research.

Eken, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyum bozucu şemalar ile romantik ilişki eğilimleri arasındaki ilişki: şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Ssoyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis.* WW Norton & company.

Erkan, Z., Şık, A., ve Karataş, A. (2023). Ghosting: Bir ayrılık stratejisi olarak ortadan kaybolma. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 6*(1), 37-56. https://doi.org/10.58434/apdad.1284984b.

Erol, R. Y., and Orth, U. (2017). Self-esteem and the quality of romantic relationships. *European Psychologist.*

Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010). Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Mı?. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 4* (34), ss. 119-127.

Etcheverry, P. E., and Le, B. (2005). Thinking about commitment: Accessibility of commitment and prediction of relationship persistence, accommodation, and willingness to sacrifice. *Personal Relationships, 12*(1), 103-123.

Evans, T. M., Bira, L., Gastelum, J. B., Weiss, L. T., and Vanderford, N. L. (2018). Evidence for a mental health crisis in graduate education. *Nature biotechnology*, *36*(3), 282-284.

Feeney, J. A. (2008). Adult romantic attachment: Developments in the study of couple relationships. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications, 2*, 456-481.

Feeney, J. A., and Noller, P. (2004). Attachment and sexuality in close relationships. *The handbook of sexuality in close relationships,* 183-201.

Field, A. (2018). Discovering statistics using IBM SPSS statistics 5th ed. *UK: University of Sussex.*

Fincham, F. D., Harold, G. T., and Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction: Direction of effects and role of efficacy expectations. *Journal of family psychology, 14*(2), 267.

Fincham, F. D., Stanley, S. M., and Beach, S. R. (2007). Transformative processes in marriage: An analysis of emerging trends. *Journal of Marriage and Family, 69*(2), 275-292.

Fincham, F. D., and Beach, S. R. H. (2010). Marriage in the new millennium: A decade in review. *Journal of Marriage and Family, 72*(3), 630–649.

Fincham, F. D., and Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 797-809.

Fincham, F. D., and Cui, M. (Eds.). (2010). *Romantic relationships in emerging adulthood*. Cambridge University Press.

Finkel, E. J., and Fitzsimons, G. M. (2011). The effects of social relationships on self-regulation. *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications, 2,* 390-406.

Fox, J., and Warber, K. M. (2014). Social networking sites in romantic relationships: Attachment, uncertainty, and partner surveillance on Facebook. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 17*(1), 3-7.

Fraley, R. C., and Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology, 4*(2), 132-154.

Freedman, G., Powell, D. N., Le, B. and Williams, K. D. (2019). Ghosting and destiny: Implicit theories of relationships predict beliefs about ghosting. *Journal of Social and Personal Relationships, 36*(3), 905–924.

Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., and Williams, K. D. (2024). Emotional experiences of ghosting. *The Journal of social psychology, 164*(3), 367-386.

Furman, W. (2002). The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships. *Current Directions in Psychological Science, 11* (5), 117-180.

Furman, W., and Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 3–22). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Glenn, N. D. (1998). The course of marital success and failure in five American 10-year marriage cohorts. *Journal of Marriage and the Family*, 569-576.

Goffman, E. (1949). Presentation of self in everyday life. *American Journal of Sociology, 55*(1), 6-7.

Goldscheider, F., Bernhardt, E., and Lappegård, T. (2015). The gender revolution: A framework for understanding changing family and demographic behavior. *Population and development review, 41*(2), 207-239.

Gönül, E. (2008). *Kimlik Statülerinin 22-30 Yaşlar Arasındaki Genç Yetişkinlerin Yaşadığı Kaygı Düzeyi ile İlişkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gupta, S. (2022). Psychological Effects of Ghosting and Breadcrumbing amongst Young Adults. *International Journal of Indian Psychology, 10*(3).

Gürcan, T. (2015). *İlişkisel belirsizlik: ilişki doyumu, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve çatışma çözme tepkileri arasındaki ilişkiler,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güvenç, H. (2023*). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumları ve yaşam hedeflerinin ilişkilendirilmesi: Manisa Celal Bayar Üniversitesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Halli, M. G. (2024). *Bağlanma Stilleri, Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Ve Çatışma Çözme Stillerinin Ayrılık Stratejileri İle İlişkisi: Romantik İlişkilerde Hayaletleme Ve Oyalama Davranışları.* Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hatfield, E. (1988). Passionate and Companionate Love. *The Pscyhology of Love*, 191- 213.

Havighurst, R. J. (1972). *Developmental tasks and education* (3. baskı). New York, USA: David McKay Company.

Hazan, C. and Shaver, P. R. (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(3), 511-524.

Hazan, C., and Shaver, P.R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*(1). 1-22

Hendrick, S. S. (2016). *Yakın ilişkiler psikolojisi* (A. Dönmez, Ed.; Çev. A. Büyükşahin, N. Taluy, I. Ç. Başer, & M. Güler). Nobel Yayınları.

Hetherington, E. (2003). Intimate pathways: Changing patterns in close personal relationships across time. *Family relations, 52*(4), 318-331.

Hobbs, M., Owen, S., and Gerber, L. (2017). Liquid love? Dating apps, sex, relationships, and the digital transformation of intimacy. *Journal of sociology, 53*(2), 271-284.

Hosmer Jr, D. W., Lemeshow, S., and Sturdivant, R. X. (2013). *Applied logistic regression*. John Wiley & Sons.

Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 11*(36), 12-24.

Huston, T. L., and Levinger, G. (1978). Interpersonal attraction and relationships. *Annual review of psychology, 29, 115-156. https://doi.org/10.1146/annurev.ps.29.020178.000555*

Imamoĝklu, E. O., and Karakitapoĝklu-Aygüun*, Z. (2004).* Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, social, and general psychology monographs, 130(4), 277-306.*

İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İstanbul.

İmamoğlu, S. E. (2021). *Kişilerarası ilişkiler* (Vol. 6). Yeni İnsan Yayınevi.

Inglehart, R., and Norris, P. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world.* Cambridge University Press.

Kabasakal, B. (2025). *Aniden ortadan kaybolma davranışına ve aniden ortadan kaybolan bireylere yönelik tutumlar: Bir vignette çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.

Kağıtçıbaşı, Ç., ve Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş* (16th ed.). Evrim Yayınevi.

Kamaç, Z. (2021). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin evlilik tutumlarıyla ve beklentileriyle ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17th ed.). Nobel Yayın Dağıtım.

Karney, B. R., and Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological bulletin, 118*(1), 3.

Kaval, A., Eken, E., Gönültaş, M., Zümbül, S., Ulu, Ş. T., ve Şahin, Z. B. (2022). A Track from Attachment to Resilience During the Covid 19 Pandemic: Romantic Relationship Tendency. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 14* (Ek 1), 192-202.

Kay, C., and Courtice, E. L. (2022). An empirical, accessible definition of "ghosting" as a relationship dissolution method. *Personal Relationships, 29*(2), 386-411.

Kaya, N. (2017). *Kırsal ve kentsel alanda yaşayan evli kadınların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve ilişkilerde mutluluk düzeylerinin karşılaştırılması ve incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaygas, Y. ve Candemir, G. (2023). Romantik İlişkilerde Ghosting: Hayalet Sevgili. *Humanistic Perspective, 5*(3), 1049-1071.

Keldal, G. (2015). *Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keldal, G., and Atli, A. (2020). Predictors of Turkish University students' marital attitudes. *Current Psychology, 39*(4), 1354-1361.

Keltner, D., and Kring, A. M. (1998). Emotion, social function, and psychopathology. *Review of General Psychology, 2*(3), 320-342.

Khattar, V., Huete, N. and Navarro, R. (2023a). Attachment insecurity and breadcrumbing engagement in young adults: a cross-sectional, cross-country study in India and Spain. *BMC psychology, 11*(1), 356.

Khattar, V., Upadhyay, S. and Navarro, R. (2023b). "Young Adults' Perception of Breadcrumbing Victimization in Dating Relationships". *Societies. 13*(2), 41.

Kışlak, T. Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi , 7*(1), 50 - 57.

Kıvanç, S. (2022). *Yakın ilişkilere güncel bir bakış: çevrimiçi buluşma uygulamaları kullanım motivasyonlarının ilişki sonlandırma stilleri üzerindeki etkisi ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin rolü.* Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Klohnen, E. C., and John, O. P. (1998). Working models of attachment: A theory-based prototype approach. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 115–140). The Guilford Press.

Knee, C. R. (1998). Implicit theories of relationships: Assessment and prediction of romantic relationship initiation, coping, and longevity. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(2), 360.

Koessler, R. B., Kohut, T. and Campbell, L. (2019). When your boo becomes a ghost: The association between breakup strategy and breakup role in experiences of relationship dissolution. *Collabra: Psychology, 5*(1), 1–18.

Kurdek, L. A. (1991). The relations between reported well-being and divorce history, availability of a proximate adult, and gender. *Journal of Marriage and the Family, 53*, 71–78.

Kuss, D. J., and Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International journal of environmental research and public health, 14*(3), 311.

Lauer, S., and Yodanis, C. (2010). The deinstitutionalization of marriage revisited: A new institutional approach to marriage. *Journal of Family Theory and Review, 2*(1), 58-72. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00039.

Lavee, Y., and Katz, R. (2002). Divison of labor, perceived fairness, and marital quality: The effect of gender ideology. *Journal of marriage and family, 64*(1), 27-39.

Le, B., and Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta–analysis of the Investment Model. *Personal Relationships, 10*(1), 37-57.

Leary, M. R., and Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. *In Advances in experimental social psychology* (pp. 1–62). Academic Press.

Leary, M. R., and Kowalski, R. M. (1990). Impression management: A literature review and two-component model. *Psychological Bulletin, 107*(1), 34–47.

Lee, G. R., and Shehan, C. L. (1989). Retirement and marital satisfaction. *Journal of Gerontology, 44(*6), S226-S230.

LeFebvre, L. E. (2017). Ghosting as a relationship dissolution strategy in the technological age. In N. M. Punyanunt-Carter & J. S. Wrench (Eds.), *The impact of social media in modern romantic relationships* (pp. 219–236). Lexington Books.

LeFebvre, L. E., Allen, M., Rasner, R. D., Garstad, S., Wilms, A., and Parrish, C. (2019). Ghosting in emerging adults' romantic relationships: The digital dissolution disappearance strategy. *Imagination, Cognition and Personality, 39*(2), 125-150.

LeFebvre, L. E., Rasner, R. D., and Allen, M. (2020). "I guess I'll never know…": Non-initiators account-making after being ghosted. *Journal of Loss and Trauma, 25*(5), 395–415.

Levinger, G. (1979). A social exchange view on the dissolution of pair relationships. In R. L. Burgess ve T. L. Huston (Eds.), *Social exchange in developing relationships* (pp. 169-193).

Levinson, D. J. (1978). *The seasons of a man's life.* New York, USA: Knopf.

Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist, 41*(1), 3-13.

Liefbroer, A. C., and Fokkema, T. (2008). Recent trends in demographic attitudes and behavior: Is the second demographic transition moving to southern and eastern Europe?. In *Demographic challenges for the 21th century. A state of the art in demography* (pp. 115-141). VUBPRESS Brussels University Press.

Livingstone, S., and Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the internet: The role of online skills and internet self-efficacy. *New media ve society, 12*(2), 309-329.

Lopez, A. D., and Murray, C. C. (1998). The global burden of disease, 1990–2020. *Nature medicine, 4*(11), 1241-1243.

Luciano, E. C., and Orth, U. (2017). Transitions in romantic relationships and development of self-esteem. *Journal of personality and Social Psychology, 112*(2), 307.

Ludvigh Cintulová, L., and Radková, L. (2021). *Young adults' marital attitudes and intentions to marry.* Dublin, Ireland: ISBCRTI.

Mascheroni, G., and Ólafsson, K. (2016). The mobile Internet: Access, use, opportunities and divides among European children. *New Media ve Society, 18*(8), 1657-1679.

Matthews, T., Danese, A., Wertz, J., Odgers, C. L., Ambler, A., Moffitt, T. E. and Arseneault, L. (2016). Social isolation, loneliness and depression in young adulthood: A behavioural genetic analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 51*(3), 339-348. https://doi.org/10.1007/s00127-016-1178-7

Meier, A. and Allen, G. (2009). Romantic relationships from adolescence to young adulthood: Evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *Sociological Quarterly, 50*(2), 308-335.

Mikulincer, M. (1998). Attachment working models and the sense of trust: An exploration of interaction goals and affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 1209-1224.

Mikulincer, M. and Florian, V. (1999). The association between self-reports of attachment styles and representations of family dynamics. *Family Process, 38*, 69-83.

Mikulincer, M., and Shaver, P. R. (2010). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change.* Guilford Publications.

Miller, P. C., Lefcourt, H. M., Holmes, J. G., Ware, E. E., and Saleh, W. E. (1986). Marital locus of control and marital problem solving. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(1), 161.

Mínguez, A. M. (2010). Family and gender roles in Spain from a comparative perspective. *European Societies, 12*(1), 85-111.

Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., and Villora, B. (2020a). Ghosting and breadcrumbing: prevalence and association with online dating behavior among young adults. *Escritos de Psicología Psychological Writings, 13*(2), 46-59.

Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., and Víllora, B. (2020b). Psychological correlates of ghosting and breadcrumbing experiences: A preliminary study among adults. International *Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(3), 1116.

Özuğurlu, K. (1996). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Park, S. S. and Rosén, L. A. (2013). The marital scales: measurement of intent, attitudes, and aspects regarding marital relationships. *Journal of Divorce ve Remarriage. 54* (4), pp. 295-312.

Pehlivanlı, E., ve İkizer, G. (2020). Kırsal ya da kentsel bölgelerde evlilik: evlilik doyumu ve erken dönem uyum bozucu şemalar üzerine bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(38), 361-395.

Perry, D. G., and Pauletti, R. E. (2011). Gender and adolescent development. *Journal of research on adolescence, 21*(1), 61-74.

Postler, K. B., Helms, H. M., and Anastopoulos, A. D. (2022). Examining the linkages between marital quality and anxiety: A meta-analytic review. *Family process, 61*(4), 1456-1472.

Powell, D. N., Freedman, G., Williams, K. D., Le, B., and Green, H. (2021). A multi-study examination of attachment and implicit theories of relationships in ghosting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships, 38*(7), 2225-2248.

Regan, P. C. (2017). *The mating game: A primer on love, sex, and marriage* (3rd ed.). Los Angeles, CA: Sage.

Rhatigan, D. L., and Axsom, D. K. (2006). Using the investment model to understand battered women's commitment to abusive relationships. *Journal of Family Violence, 21*(2), 153–162.

Riggio, H. R., and Weiser, D. A. (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal relationships, 15*(1), 123-140.

Rodríguez-García, M. C., Márquez-Hernández, V. V., Granados-Gámez, G., Aguilera-Manrique, G., Martínez-Puertas, H., and Gutiérrez-Puertas, L. (2020). Development and validation of breadcrumbing in affective-sexual relationships (BREAD-ASR) questionnaire: introducing a New Online dating perpetration. *International journal of environmental research and public health, 17*(24), 9548.

Rosen, G. (2017). *Are you guilty of breadcrumbing?* Body and Soul. Erişim: 19 Temmuz 2025, https://www.bodyandsoul.com.au/relationships/dating-advice/are-you-guilty-of-breadcrumbing/news-story/f4a5803ccec33cfc51c728ced267caa.

Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psychological monographs: *General and applied, 80*(1), 1.

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology, 16*(2), 172–186. https://doi.org/10.1016/0022-1031(80)90007-4

Rusbult, C. E. (1991). Commentary on Johnson's "Commitment to personal relationships": What's interesting, and what's new? In W. H. Jones & D. W. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 3, pp. 151–169). Kingsley.

Rusbult, C. E. and Arriaga, X. B. (1999). Interdependence in personal relationships. In W. Ickes ve S. Duck (Eds.), *The social psychology of personal relationships* (pp. 79-108). Wiley.

Rusbult, C. E., Martz, J. M., and Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal relationships, 5*(4), 357-387.

Rusbult, C. E., and Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships, 10*(2), 175–204. https://doi.org/10.1177/026540759301000202

Rusbult, C. E., and Van Lange, P. A. M. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual Rewiew of Psychology*, 54, 351 – 375

Santrock, J. W. (2016). *Yaşamboyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi* (G. Yüksel, Çev.) Ankara: Nobel.

Sbarra, D. A., and Emery, R. E. (2005). The emotional sequelae of nonmarital relationship dissolution: Analysis of change and intraindividual variability over time. *Personal Relationships, 12*(2), 213-232.

Scarborough, W. J., Sin, R., and Risman, B. (2019). Attitudes and the stalled gender revolution: Egalitarianism, traditionalism, and ambivalence from 1977 through 2016. *Gender ve society, 33*(2), 173-200.

Seltzer, J. A. (2004). Families formed outside of marriage. *Journal of Marriage and Family. 62*(4), pp. 1247-1268.

Shaver, P. R., and Mikulincer, M. (2006). Attachment theory, individual psychodynamics, and relationship functioning. *The Cambridge handbook of personal relationships, 251*, 271.

Shaver, P., Hazan, C. and Bradshaw, D. (1988) Love as Attachment: The Integration of Three Behavioral Systems. In: Sternberg, R. J., and Barnes, M.L., (Eds.), *The psychology of love* (pp.68-69). Yale University Press.

Shimkowski, J. R., Punyanunt-Carter, N., Colwell, M. J. and Norman, M. S. (2017), Perceptions of Divorce, Closeness, Marital Attitudes, Romantic Beliefs, and Religiosity Among Emergent Adults From Divorced and Nondivorced Families. *Journal of Divorce ve Remarriage*. Vol:59, 222-236

Shulman, S., and Connolly, J. (2013). The challenge of romantic relationships in emerging adulthood: Reconceptualization of the field. *Emerging Adulthood, 1*(1), 27–39.

Simon, R. W., and Marcussen, K. (1999). Marital transitions, marital beliefs, and mental health. *Journal of Health and Social Behavior,* 111-125.

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 59,* 871-980.

Simpson, J. A., Rholes, W. S., Orina, M. M., and Grich, J. (2002). Working models of attachment, support giving, and support seeking in a stressful situation. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 598-608.

Sığırcı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Smith, M. H. (1968). Attitude change. *International encyclopedia of the Social Sciences,* 458-467. Crowell Collier and Mac Millan

Snell Jr, W. E., Schicke, M., and Arbeiter, T. (2002). The Multidimensional Relationship Questionnaire: Psychological dispositions associated with intimate relations. *New directions in the psychology of intimate relations: Research and theory. Cape Girardeau, MO: Snell Publications.*

Snyder, M., and Gangestad, S. (1986). On the nature of self-monitoring: matters of assessment, matters of validity. *Journal of personality and social psychology, 51*(1), 125.

Sonkaya, Z. İ., and Öcal, N. Ü. (2024). Young people's attitudes toward marriage, gender roles, and related factors: Attitudes toward marriage, gender roles. *BMC Public Health, 24*(1), 3347.

Sönmez, N. (2022). *Evlenmemiş genç bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, evlilik tutumları ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sorokowski, P., Randall, A. K., Groyecka, A., Frackowiak, T., Cantarero, K., Hilpert, P., ... and Sorokowska, A. (2017). Marital satisfaction, sex, age, marriage duration, religion, number of children, economic status, education, and collectivistic values: Data from 33 countries. *Frontiers in psychology, 8*, 1199.

Soysal Öz, F. S., Uzbaş, A., ve Aysan, F. (2016). Evlilik Tutumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24*(4), 1951-1964.

Sprecher, S., Felmlee, D., Orbuch, T. L., and Willetts, M. C. (2002). Social networks and change in personal relationships. *Stability and change in relationships*, 257-284.

Sprecher, S., Metts, S., Burleson, B., Hatfield, E., and Thompson, A. (1995). Domains of expressive interaction in intimate relationships: Associations with satisfaction and commitment. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies, 44*(2), 203–210. https://doi.org/10.2307/584810

Sprecher, S., and Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal relationships, 16*(6), 834-851.

Sprecher, S., and Toro-Morn, M. (2002). A study of men and women from different sides of earth to determine if men are from Mars and women are from Venus in their beliefs about love and romantic relationships. Sex Roles: A *Journal of Research, 46*(5-6), 131–147. https://doi.org/10.1023/A:1019780801500

Sprecher, S., Zimmerman, C., and Abraham, E. M. (2010). Choosing compassionate strategies to end a relationship: Effects of compassionate love for partner and reason for the breakup. *Social Psychology, 41*, 66–75.

Stackert, R. A., and Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and individual differences, 34*(8), 1419-1429.

Stafford, L. and Canary, D. J. (2006). Equity and interdependence as predictors of relational maintenance strategies. *Journal of Family Communication*, *6*(4), 227– 254. doi: 10.1207/s15327698jfc0604_1.

Stanley, S. M., and Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family, 54*(3), 595– 608.

Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology ve behavior, 7*(3), 321-326.

Sulymka, S. I. (2022). *What makes a ghoster?* (Doctoral dissertation, Faculty of Arts, University of Regina).

Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., ... ve İspaha, T. (2017). Evlilik ve Eş Seçme Tutumuna Kuşakların Etkisi: X ve Y Kuşaklarının Karşılaştırılması. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 28*(1), 69-92.

Sungur, M. Z. (2017). *Sen, Ben ve Aramızdaki Her Şey.* (47. Baskı). Büyükada Yayıncılık, İstanbul.

Tarhan, N. (2012*). Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Thibaut, J. W., and Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups.* John Wiley ve Sons, INC. https://doi.org/10.4324/9781315135007

Thomas, J. O., and Dubar, R. T. (2021). Disappearing in the age of hypervisibility: Definition, context, and perceived psychological consequences of social media ghosting. *Psychology of Popular Media, 10*(3), 291.

Thornton, A., Axinn, W. G., and Xie, Y. (2008). *Marriage and cohabitation*. University of Chicago Press.

Thornton, A., and Freedman, D. (1982). Changing attitudes toward marriage and single life. *Family Planning Perspectives, 14*(6), 297-303.

Thornton, A., and Young-DeMarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward Family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of Marriage and Family, 63*, 1009-1037.

Timmermans, E., Hermans, A.-M., and Opree, S. J. (2020). Gone with the wind: Exploring mobile daters' ghosting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships, 38*(2), 783–801.

Toma, C. L., and Hancock, J. T. (2010). Looks and lies: The role of physical attractiveness in online dating self-presentation and deception. *Communication research, 37*(3), 335-351.

Topaloğlu, M. K. (2012). *Evliliğin yol haritası*. Yediveren Yayınları.

Treas, J. (2002). How cohorts, education, and ideology shaped a new sexual revolution on American attitudes toward nonmarital sex, 1972–1998. *Sociological perspectives, 45*(3), 267-283.

Treas, J., Lui, J., and Gubernskaya, Z. (2014). Attitudes on marriage and new relationships: Cross-national evidence on the deinstitutionalization of marriage. *Demographic research*, 30, 1495.

Türk Medeni Kanunu (2001). Resmî Gazete (Sayı: 24607). Erişim: 26 Aralık 2025, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025*). Evlenme ve boşanma istatistikleri*, 2024 (Bülten No: 54194).

Twenge, J. M., Cooper, A. B., Joiner, T. E., Duffy, M. E. and Binau, S. G. (2019). Age, period, and cohort trends in mood disorder indicators and suicide-related outcomes in a nationally representative dataset, 2005–2017. *Journal of Abnormal Psychology, 128*(3), 185-199.

Umberson, D., and Williams, K. (1999). Family status and mental health. *In Handbook of the sociology of mental health* (pp. 225-253). Boston, MA: Springer US.

Üsküp Koca, B. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Evlilik Tutumu İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Valentine, G. (2006). Globalizing intimacy: The role of information and communication technologies in maintaining and creating relationships. *Women's Studies Quarterly, 34*(1/2), 365–393.

Van Deursen, A. J., and Van Dijk, J. A. (2014). The digital divide shifts to differences in usage. *New media ve society, 16*(3), 507-526.

Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K., and Peeters, E. (2016). Exploring the role of social networking sites within adolescent romantic relationships and dating experiences. *Computers in Human Behavior, 55*, 76-86.

Vos, T. (2006). *Mental disorders: Burden of disease and cost effectiveness*. University Medical Center Rotterdam. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://repub.eur.nl/pub/7643/060331_Vos-ET.pdf

Walster, E., Traupmann, J., and Walster, G. W. (1978). Equity and extramarital sexuality. *Archives of sexual behavior, 7*(2), 127-142.

Weisskirch, R. S., and Delevi, R. (2011). "Sexting" and adult romantic attachment. *Computers in human behavior, 27*(5), 1697-1701.

Wilcox, W. B., and Nock, S. L. (2006). What's love got to do with it? Equality, equity, commitment, and women's marital quality. *Social forces, 84*(3), 1321-1345.

Willoughby B. J. (2010). Marital attitude trajectories across adolescence. *Journal of youth and adolescence, 39*(11), 1305–1317. https://doi.org/10.1007/s10964-009-9477-x

Willoughby, B. J. and Hall, S. S. (2015). Enthusiasts, delayers, and the ambiguous middle: Marital paradigms among emerging adults. *Emerging Adulthood, 3*(2), 123-135.

Willoughby, B. J., Carroll, J. S., Vitas, J. M., and Hill, L. M. (2012). "When are you getting married?" The intergenerational transmission of attitudes regarding marital timing and marital importance. *Journal of Family Issues, 33*(2), 223-245.

Willoughby, B. J., and Carroll, J. S. (2010). Sexual experience and couple formation attitudes among emerging adults. *Journal of Adult Development, 17*(1), 1–11. https://doi.org/10.1007/s10804-009-9073-z

Yıldırım, İ. (1992). *Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılgör, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarının ve psikolojik belirtilerinin romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlara göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Zytko, D., Grandhi, S. A., and Jones, Q. (2014). Impression management struggles in online dating. *In Proceedings of the 2014 ACM International Conference on Supporting Group Work* (pp. 53–62).

EKLER

EK 1
BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışmada, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin evlilik tutumları, romantik ilişki eğilimleri ve hayaletleme-oyalama (ghosting-breadcrumbing) davranışları araştırılmaktadır. **Araştırmaya 19-40 yaş arasındaki bireylerin katılması gerekmektedir.**

Sizden herhangi bir kimlik bilgisi istenmemektedir. Çalışma gönüllülük esaslıdır. Araştırma kapsamında elde edilecek veriler yalnızca bilimsel çalışmalarda kullanılacak olup bilgileriniz tamamen gizli tutulacaktır. Araştırma hakkında tüm sorularınız için araştırmacılara aşağıda yer alan iletişim adreslerinden ulaşabilirsiniz. Çalışmamıza katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

Araştırmaya ait etik onay, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan 06.12.2024 tarihinde (E-84026528-050.99-2400316106 sayılı onay) alınmıştır.

Derya ÇAKIR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı

Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

EK 2

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

2. Yaşınız:

3. Eğitim Durumunuz: Lise ve öncesi () Ön Lisans-Lisans () Lisansüstü ()

4. Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:
Büyükşehir () İl ( ) İlçe ( ) Köy/Kasaba ( )

5. Şu anda devam eden bir romantik ilişkiniz (flört/sevgili) var mı? Evet ( ) Hayır ( )

6. Şu ana kadar deneyimlemiş olduğunuz duygusal açıdan önemli romantik ilişki sayısı:

7. Ghosting (hayaletleme), bir kişinin aniden ve açıklama yapmadan tüm iletişimi keserek bir nevi ortadan kaybolarak ilişkiyi sona erdirmesi durumudur.
Daha önce hayaletlemeye (ghosting) maruz kaldınız mı?
Evet () Hayır ( )

8. Daha önce birine hayaletleme (ghosting) yaptınız mı?
Evet ( ) Hayır ( )

9. Breadcrumbing (oyalama), bir kişinin diğerine romantik bir ilgi göstererek ve ara sıra iletişim kurarak onu ilgilendirmeye devam etmesi, ancak asla ciddi bir ilişkiye girmemesi durumudur.
Daha önce "breadcrumbing"e (oyalamaya) maruz kaldınız mı?
Evet () Hayır ()

10. Daha önce birine "breadcrumbing" yaptınız mı/oyaladınız mı?
Evet () Hayır ()

EK 3

İNÖNÜ EVLİLİK TUTUMLARI ÖLÇEĞİ

Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sadece sizin nasıl düşündüğünüz önemlidir. Sizin görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği **1**'den (**hiç katılmıyorum**), **5**'e (**kesinlikle katılıyorum**) kadar derecelendirilmiş ölçek üzerinde **(X)** işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

Madde No		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 4

ÇOK BOYUTLU İLİŞKİ ÖLÇEĞİ

	Benim İçin **HİÇ** Uygun Değil	Benim İçin **ÇOK AZ** Uygun	Benim İçin **BİRAZ** Uygun	Benim İçin **OLDUKÇA** Uygun	Benim İçin **ÇOK** uygun
Yakın ilişkilerde bir partner olarak kendime güvenirim.					
Sürekli yakın ilişkiler üzerine düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimle ilgili çok fazla düşünürüm.					
Yakın bir ilişki içinde olma isteğim/güdüm çok fazla.					
Yakın ilişkiler kendimi sinirli ve kaygılı hissetmeme neden olur.					
Yakın ilişkilerimle ilgili kendimi depresif /çökkün hissederim.					
Yakın ilişkilerim çoğunlukla şansa bağlı/ tesadüfi olaylarla gelişmiştir.					
Başkalarının yakın ilişkilerim konusunda ne düşündüğüne aşırı önem veririm.					
Birisiyle yakın ilişkiye girmek beni biraz ürkütür.					
Yakın ilişkiyle ilgili gereksinimlerimin şu anki karşılanma biçiminden memnunum.					
Yakın bir ilişkide iyi bir partner olduğumu düşünüyorum.					
Yakın ilişkileri, başka her şeyden daha çok düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimde, kendi davranışlarım çoğunlukla belirleyici bir rol oynar.					
Yakın ilişkilerim konusunda düşünmeye genellikle zaman ayırırım.					
Yakın bir ilişkiye zaman ve emek vermek konusunda çok istekliyim/güdülüyüm.					
Yakın ilişkilerde biraz acemi ve gerginimdir.					
Yakın ilişkilerimde, tercihlerimi doğrudan dile getiririm.					
Yakın ilişkilerim konusunda kendimi mutsuz hissediyorum.					
Yakın ilişkilerimin başkalarına nasıl göründüğüne /sunulduğuna aşırı önem veririm.					
Bazen yakın ilişkilerden korkarım.					
Yakın ilişkilerimden çok memnunum/doyum alıyorum.					
Yakın ilişkilerde pek çok insana göre daha iyiyimdir.					
Yakın ilişkiler zihnimi meşgul eder.					
Yakın ilişkilerimde kontrol daha çok benim elimdedir.					

	Benim İçin **HİÇ** Uygun Değil	Benim İçin **ÇOK AZ** Uygun	Benim İçin **BİRAZ** Uygun	Benim İçin **OLDUKÇA** Uygun	Benim İçin **ÇOK** uygun
Yakın bir ilişki içinde olmayı çok arzu ediyorum.					
Karşı cinsten biriyle duygusal bir yakınlık/etkileşim kurmak bende gerginlik yaratır.					
Yakın ilişkilerde isteklerimi dile getirmede biraz pasifimdir.					
Yakın ilişkilerim konusunda cesaretimin kırıldığını hissediyorum.					
Yakın ilişkilerim üzerinde şansın büyük etkisi vardır.					
Yakın ilişkilerimin başkaları üzerinde bıraktığı izlenim konusunda sıklıkla endişe duyarım.					
Zaman zaman, birisiyle yakın bir ilişkiye girmekten korkarım.					
Yakın ilişkilerim temel beklentilerimi karşılıyor.					
Kendimi yakın bir ilişki için oldukça tercih edilen bir partner olarak değerlendiririm.					
Sürekli olarak yakın bir ilişki içinde olmayı düşünürüm.					
Yakın ilişkilerimi etkileyen temel şey benim kendi yaptıklarımdır.					
Yakın bir ilişki içinde olmak benim için çok önemlidir.					
Yakın ilişkilerde birçok insana göre daha kaygılıyımdır.					
Yakın bir ilişkide isteklerimi dile getirmekten çekinmem.					
Yakın ilişkilerim konusunda kendimi hayal kırıklığına uğramış hissediyorum.					
Yakın ilişkilerimin büyük oranda şans (iyi ya da kötü anlamda) meselesi olduğuna inanıyorum.					
Genellikle başkalarının yakın ilişkilerime yönelik verdikleri tepkilere duyarlıyımdır.					
Yakın bir ilişki içinde olmak beni fazla korkutmaz.					
Yakın ilişkilerim, diğer pek çok ilişki ile karşılaştırıldığında, çok daha iyidir.					
Yakın bir ilişki içinde kendime oldukça güvenirim.					

Zamanımım büyük bir bölümünü yakın ilişkileri düşünerek geçiririm.					
Yakın ilişkilerim benim sorumluluğum ve kontrolüm altındadır.					
Yakın bir ilişki içinde olup, bunu sürdürmeyi çok isterim.					
Yakın bir ilişki içinde kendimi tutuk ve utangaç hissederim.					
Yakın ilişkiler söz konusu olduğunda, isteklerimi genellikle ifade ederim.					
Yakın ilişkilerimi düşündüğümde üzülüyorum.					
Yakın ilişkilerimin gerçekten de bir kader/kısmet işi olduğunu düşünüyorum.					
Başkalarının yakın ilişkime nasıl tepki verdiklerine/vereceklerine dikkat ederim.					
Yaşamımın yakın ilişkiler yönü, benim için çok doyurucudur.					

EK 5
ÖLÇEK İZİNLERİ

İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Derya Çakır 19 Ağu Pzt 08:00
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Bayoğlu, Merhaba hocam, ben Derya Çakır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversi…

Ferhat BAYOĞLU 26 Ağu Pzt 16:29
Alıcı: ben

Merhabalar,

İnönü Evlilik Tutum Ölçeğini (İETÖ) gerçekleştirmeyi planladığınız ödeviniz/araştırmanız/bilimsel çalışmanız/projeniz kapsamında kullanabilirsiniz. Memnuniyet duyarız.

Ölçek ve ilgili dosya ekte bulunmaktadır.

Kolaylıklar ve iyi çalışmalar dilerim.

Çokboyutlu İlişki Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Derya Çakır 2 Eyl 2024 22:19 (13 gün önce)
Sayın Prof. Dr. Ayda Büyükşahin Sunal, Merhaba hocam, ben Derya Çakır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniv…

Ayda B. Sunal 3 Eyl 2024 10:02 (12 gün önce)
Alıcı: ben

Merhaba, ekte ölçek çalışmanda kullanabilirsin.
Ayda

EK 6

ETİK KURUL ONAYI

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği

Sayı : E-84026528-050.99-2400316106 06.12.2024
Konu : Başvuru İncelenmesi

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2024-YÖNP-5370 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu'nun almış olduğu 05.12.2024 tarih ve 17/56 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 56- Sorumlu yürütücülüğünü **Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK**'in yaptığı ve proje araştırmacısı **Derya ÇAKIR** tarafından gerçekleştirilen "Genç Yetişkinlerin Romantik İlişki Eğilimlerinin Evlilik Tutumları ve Hayaletleme-Oyalama Davranışları Açısından İncelenmesi" başlıklı araştırmanın, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Derya GİRGİN
Kurul Başkanı